

אוגדן נפטרים

חלק ב' (ג-ח)

ג

גבעון חיים
גבריאלי דבורה
גבריאלי מאיר
גבריאלי סיגלית אורית
גולן יואב
גורבן טרזה
גורן אברהם
גורן גדעון
גורן יונה
גורן טכניה
גורן נורית
גורן ניר
גיל אוטו (נתן גולדשлагר)
גיל אלדד
גיל אסתר
גיל דרור
גיל מנחם
גלר ישראל
גלר מנדל
גלר סימה
גלר שוש
גלר שיינה
גנור גבי
גרינברג מורדכי
גרוסברד אסתר רחל
גרוסברד בנימין
גרוסברד חיים

ד

דביר אליהו
דגן זכרי
דור אריה
דור חיה
דניאל אסתר
דניאל חנן
דקר אמנון
דרך דבורה
דרך שלמה

ה

הגרי עומר
הגרי קולומן
הגרי עדה
הדר אפרים
הדר מזל
הוכמן חיה
הוכמן יוסף
הופמן שבתאי (אוסקר)
הורנר נורית
היימס בנימין (ג'ון)
היימס דוד
היימס ירושה ערה
היימס שולה
הילברנד אסתר
הילר אליקים
הילר שרה

הירשל גרשון
המאירי יצחק
המאירי קלרה
הנדוורגר פועה
הפנר ציפורה
הנדורקר פישל
הקש סימה
הקש שמחה (בן אהרון)

ו

וולף דוד
וולף שושנה
וינר זכריה
וינר סטלה
וינר בר גיורא
וינר טליה
ויניקור שמעון
וינוקור מלי
ויינשטיין רחל
וינשטיין אשר
ויסהוט אליעזר
ויסהוט ליבה
ויסקופף מרים
ויקר דוד
ונזרול רחל
וניג חגי
וניג מאיר
וניג מלכה
ורד אלישבע

ורד דב
ורדי אברהם
ורדי אהרון
ורדי שושנה (רוזה)

ז

זאבי יצחק
זגר אולגה
זגר וולטר
זגר ריכרד
זגר שושנה
זיתון משה (ז'ק)
זייתון עמליה
זלוצקי אריה
זלוצקי חנה
זמיר אהרון

ח

חיים אסתר
חיים אליהו
חיים לוטה
חפר אריה
חפר הילה
חרש יוכבד
חרש צבי

יהי זכרם ברוך

גבעון חיים

27.12.1963 – 14.7.1915

חיים נולד כבן בכור למשפחה חסידית, ממנה שאב את דבקו באידיאל ואת שורשיותו היהודית העמוקה. אביו התפלל ב"שטיבל" וחיים למד תחילה ב"חדר" ואחר כך בבית ספר פולני כללי. אמו מתה עליו בהיותו ילד ולו עוד שני אחים צעירים ממנו. אחרי כמה שנים התחתן האב שנית ונולדו עוד שתי בנות – וכל אלה נספו בשואה. היה בין פעילי "החלוץ הצעיר", חמש שנים תמימות עשה בהכשרה. עלייתו עוכבה ע"י התנועה. רק בפסח 1939 הגיע ארצה, בעליה ב'. האניה נתפסה ע"י השלטונות הבריטיים, העולים הובאו לעתלית, שוחררו כעבור כמה ימים. בהתאם לצרכי הקיבוץ כוונו פרומה וחיים לגבעת-חיים ונשארו כאן. חיים עבד במפעל המלח בעתלית, בעבודות חוץ, מגויס לעזרה בעין-גב. היה עגלון, עבד ברפת, חצרן בבתי ילדים, במשך שנים רבות ב"גת" בו מצא כר נרחב לפעילותו הטבעית. היה פעיל בוועדת עבודה, קליטה ובוועדות רבות ושונות של המשק; מגויס לוועדת עליה ע"י מזכירות הקיבוץ. עבד במסירות ובלי לאות. הדריך בגדות בעניני עבודה, קליטה וחברה.

ידע לקשור תרבות יהודית עברית עמוקה ועשירה עם השכלה הומניסטית כללית. בהופעותיו המקוריות והמהנות בפורים, ריכז סביבו קבוצת חברים גדולה וניסה להחיות את ההווי היהודי שהוא אהב בפני הציבור שלנו אשר ברובו היה רחוק מהווי זה כרחוק מזרח ממערב. נפטר מהתקף לב, השאיר אשה, בן אברהם ומשפחה בארץ ובגולה. לא זכה לראות את נכדתו.

מדברי חברים

בהכשרה בבריסק פגשתיו, הוא הקדים את ה"נעשה" לפני ה"נשמע" בכל פעליו, באמונה גדולה. ידיד טוב לידידים, נוח לבריות, מאמין ומאציל על אחרים.

בזמן הפילוג היה חיים סדרן העבודה וכאב את העבודה השכירה שפשטה אצלנו בלי מעצור, לחם בכל כוחו נגד ביטול ערכים בחיינו; נגד סטיות. מצאתי אצלו הבנה וענין עמוק בכל הנעשה בקיבוץ ובעולם, השתדל למלא ולהבין את צרכי הפרט ולא תמיד היה קל למצוא דרך ולמזג דרישות אישיות עם עקרונות ותקנון.

גבריאלי דבורה

10.11.2007 – 12.09.1919

דבורה נולדה באוקראינה בעיר יקטרינוסלאב, ששמה הוסב לדניפרופטרובסק על שם נהר הדנייפר, העובר בה בגיל 4 עלתה עם הוריה ואחותה עליזה, הצעירה ממנה בשנתיים, לארץ, לאחר שהות של כשנה באודסה. אביה היה הצעיר בכניו של סבה והוא זה ששיכנע אותו לבוא לארץ הקודש. כל ימי ילדותה זכתה להיות עם סבה פנחס דב גולדנשטיין, שהיה מאד דומיננטי והיא מאד אהבה אותו. למרות שהיה יהודי חרדי, היה ליברל בהשקפת עולמו ואדם חם וטוב לב.

אביה שלמה היה רוקח במקצועו ומצא את פרנסתו בבית המרקחת. אמה אסתר הייתה רופאת שיניים. בכל השנים עזרה להרבה אנשים ללא תמורה, דבר שהשפיע מאד על דבורה והיא ראתה בה מופת למתן עזרה לזולת. לאחר שסיימה את בית הספר העממי פיק"א עברה ללמוד בבית ספר תיכון גאולה בתל אביב, ושם הצטרפה לתנועת "הנוער העובד". בסיום לימודיה היא הצטרפה לגרעין שיועד לקיבוץ, דבר שהיה לצנינים בעיני הוריה. בשנות ההכשרה של הגרעין שהתה בתל יוסף ושם התנסתה בחיי הקיבוץ, בתנאים קשים, בחום הקיץ. לאחר מכן התגבש הגרעין במגדיאל ובשנת 1941 היא עלתה איתו לקיבוץ בית אורן לתיגבור. לאחר כמה חודשים היא נשלחה לקורס מטפלות ביגור, ושם הכירה את מאיר, שהגיע עם בוגרי חברת הנוער מגבעת חיים, ועבד במחצבת נשר ובסבלות בנמל חיפה. בשנת 1942 הם חזרו לבית אורן ושנה לאחר מכן התחתנו במסיבה צנועה. תנאי החיים היו מאד צנועים וזמן מה הם התגוררו באהל.

בשנת 1945 נולדה בתם הבכורה ניצה וב-46 נולד בנם חנוך. דבורה עבדה בבית הילדים. בשנת 1946 הגיעה אידה, אמו של מאיר, לבית אורן ממחנה המעצר במאוריציוס.

בעקבות משברים חברתיים בבית אורן, ומתוך דאגה לסבתא אידה, עברה המשפחה לגבעת חיים, ששם הכירו את מאיר ופתחו את ביתם ברצון. גם כאן תנאי המחיה היו מאד צנועים, אבל הרגשת הביטחון התחזקה. בשנת 1952, לאחר משבר הפילוג נולד בן הזקונים שלהם אהוד, שנקרא על שם ידיד נפשו של מאיר, שנפל בפעילות ביטחונית על הכרמל בעת מלחמת העצמאות. לאחר מספר שנות עבודה בבתי ילדים התחילה דבורה לעבוד כמנהלת חשבונות זוטרה במזכירות הקה"מ במשך כשלוש שנים, ואח"כ ב-1960 עברה לעבוד באמבר במשך כ-9 שנים. בשנת 1968 חלתה בסרטן השד, אך התגברה על מחלתה והשתקמה לחלוטין. לאחר מכן חזרה למשק ועבדה במחסן הבגדים במשך 4 שנים. כאשר התפנה מקום, נקלטה בהנה"ח ובמקום זה היא התמידה במשך 25 שנים, עד הגיעה לגיל 80.

עם השנים נולדו עשרת נכדיה. היא לא חסכה שום יום הולדת והיה לה קשר הדוק עם כל אחד מהם. וכך כאשר נולדו לה חמשת ניניה היתה מאד שמחה.

דבורה שמרה כל השנים גם על קשר הדוק עם ידידיה משנות צעירותה ובמיוחד עם אחותה ומשפחתה. עם התרחבות המשפחה תמיד היתה מוקפת באהבה והתגאתה על כך ששפר גורלה. יהי זכרה ברוך.

גבריאל מאיר

02.02.2008 – 11.09.1921

מאיר נולד ב-9.11.1921 בווינה בשם Erich Keas, בן יחיד ל- Ida ו- Paul. השנים היו שנות המשבר הכלכלי והמשפחה התקיימה בדוחק. רק ב-1932 המצב הוטב ואביו, שהיה רואה חשבונות, נעשה עצמאי. בשנת 1927 נכנס אריך לבית הספר וב-1937 עבר לבית ספר מקצועי והשתלם באופטיקה. במרץ 1938 נכנסו הנאצים לאוסטריה (שנקרא אנשלוס), והחלו רדיפות של היהודים על ידם, בתמיכתם הנלהבת של האוסטרים האנטישמים. יהודים רבים ברחו מאוסטריה. את האב שלחו הנאצים למחנה המעצר בדכאו, אך הוא שוחרר כעבור כשנה. אריך קיבל סרטיפיקט והגיע לפלסטינה עם קבוצת בני נוער. והגיע לקיבוץ גבעת חיים. עם הגיעו החליט לשנות את שמו למאיר, שהיה שמו היהודי. אביו הגיע לפלסטינה לאחר שיחרורו מדכאו, אבל מצבו הבריאותי היה ככי רע, ובלי אנטיביוטיקה גופו החלש נכנע לכל מחלה מזדמנת והוא נפטר ב-1940. מאיר וחברת הנוער עברו לבית אורן, שהיה קיבוץ צעיר ומבודד, ושם הוא הכיר את דבורה והחליטו להקים משפחה. ב-1943 הם נישאו והחליטו לקרוא את שם משפחתם על שמו היהודי של אביו. בבית אורן נולדו להם שני ילדים: ניצה הבכורה ב-1945 וחנוך ב-1946. בינתיים עברה אימו של מאיר תלאות רבות בדרכה לפלסטינה: היא הגיעה באוניית המעפילים אטלנטיק, נשלחה למחנה המעצר

בעתלית, ומשם נשלחו המעפילים למאוריציוס – למחנה ריכוז למשך כחמש שנים. תנאי המחנה היו קשים ורבים מתו ממחלות ומתזונה לקויה. ב-1945 כשהוחזרה אידה עם העצורים לפלסטינה, היא היתה שבורה. אך הצליחה להתגבר. ב-1947 מאיר ודבורה החליטו לעבור לחיות בגבעת חיים, ששם היו למאיר מכרים משהותו בחברת הנוער. במלחמת השחרור סופח מאיר ליחידת שמירה אזורית ופעל בעיקר באזור קקון, לאחר כיבוש הכפר. נוסף לזאת, הוא החל לעבוד במטע. לאחר מלחמת העצמאות נשלח מאיר לסייע לחבורה שהתיישבה בצובה וסייע לשקם ולנטוע מטעים בחלקות שנותרו לאחר בריחת הכפריים הערבים באזור. עם חזרתו לגבעת חיים הוא חזר למטע, ולאחר כשלוש שנים נשלח לקורס מרכזי משק, שהיה בקיבוץ עין חרוד. עם חזרתו לגבעת חיים הוא התמנה למרכז המשק, אבל אז החל תהליך הפילוג ובמצב שנוצר, בו כל דאלים גבר, הוא לא הצליח לפעול ונאלץ להתפטר. שוב הוא חזר למטע. ב-1952 נולד בנם השלישי של מאיר ודבורה – אהוד, מיד אחרי הפילוג. ב-1956 עבר מאיר תאונת עבודה קשה בידו הימנית, ושנתיים היה בטיפולים ובשיקום. רק כוח רצונו העז החזיר לו, חלקית, את תפקודו היומיומי. באותה תקופה אימו אידה הגיעה לגבעת חיים ונקלטה היטב בחברת ההורים של חברי הקיבוץ. היא גם עבדה במשך שנים רבות עד שכוחה נחלש. נוסף לזאת, היא שמחה להיות בחברת המשפחה והנכדים, דבר שנתן לה פיצוי על השנים הקשות שעברה בזמן המלחמה ובשנים אחר כך. בשנת 1969 קיבל מאיר משרה בוועדה הכלכלית של הקיבוץ המאוחד בתל אביב, ושם החל לפרוח. ב-1973 חזר לגבעת חיים ולעבודה במטע. לאחר כשנתיים הוחלט לעקור את מטע הנשירים ומאיר קיבל תפקיד בנושא פיתוח הכפר במשרד החקלאות בסניף חדרה, וזאת עד פרישתו לגמלאות. לאחר מכן הוא המשיך לעסוק בנושא זה בגרנות ובהמשך נעשה עצמאי בגבעת חיים עד לפרישה סופית ב-2002, בהיותו בן 80.

תחומי התעניינותו היו רבים: הוא היה שותף בחוג הדרמתי של הקיבוץ בהדרכתו של חנן שרון. ב-1967 חלה חנן והחוג פסק לפעול. לאחר מלחמת ששת הימים הוא השתתף בחוג להכרת הארץ והרבה לטייל בכל רחבי הארץ יחד עם דבורה. ב-1973 שניהם יצאו לטיולים ברחבי אירופה, בדגש על אומנות, מוזיאונים ואתרי נוף. טיולים אלו הזרימו דם חדש לחייהם והם התמידו בכך כ-20 שנה. בתקופה זו גם נולדו להם עשרת נכדיהם והם אירחו אותם בחופשותיהם, והתראו איתם לעיתים מזומנות, כמו בימי הולדת, בחגים ובכל אירוע משפחתי אחר. לקראת סוף חייהם נולדו 5 נינים. באביב 2007 חלתה דבורה במחלת הסרטן ולאחר כחצי שנה נפטרה. מאיר לא הצליח להתאושש מאובדנה ובפברואר 2008, בהיותו בן 86 הוא נפטר מדלקת ריאות קשה.

יהי זכרו ברוך

גבריאלי סיגלית אורית

18.01.2013 – 17.09.1972

אורית נולדה בערב יום הכיפורים עם ראש מלא בשיער שחור, הבת הבכורה של עידית וחנוך. בשנותיה הראשונות שהתה בפעוטון בטיפולה המסור של רותי קורן. באביב שלאחר מלחמת יום הכיפורים נולדה אחותה רקפת.

אורית היתה מוקפת אהבה והרבתה לשחק בביתנו ובפעוטון. בגיל 3.5 עברה המשפחה לקיבוץ משגב-עם במסגרת עזרה של משפחות צעירות לקיבוץ. בספטמבר 1977 חזרה המשפחה לגבעת חיים ואורית נקלטה בגן הדר עם הגנת רחל קליין. בגן זה אורית פרחה. בסתיו 1979 היא נכנסה לבית הספר. בכל שנותיה בבית הספר היא השתלבה בחברת הילדים ובמיוחד התחברה לבנות הכיתה. בכיתה ז' ערכה הכיתה מופע מרשים של בר המצווה, ובשנה שלאחר מכן, עם המעבר ללינה המשפחתית, אורית עברה לגור בבית. כשאורית הייתה בת 6 היא נסעה בפעם הראשונה לחו"ל יחד עם כל המשפחה לביקור קרובים בארה"ב ובקנדה לרגל אירועים משפחתיים.

בשנת 1988, בגיל 16, שוב נסעה המשפחה לקנדה ולארה"ב לביקור משפחתי ולזה נוסף טיול גדול מהחוף המערבי לחוף המזרחי של ארה"ב, ומשם צפונה למונטריאול. בטיול זה אורית נהנתה מאוד. בכיתה י"ב בהיותה בת 17.5 אובחנה אורית כחולה במחלת טרשת נפוצה אשר פוגעת במערכת העצבים המרכזית. בשנים הראשונות הטיפולים לעצירת ההתקפים היו ע"י מתן מנות גדולות של סטירואידים. בשנים אלו ולאחר סיום שנות בית הספר ניסתה אורית כל דרך לחיות חיים משמעותיים: היא עברה לקיבוץ לוטם שבגליל לשנת שירות. לאחר מכן היא התנדבה לשירות בצבא למשך כ-8 חודשים. עם תחילת השנה היא החלה ללמוד במדרשת רופין להשלמת הבגרויות. אלא שמחלתה הייתה מאד סוערת והטיפולים התכופים החלישו את גופה, וגרמו גם לפגיעה נפשית. בשנת 1995 לאחר סידרת התקפים התחושות המוטוריות נפגעו והיא נאלצה לעבור לנוע על כסא גלגלים. בין התקף אחד לשני שהתה אורית בדירתה בגבעת חיים יחד עם מטפלת צמודה. גם בשנים אלו היא עשתה מאמצים רבים להשתקם והלכה מספר פעמים בשבוע לבריכה לשחות.

כאשר נפתח מעון לנכים צעירים בקרית חיים היא שמחה לעבור להתגורר שם, ונהנתה ממגוון התעסוקות שהציעו שם, כמו: ציור, פיזיותרפיה ומחשבים, וכן מסיבות לרגל החגים. במעון זה הייתה אורית עצמאית יותר, באותה תקופה היא החליטה לשנות את שמה לסיגלית. בשלב מסוים, אחת ממכרותיה הציעה לה לעבור למעון אחר במגדל העמק והיא עברה לשם. זה היה מעון שנוהל ע"י רב מאנשי חב"ד, ובו היה דגש על נוהל דתי.

באחד מביקורי המעקב בבית החולים הדסה הוחלפה התרופה שהיא קיבלה, אך התרופה החדשה לא היתה מתאימה לגופה, וכתוצאה מכך מחלת הטרשת פגעה בה בצורה קשה יותר, ומכאן ואילך גברה ההתדרדרות. בעקבות זאת עברה סיגלית לבית שקמה. השהות בבית שיקמה קירבה בינה לבין ההורים, שלא החסירו יום מבלי לבקרה. מחלתה הקשה גרמה לפגיעה ביכולת הדיבור, וכן ביכולת בליעת המזון. הרופאים זיהו

כי אחת הכליות מודלקת ונאלצו לכרות אותה. להפתעתנו ולהפתעת הרופאים היא התגברה על הפגיעה הזאת, ולאחר אישפוז בבית החולים הסיעודי "שוהם" במשך כחודשיים, חזרה סיגלית לבית שיקמה. בשנה הראשונה נראה היה כי גופה מתחזק והיא חוזרת למצב יציב. אבל גופה המשיך להיחלש ועם כל הטיפול שניתן לה נפטרה סיגלית במיטתה בשנתה, בהיותה בת 41 בלבד. זה היה מות נשיקה ללא סבל וכאבים.

יהי זכרה ברוך

אבא

גולן יואב

28.1.1968 – 11.11.1962

תינוקי הקטן , יונתי הנפעמת,
מה הצל על סביבך אחזה ?
הוא גוהר על לבנת ערשך הרודמת
ופושט על צוואר וחזה ...
הוא פושט ועולה על פה ועל עין,
על מצח טהור ובהיר ...
העלו את האור ! הגבירוהו בבית,
הבריחו הצל המשחיר !
בא הצל ויפרוש את כנפו
על שלהבת אורך
והנה רעבה.
בא הצל והושיט לך יד
אפלה, שעירה -
וחלק אחריו בלי מורא.
והלך אחריו בלי שוב
אלם חרישי, עטרת ראשי.
במקום כתלים בהירים שיחים ואילן
נומה ילדי וישן.
אני עם העץ פה-נצבת עליך מצבתי
אני בעלי הצמרת
לך שיר מזמרת.
עם אורן, עם ברוש ועם ארז
אשירה שיר ערש:
נום תינוקי הקטן,
נומה ישן.

פניה ברגשטיין

גורבן טרזה

05.10.2001 – 16.03.1940

אמא נולדה בעיר טוקומן שבארגנטינה, ולה אחות תאומה ושני אחים גדולים. בילדותה עברה עם משפחתה לעיר בואנס איירס. במקביל ללימודי התיכון, הצטרפה ל"תנועה" – תנועת הנוער של הקהילה היהודית בארגנטינה, שמטרתה היתה לעודד עלייה לארץ.

ב־1959-60 שהתה אמא כשנה בישראל, במסגרת הכשרה למדריכי חוץ לארץ. בשנה זו הכירה את הארץ ואת ההיסטוריה שלה. התקופה הזכורה לה כתקופה היפה ביותר בחייה היתה באותה שנה בארץ, כשגרה בקיבוץ בית קשת.

בשנת 1965 עלתה ארצה יחד עם אבא, ולאחר נדודים במקומות שונים בארץ (פתח תקוה, בת ים, אילת) הגיעה משפחתנו לקיבוץ ב-1976. תחילה עבדה אמא בגת ואחר־כך השתלבה כמטפלת במערכת החינוך בקיבוץ. בשנת 1982 הכה את אמא אירוע מוחי, ששינה את חייה/חינו. מאדם עצמאי הפכה לנכה במאה אחוזים. בשנות מחלתה הראשונות שהתה אמא בבתי חולים שונים בארץ ובשנת 86 חזרה לקיבוץ – לאיזולטור – בית שקמה. בשנים האחרונות לחייה סבלה אמא מכאבים קשים, כתוצאה מהשיתוק, דבר שגרם לה להינתק מהעולם, ולבסוף הכניע את גופה.

מבעד מחלתה והקשיים שנבעו ממנה, אנחנו – המשפחה וקומץ חברים המטפלים באמא הצלחנו להגיע אל אשה מלאת טוב, נאמנות, דאגה והרבה חיים.

אמא – סבתא, שלמרות המגבלות והקשיים לא הפסיקה לרגע להיות מעיין של אהבה, חיים ותמיכה. תודה לך על כל מה שהיית בשבילנו. נקווה שעכשיו את נחה לך בשלווה בחיך.

אוהבים המשפחה

נפגשנו לראשונה כשאני כבר חברה של משה, קצת אחרי שחלית.

מתבוננת בך מהצד, לאורך שנים של גבורה רבה והתמודדות יום יומית עם סבל שאין מילים לתארו. משנולד אורי, הנכד הבכור, נראה היה שעם השמחה והאושר הרב שהביא לך, הוא הביא עמו גם תהיות ומחשבות רבות על מה היה אילולא חלית. התעצבת על כך שאינך יכולה להעניק את כל מה שרצית.

חשתי שכל ביקור שלנו מלווה בהרבה אושר, אך גם כאב על מה שנגזל ממך.

משה הקפיד בביקורים כמעט מדי יום יחד עם אורי ואלה. נראה היה כי בתקופה האחרונה זהו האושר היחיד ממנו זכית להנות.

דעי לך, שהשארית אחרייך משפחה ונכדים ואנו נדאג כי יזכרו אותך תמיד כסבתא אוהבת וכגיבורה של החיים.

רותם בניק

גורן אברהם

29.6.1959 – 5.7.1905

אברהם נולד בקרמניץ באוקראינה. מרכז לתנועת "החלוץ" מתוכה עלו ארצה מאות, החיים עתה בעיר ובכפר. בהיותו בן שלוש מת עליו אביו והאם נשארה עם שני ילדיה הקטנים ללא אמצעי פרנסה. אולם האישה הצעירה "אשת חיל" היתה ולא חסכה מעצמה עמל ויגע כדי לתת לילדיה חינוך והשכלה נאותים. היא היתה מעורה בחברה וביתה בית – ועד לנוער חלוצי במקום. למרות שהציונות היתה בימים ההם בלתי פופולרית עדיין, היא חנכה את ילדיה להגשמה חלוצית בארץ – ישראל. אברהם סיים 12 שנות לימוד כתלמיד מצטיין, למד את מקצוע המסגרות ויצא להכשרה בקלוסובה. עם שובו מההכשרה חייב היה להתייצב לצבא הפולני, שהיה זר לכל בחור יהודי. הוא עזב את פולניה בחשכת הלילה, חצה את הנהר הגבול לצ'כיה והצטרף ל"החלוץ" שמנה אז עשרות חברים בלבד ומתח ההגשמה שלה בירידה מתמדת, עקב השובע והשאננות ששרר בין היהודים. הוא הרים את נס החלוציות ותבע את היציאה להכשרה. באביב 1928 יצאה הקבוצה להכשרה – קראו לעצמם קבוצת. "רצון", רצון עז לשנות, למרוד ולהתסיס. הוא היה ממדריכיה וממכונה של הקבוצה. בפברואר 1929 עלה ארצה עם הראשונים, כלב העמק בעין טבעון. במגע מתמיד עם האקטיבה הרעיונית של הקבוצה מ' בעין חרוד, עוצבה דמותם הפועלית והקיבוצית של אברהם וחבריו. ב- 1930, לאחר הפילוג בשומר הצעיר ג', קם האיחוד בין קבוצת. "רצון" לבין החלק של קבוץ ג' שהצטרף לקבוצה"מ. בהתמזגות זו הוא היה הרוח החיה והמלכדת. עבודתו הראשונה בבת-גלים היתה בבניה. וכשעלתה הקבוצה לוואדי – חוארית היה מרכז קבוצת הבניין, שעבדה בעבודות חוץ בחדרה. הוא שימש בתפקידים מרכזיים במשק – כלכליים וחברתיים. בהפוגות בין תפקיד ותפקיד עבד במסגרות, ב- 1939 יצא בשליחות התנועה לאוסטרית ורומניה לפעולות הצלה. בשנות 52 – 1951 שנות זעזוע הפילוג, מילא תפקידים מרכזיים (גזרות, מזכיר פנים). הוא היה אהוד ומקובל על החברה שראתה בו שליח ונציג נאמן. זקוף קומה התהלך בינינו כשחיוכו הטוב והמאיר מקדם פני כל המכרים, חברים וילדים. מקור שמחה ועליצות – המשפחה, האשה, הבנים והנכד. קשור מאד למשפחתו – עזר למשפחת אחותו צביה ויעקב להיקלט במשק אצלנו, בעברם מתל-יוסף אלינו. נפטר בבית, חולים בילינסון מהתקף לב, הניח אחריו את אשתו יונה, בנים: גדעון, עמוס, דוד ובת שרה, נכדים ומשפחה בארץ ובגולה.

מדברי חברים

מעירות הדלות היהודית בפולין ינק את עממיותו ופשטותו, בקלוסובה חושל אופיו ועוצבה דמותו החלוצית. עקבות חייו ומעשיו חרותים בכל אשר קם והיה בכיתנו. היו בו תמימות נלבבת, פשטות הליכות ויחס בלתי אמצעי לחבר. דבקות בערכי התנועה ונכונות לקבל את דינה ומרותה, היתה מסגולות היקר שבנפשו. בשנים האחרונות העמיק את שורשיו בהוויה ובעשיה מכורכת באיזור. נכס נפשו: הרוח הטובה והמסורת החברית. ייצג בתבונה, בשיקול דעת, ובאחריות עילאית את הצבור שראה בו את אחד מנציגיו. היה שייך לחבורה שמעדיפה עניני הכלל על ענין הפרט. היה מעמודי התווך, מצוות הפעילים למען צרכי צבור מתוך אמונה כנה ושלא על מנת לקבל פרס.

גורן גדעון

02.04.2008 – 13.09.1934

גדעון אחינו הבכור והיקר!

גדעון נולד בשנת 1934 בבית החולים העמק בעפולה. בן בכור למשפחת גורן, להורים יונה ואברהם ז"ל. אחריו נולדו עמוס, אנוכי – שרה, ובן הזקונים דוד (דודיק), שעבורו גדעון היה כאבא אחרי פטירת אבא שלנו ודודיק רק בן שבע וחצי שנים.

גדעון גדל וחי כל שנותיו בקיבוץ גבעת חיים – בן למחזור הראשון של הקיבוץ. קיבוצניק בכל רמ"ח אבריו. בתום השרות הצבאי עבד בענף גידולי השדה – בשנים אלה היו לגבעת חיים שדות בנגב, ושם הוא הכיר את אשתו טניה שהיתה בנח"ל בקיבוץ גבים. בשנת 1955 התחתנו ובנו את ביתם בגבעת חיים, בו נולדו שלושת ילדיהם – ניר, אורית והדס. במשך השנים גדעון עבד תקופה ארוכה במפעל גת, היום "פריגת". גדעון היה הצנוע מכל בני משפחתנו, אהב ספורט, טיולים, מוזיקה וריקודים והקדיש לתחביבים אלו זמן רב. כבן בכור במשפחתנו, יצר קשר מאוד חזק ודואג עם אמא – סבתא יונה, שהתאלמנה בגיל יחסית מאוד צעיר. הוא לא שכח לבקרה ולהוות לה חברה כמעט מדי ערב. לצערנו, בגיל 56 חלה במחלת הפרקינסון. שנים רבות עוד המשיך לעבוד ולתפקד רגיל, בעזרתה החמה והתומכת של אשתו טניה תבל"א, אבל לפני שש וחצי שנים, כשהמחלה התגברה, עבר לבית שקמה, עד יום מותו והוא בן 73 שנים.

אני, אחותך, ליוויתי אותך צמוד בעיקר בשנים שהיית בבית שקמה, גם כאחותך ובעיקר כאחראית על הבית. הצלחת ליצור קשר חם עם צוות העובדים וב"תמורה" קיבלת מהם יחס חם ואוהב. בשנה האחרונה המחלה התגברה מאוד ואתה כנראה החלטת לוותר לעצמך בהרבה מאוד. קשה היה לראות אותך בתקופה זו מתייסר במכאובים, והחמור מכל לא מסוגל לומר לנו, הצוות המטפל מה עובר עליך, בגלל קושי אמיתי בדיבור. נזכור אותך כ"מלח הארץ", חי בצנעה ומסתפק במועט, אבל משתדל ליהנות מכל רגע. נוח על משכבך בשלום ותהי נשמתך עדן – אוהבים ומתגעגעים שלושת האחים וכל המשפחה המורחבת.

שרה

גורן יונה

10.02.1995 – 19.12.1912

יונה גורן נולדה בבסדביה, אז רוסיה. בת בכורה בשפחה בת שמונה נפשות. החינוך בביתה היה ציוני דתי. יונה למדה בבית ספר יהודי ובגיל 21 הצטרפה לשומר הצעיר, בעידודו המלא של אביה, אשר היה ציוני. וראה חשיבות רבה לעליה לארץ ישראל. יונה עלתה לארץ בסוף חודש מרץ 1932 כמתעמלת במכביה. עלייתה בדרך זו חייבה אותה להינשא בנישואים פיקטיביים. יונה היתה הראשונה במשפחתה שעלתה ארצה. היא הגיעה ישר לקיבוץ ג' בבת גלים, משם עברה עם כולם לחדרה. בחדרה הכירה יונה את אברהם גורן והם נישאו אצל הרב בחתונה משותפת עם יצחק ורחל אגמי. ארבע שנים לאחר שעלתה ארצה, בעזרת אברהם גורן, עלו ההורים ושאר בני המשפחה. יונה עבדה כאקונומית במטבח, כמבשלת במטבח התינוקות ובדיאטה. עבדה בכרם מספר שנים, ולאחר מכן, במשך שנים רבות כאסיסטנטית של רופא השיניים. בגיל שבעים עברה לעבוד במחסן בגדים. שנים רבות השתתפה יונה בחוגים של ידיעת הארץ, היסטוריה ותנ"ך. אהבה מאוד לפתור תשבצים והיתה צופה ומעודדת קבועה בכל משחקי הכדורסל בהם שיחקו נכדיה. יונה הקימה משפחה גדולה, 4 ילדים. 13 נכדים ו 11 נינים. היות ואברהם גורן היה עסוק בענייני התנועה והקיבוץ, הקדישה היא את רוב זמנה לגידול הילדים ולטיפוח בית חם ואוהב. ביתה היה פתוח לכולם בכל שעות היממה.

יהי זכרה ברוך.

המשפחה

גורן טניה

20.2.2016 – 12.11.1932

“שלום ותודה לך אימא...”

אלה הן מילות המפתח שלימדת אותנו וגדלתי עליהן, ותמיד זכרת להזכיר לי השכם והערב. בזיכרוני אני רואה אותך אימא, אישה יפה, מלאת תבונה וערכים, לוקחת חלק חשוב בחייך לתת לכל מי שצריך ונזקק.

ברשותכם, אני רוצה לספר קצת על אימא שלי שלא ממש הכרתם. אימא,

גדלת וחונכת בבית דתי בחיפה למשפחה בת 7 ילדים. לימים, כשסיימת את לימודיך, התגייסת לצה"ל שם שירתת בחיל האוויר. לאחר השירות, הלכת בעקבות קריאתו של בן גוריון

המבקש מצעירים וצעירות להגיע ליישובי הנגב, שם פגשת את אבא שהגיע עם קבוצה מגבעת חיים. האהבה בינכם ניצתה מיד וביחד החלטתם להקים בית בישראל ובחרתם להתגורר בגבעת חיים. כאן בניתם באהבה את ביתכם, הצלחתם למזג שני קצוות של תרבות, הווי דתי מול הווי חילוני בקיבוץ, מה שכלל לא היה פשוט.

אבא הולך לטיול שבת בשדות ואת בחלוק מברכת על הנרות.

כולנו יוצאים לקבלת שישי וערבי חגים ואת מחכה לנו בבית קוראת בעיתון ובספרים. אבא יוצא לסרט, הצגה או לכל ערב תרבותי ואת בבית קוראת תפילת “מודה אני”. ובין כל אלה לא שוכחת להאזין לכל תכניות האקטואליה בטרנזיסטור שתלוי אצלך במטבח, ובו בזמן מכינה לנו מיץ בריאות של גזר ותפוז ואופה עוגיות בוטנים בצורת סהרונים המסודרים במגש כחיליים. הכול אימא היה מתבצע בצורה מושלמת, אפילו את הכביסה העדינה ביד היית מדגמת – כל כתם, כל קמט הסרת ישר. “אני מכונת כביסה 100 תכניות” נהגת לומר.

המסירות שלך הייתה אין סופית, ראית את צרכיו של האחר תמיד. בזמנך החופשי התנדבת בעמותות שונות. טיפלת ודאגת הן לאנשים בודדים והן לאנשים חולים.

חברת הנוער בגבעת חיים גם היא זכתה בערכיך ובתבונתך, ראית בהם כל אחד ואחד, כאילו היה ילדך. באבא, שאותו אהבת כל-יך, טיפלת במסירות אין קץ ולעולם לא יכולת לשאת ולהבין למה דווקא הוא? ואיך נהגת לומר “אבא עשה לו תכנית חיסכון משתלמת – כל החיים הוא כיבד, דאג, הילל, שיבח, אהב ונשא אותי תמיד על כפיים”. כאן, נפתחה תכנית החיסכון “וכעת, אני באהבה ומסירות מטפלת בו כפליים”.

אימא, היריעה ארוכה מלהכיל. זכית להקים משפחה לתפארת. תמיד התפלאת ואמרת בקול משתומם ובלי להתבלבל “איזה חתנים וכלה יפים ומוצלחים יש לי, תודה לאל”. אכן אימא, השארת משפחה נהדרת, 9 נכדים ונכדות יפים, מוכשרים ומוצלחים. בהזדמנות זו, רוצה להזכיר שלפני שנתיים קרה לנו אסון, ניר ילדך הבכור הלך מאתנו בטרם עת, חידה נשארת בעינינו מה ידעת ומה הבנת וזאת לעולם לא נדע.

אימא, הערכים שעל פיהם נהגת כל חיך, מילות המפתח המובילות שלך, העשייה ללא תנאי ודרך אר' שחוויתי לצידיך לא היו תמיד במילים או באמירות. היום אני מבינה שכבר אז עשיתי התבוננות וכל אלו הם “נכסי צאן ברזל” עבורי, או אפילו הייתי אומרת מתנות שקיבלתי ממך.

הלוואי והיית יכולה לראות ולו רק חלק מהשינוי שעשיתי. בטח היית גאה ואולי גם קצת לא מאמינה. אז דעי אימא, אני מנהיגה את חיי בגדול בזכות הערכים שנטעת בי. בחרתי בדרך של העצמה, גדילה התפתחות וצמיחה. הפנמתי כל אלו על עצמי וכעת. מעבירה את השפע הלאה. על אותן המילים “בבקשה” “תודה” ו“שלום” – אני רוצה בפעם האחרונה בקשה, להגיד לך תודה ולהיפרד ממך, נוחי על משכבך בשלווה וברוגע. אסיים בפרק ל"ד מתוך תהילים שהכי מאפיין את שהיית – “מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב נצור לשונך מרע, ושפתיך מדבר מרמה סור מרע עשה טוב בקש שלום ורדפהו”.

היי שלום אימא יקרה.

גורן נורית

13.11.2007 – 26.07.1946

נכנסת לחיי בסערה. הייתי נשוי די טרי ואב לחמוטל בת השלוש, והרומן האסור היה כרוך בהכרח בגרימת כאב וצער עמוקים לבת זוגי ובתחושת נטישה של בתי. אבל לא היה לי כל סיכוי. העיניים החומות החכמות עם זיק החיים המרצד בהן תמיד, שרואות ומבינות הכול מבעד לסדקי הקונכיות ולא יודעות שובעה, העור השחום, החושניות הכבדה, החיוניות האדירה, אצבעות הידיים

שהן כמו שורשים באדמה תחוה.

אז עוד לא היטבתי להכיר אה פצעיך. היותך בת יחידה לאם חד-הורית עם אב לא ידוע הייתה חוויה טראומטית ומכוננת בחייך. רבים וטובים לא הבחינו בכך. וכך כתבת כעבור שנים בסיפור שכותרתו קלאוסטרופוביה: "כשהייתה קטנה הייתה מגדרת חללים בתוך החדר הקטן של אמה בקיבוץ. בכל פעם הייתה מקטינה עוד יותר את החלל בו התכנסה. מעט הרהיטים שהיו בבית שימשו אותה להקמת הקירות ההולכים וסוגרים את הבית הקטן, בו היה מקום רק לה בלבד. אך תמיד היה הבית עדיין פתוח מדי. רק כשהצליחה לגרור את כורסת העץ הקטנה והיחידה אל פינת החדר והפכה אותה אל מול שני קירות האבן שסגרו עליה משני צידיה הרגישה סוף סוף כמעט בטוחה. הפחד הפך לחיה קטנה ומוגנת שאיש מלבדה, ודאי לא אמה, לא יכול היה לגעת בה. אבל בערב, בחושך, כשהייתה צריכה לחזור לבית הילדים, דרך יער האורנים, הכל נפתח מחדש." בקיבוץ של פעם איש לא שם לב ולא טיפל במצוקותיך והיה עליך לנהל את המאבק לבדך, והמאמץ להסתיר אותן מהסובבים אותך גבה ממך מחיר כבד. רק בשנים האחרונות זכית לעבד את החוויות הקשות של ילדותך.

אותה חוויית ילדות ונעורים של בדידות, של נטישה, של תעלומה וסוד, חידדה אצלך את החשדנות, את קריאת המפה, את העמידה על טיבו של אדם תוך שניות, את הצורך להיות תמיד בשליטה, את הצו להגן תמיד על החלש ולמרוד בשררה, ואת הכמיהה להקים משפחה ענפה.

לא תמיד הכול זרם על מי מנוחות בחיינו המשותפים. ההבדלים במזג ובקצב – הדומיננטיות שלך והפעולה הנחרצת לעומת ההתלבטות הנצחית, הפסיביות, האיטיות והביקורת העצמית המוחצת שלי – הובילו לא פעם לעימותים ומתחים. אחרי הכול, קשה לחיות לצד איתן טבע... אבל השתייפנו עם השנים ובליטותיו של זה מילאו את מגרעותיו של זה ולהפך. נדמה לי שבקופסה השחורה שלנו אפשר לקרוא שככל שרבו השנים כן התהדק הקשר בינינו, גברה האמפתיה והקבלה של האחר, היכולת לתת לכל אחד את המרחב הפרטי שלו, ההנאה הצרופה לשתוק ביחד או לדבר בפתיחות על כל נושא שבעולם והמסירות ההדדית. דווקא המחלה גרמה לך להרפות קמעה מהמושכות ולהרשות לעצמך להישען עליי. בעיניי, ואני יודע שגם בעיניך, השנים האחרונות היו היפות בחיינו. בנינו, כמו שהבטחתי לך באחד ממכתבי הראשונים, היו לשתיילי זיתים סביב שולחננו, נולדו הנכדים המקסימים, הבית התרחב ונפרשו בו מרבדים צבעוניים – כמו בבית אמך – והמשפחתיות שכה ייחלת לה העמיקה שורש. מי שלא ראה אותך מטיילת עם אחד הנכדים, שרה לו ומשוחחת איתו ומשתעשעת איתו או איתה, לא ראה שמחה מימיו. גם ספר התמונות שהספקת להכין לאליה ליום הולדת שלוש על קטנטינה הנמלה שבוחרת בחופש הוא דוגמה נפלאה לאהבה ויצירתיות כאחד. בשנתיים האחרונות נתקפת גם בפרץ יצירה, ונופי הנפש שלך מדברים אלינו מהקירות סביב. הציור האחרון שלך הוא של פסים מעוגלים של חציר קצור בצבע אוקר שנבלעים בתוך חורשה עבותה בירוק כהה, שמעליה שמים בכחול כהה עם פס אור לבן מסתורי ברקע. יש בציור גם קדרות אבל גם הוד ורמז לאור שעולה. בצדק שאלת לא פעם, למה זה מגיע לי? למה עכשיו כשהגעתי אל המנוחה ואל הנחלה? ותשובתי

היא שאת האדם האחרון שזה הגיע לו. חייך היו גם בלא המחלה קשים ורצופי מאבקים. אמרתי לך פעם שמה שאני רוצה עכשיו יותר מכול הוא לנשק את פצעייך, והיו כלא היו. תמיד אמרת לי שהדבר שמעניין אותך יותר מכול הוא אנשים. ובאמת הייתה לך יכולת מופלאה ומעוררת קנאה לתקשר עם אנשים, לגרום להם להיפתח לקראתך ולהגיע לידידות נפש עמוקות. את גם היית זאת שהצלחת להגיע עם בנינו וגם עם בתי חמוטל לשיחות נפש עמוקות וכנות גם אם הן היו לעתים טעונות כאב. את כמה מהטובות בידידותיי "הרווחתי במשיכה" דרך, ותחזוקת הקשר עם כמה מהטובים בידידי עברה לא פעם אלייך.

החודשיים האחרונים, בהם פרץ הסרטן כמו אש בשדה קוצים, היו דוגמה ומופת לרצון החיים שלך. את לא התמרמרת ולא נתקפת דיכאון. כשהבאתי לך קפה אמרת לי, "אח, זה כל כך טעים, כמה טוב למות עם טעם של קפה על השפתיים". כשכבר לא יכולת לזוז, הכרחת אותנו להוריד אותך מהמיטה לכיסא, ויומיים לפני מותך, כשהאחות שאלה אותך מה את רוצה, אמרת בליווי תנועות ידיים "החוצה, החוצה", כאומרת, אינני יכולה לסבול עוד את חוסר האונים הזה. אני רוצה לעוף מהמיטה ולחזור לחיים. פנייך נותרו יפים עד הרגע האחרון, רק העיניים החומות החכמות געשו מיוסרות מיום ליום. ביום האחרון חכית לי בעיניים עצומות למחצה ובנשימה כבדה - סופה של נשימה - ורק אז הרשית לעצמך להרפות ולנוח מהמאבק. פנייך הפכו שלווים ורגועים, ונדמו לראש שבט אינדיאני חקוק בסלע. דבר אחד אני יכול להבטיח לך: הסרטן אולי ניצח את גופך אבל לא יכול לרוחך.

רומן גארי מספר בספרו "הבטחה עם שחר" כיצד במלחמת העולם השנייה, עת שכב קודח בבית חולים שכוח-אל בסהרה, קיבל כל יום מכתב מאמו מצרפת, וזה מה שהחזיק אותו בחיים. בדיעבד התברר לו שאמו, שכבר שכבה על ערש דוויי, הכינה לו מראש עוד מאתיים מכתבים ודאגה שמישהו ישלח לו אותם אחרי מותה. גם את ציידת כל אחד מאתנו - בני משפחתך, ידידותייך וידידייך וכל מי שהיה לו קשר איתך - בפיסת שמש, שתמשיך לחמם אותנו, להזכיר לנו, להאיר את דרכנו ולהבשיל פירותינו. אחרי הכול, זה גובל בהפקרות להשאיר אותנו כאן לבד בלי פיקוח...

אהבתי ציפור רבת יופי, הציפור אהבה אותי.
ציפור רבת יופי כזאת לא אראה עוד עד יום מותי.
בבוא יומי, אצטרף בשמחה למעופך הרוגע, נורצ'ה אהובתי.

מיקי

אימא, אמי האהובה מכל.

אני מרגיש צורך עז להיפרד ממך היום במילים ולא בשיר. כולנו ידענו שהסוף קרוב, ובכל זאת אני מופתע מאוד ולא יורע מה לעשות. אבא בישר לי על מותך בטלפון, "אימא נפטרה, נגאלה מייסוריה", הוא אמר, ואני הלכתי לספר ללירן ותמי. אחרי זה הלכתי הביתה והתחלתי לטאטא את המרפסת. ידעתי כמה חשוב לך שהבית יהיה יפה ונקי כשנכנסים אורחים. ובאמת כל מי שנכנס לבית מתפעל מהחום והיופי השוררים בו, והאוויר הזורם בו בחופשיות ובשמחה, חולף על פני הקירות, הציורים שלך, וצעצועי הנכדים המתוקים. עלית אמרה לי שהוקל לה שאת כבר לא בבית חולים, וגם אני מרגיש כך, כאילו שבת אלינו, לבית שהקמת, לחיק המשפחה, שהייתה הדבר החשוב לך ביותר, אוצר שטיפחת במסירות אין קץ. תמיד היית רגישה כל כך למה שעובר עלינו. יותר מדי. כמה פעמים ראיתי אותך בוכה וכאבך היה כאבי. אני אוהב אותך מאוד. נתת לי בשפע מאהבתך, מחכמתך ומטוב-ליבך. לפעמים היינו פשוט חברים טובים, צוחקים ושרים, ואני מאמין שנמשיך להיות כאלה גם עכשיו. אימא, למדתי ממך כל כך הרבה על עצמת האהבה ועצמת האמונה, וודאי עוד אוסיף ואלמד. אוהב אותך ומחבק אותך ומאחל לך שלווה גדולה.

יאיר

גורן ניר

08.02.2014 – 01.08.1956

אין נעלמת לנו פתאום?

זה לא נראה אמיתי מה שקרה לנו. אבידה קשה למשק, לקהילה, לכל אחד מאיתנו. איש שרות כמוך לא היה פה. תמיד עשית הכל בשביל שכל אחד מהאנשים הרבים שביקשו את עזרתך, יהיה מרוצה. לא השארת פינה לא סגורה, תמיד נתת מענה. פעמים רבות, אולי רבות מידי, עשית תיקוני

חשמל ללא תמורה, כאילו התעקשת לתת לאנשים ליהנות מהיתרונות של הקיבוץ הישן, שהיה ואיננו. אני בטוחה שזה הסב לך סיפוק גדול ואני יכולה להבטיח לך שאנשים ידעו להעריך זאת, כולנו ידענו. ועכשיו אתה הולך, כמו הקיבוץ הישן, הולך לבלי שוב. כמה עצוב.

וכמה עצוב לדעת שהמקום הזה יהיה לגמרי אחר בלעדך, כי הרי כל אחד פה מכיר אותך באופן אישי, אצל כולם היית בבית, נתת שירות לכל ענף, לכל מקום עבודה. לפעמים נדמה היה שאתה נוכח בכמה מקומות בו זמנית.

כל מרכז ענף יודע מה זה להתקשר אליך כשיש תקלה. תוך רגע מתום השיחה, לעיתים אף במהלכה, אתה מתייצב, כאילו רכבת על גבו של סופרמן, משתוקק כבר לתת פתרון ולהשתחרר מהמעמסה של בעיה לא פתורה.

מהיום, ניר, אין עליך עוד עומס, אתה יכול להירגע, רק אנחנו נשארים פה עם עומס כבד שמטיל עלינו חסרונך ועם שאלות קשות לגבי כובד המשקל שרובך על כתפך עד היום. האם עשינו די כדי להפחית את הכובד הזה? החותם שהשארת בלבבות כה רבים, ניר, והחותם שהשארת בדמותם של ילדיך: בת ושלושה בנים לתפארת, יהיה זיכרון ארוך לנשמתך הטובה.

נשמה טובה ששמור לה מקום טוב, אז לך תמצא את מקומך שם למעלה ואנחנו פה, נזכור לך את כל הטוב שעשית עלי אדמות.

ארנה חיים

ניר, בשנת 2002 הצטרפתי אליך לחשמליה, אתה כבר חשמלאי מנוסה ואני עדיין מתלמד בתחום החשמל, למדתי ממך המון. תוך כדי עבודה למדתי להכיר את המחויבות הטוטאלית שלך לעבודה ולחברים. הטלפון שלך תמיד היה פתוח והיית מגיב במהירות לכל קריאה, היית נכון לפתור כל בעיה, לכן קראו לך "ניר המהיר" או בשפת העם "ניר שלוש שניות", הזמן שחלף מהנחת השפופרת ועד להתייצבותך בבית החבר. במהלך העבודה פגשנו הרבה אנשים, שאלת והתעניינת, החלפת חוויות, ועדכנת על הקורה סביבנו. המפגש החברתי היה מאד חשוב לך, ארגנת כל חצי שנה מפגש לעובדי הקהילה והיית הרוח החיה בארגון ובעשייה. מאד הערכת את הנכונות לבוא לקראתך ורצית לתרום בחזרה ולכן לקחת על עצמך ללוות חבר מבוגר. לקחת אחריות על התאילנדים בקיבוץ ועזרת להם ככל יכולתך.

במהלך העבודה ראיתי את המחויבות שלך למשפחה וגם כשהתפרקה המשפחה דאגת ככל יכולתך לילדים. אין בקשה שלהם שלא נענית לה ואני יודע שהם היו בראש מעייניך ודאגותיך. הלב הרחב שלך רצה להכיל מהכל ומהר. ניר, אתה משאיר חור גדול לכל אוהביך ומוקיריך. אשתדל לשמור על המקצועיות ואהבתך למקצוע שתמשיך ללוות אותנו לעוד הרבה זמן.

גיל אוטו (נתן גולדשלגר)

13.10.1984 – 16.10.1911

אוטו נולד בוינה – אוסטריה – בממלכה האוסטרו-הונגרית ב- 16.10.1911 כבן שלישי ואח לשתי תאומות, גרטה והנזי. שם האב היה רוזנהק שנפטר שנתיים שלוש לאחר לידתו. האם נישאה בשנית לשלמה גולדשלגר שאימץ את שלושת הילדים ושם שונה לגולדשלגר.

יש לזכור כי במועד קרוב למתואר לעי"ל פרצה מלחמת העולם הראשונה (1914) והשפעתה על חיי המשפחה לא ידועים לי.

סביב גיל שש, חלה אבא בשיתוק ילדים, מחלה שהותירה אותו נכה בידו השמאלית. נכות שללא ספק השפיעה רבות על גיבוש אופיו ובהמשך על עקשנותו ושאיפתו להישגים והוכחת יכולת לעשות הכל על אף נכותו. (למשל, התעקש לעשות סקי בילדותו).

בגיל הנעורים הצטרף אבא לתנועת הנוער היהודית ציונית של מרכז אירופה, "הבלאו וויס". הצטרפות זו – ביחד עם אחיותיו – הצילה את חיי המשפחה כולה והיתה ללא ספק המהלך המשמעותי בחיי המשפחה כולה בעתיד.

אבא הצטרף בגמר בית הספר לקבוצת הכשרה חקלאית והבין שיש צורך בידע החקלאות בשביל להצליח בפלסטינה. הוא נשלח מטעם התנועה ללימודי חקלאות בצ'כיה, משם הופנה ללימודים אקדמאים וסיים אותם עם תואר אגרונום. החלטה זו השפיעה רבות על חייו בהמשך.

בשנת 1932 עלה אבא לפלסטינה והצטרף לקבוצת קיבוץ ג' של השומר הצעיר שבהמשך התפלגה והקימה את קיבוץ מעברות ואת קיבוץ גבעת חיים. גם שתי אחיותיו עלו בשנה זו לאחר שסיימו את לימודיהן, האחת ד"ר לרפואה והשניה ד"ר לפסיכולוגיה. הוריו סרבו לחשוב על הגירה לפלסטינה.

הקבוצה שהמתינה לקבלת משבצת להתישבות בעמק חפר (שנקרא אז ואדי חווארית) ישבה בחדרה ועסקה בעבודות מזדמנות.

ביולי 1932 עלתה קבוצה של 10 חברים על הקרקע להקים את הקיבוץ שלימים נקרא ע"ש חיים ארלוזורוב שנרצח בתל אביב. השם "גבעת חיים" בעל משמעות כפולה, ובאמת היתה גבעה בולטת בסביבה כאשר ממזרח היה קיבוץ עין החורש והרחק במערב מעברות וכפר ויתקין. בין עשרת המייסדים היה גם אבא כשהוא בן 21 בלבד.

מצפון לקיבוץ היו שני כפרים ערבים – חירבת מנשיה וזלפי. במהלך השנים היו יחסי שכנות סבירים בינם לבין הקיבוץ, וזו גם היתה הפעם הראשונה של מפגש בין אבא לערבים. חשוב לציין כי שני הכפרים לא היו בעלי הקרקע אלא אריסים, וחלק עיקרי של האדמות היו אדמות ביצה שהוצפו ע"י נחל אלכסנדר.

חנקין קנה את קרקעות עמק חפר עבור הקרן הקיימת, וגבעת חיים היתה אחת מנקודות הישוב בו. כבר בתחילת הדרך היה ברור לחברים שניהול המשק צריך להיות בידי אבא עקב השכלתו החקלאית. כך הפך אבא למרכז המשק שהיה מבוסס על חקלאות בלבד.

בשנת 1935 התחתנו אבא ואמא – אדית פולק ילידת ברנו שבצ'כיה, וב- 1936 נולדתי אני. ב- 1939,

כבר לאחר סיפוח אוסטריה ע"י הנאצים, הצליח אבא, בעזרת הקיבוץ, להוציא את הוריו מוינה באמצעות סרטיפיקטים. הם עלו באונייה האחרונה שיצאה לארץ לפני פרוץ המלחמה. זו היתה הצלה של ממש. אבא היה ונשאר עקשן גדול – תכונה שליוותה אותו כל חייו. יש לי תמונה בה אבא הולך מאחרי מחרשה עם סוסים והמושכות על צוארו וידו האחת מחזיק במחרשה.

במסגרת פעילותו בניהול המשק התחיל אבא את ענף גידול הסוסים עבור הצבא הבריטי. היה זה מראה מרהיב לראות עדר של מאות סוסים דוהר כל בוקר לשדות המרעה וחוזר בערב. היה זה ענף ריווחי מאד בראשיתו של הקיבוץ.

בשנות המלחמה יצא אבא מפעילות בקיבוץ לפעילות בהיקף הארצי ובהמשך לעולמי. בתחילה הקים את חברת "הזרע" שייצרה בלעדית את הזרעים לחקלאות בארץ. בהמשך, בשנת 1946 הצטרף למשלחת של חקלאים בראשות חיים גבתי שיצאה לארצות הברית ללמוד כיצד לפתח את החקלאות בארץ. במסגרת סיור זה ביקרה המשלחת בפרויקט עמק טנסי שיזם הנשיא רוזוולט בשנות המשבר הגדול. שם פגש אבא את אחד ממובילי הפרויקט, פרופסור לאודרמילק, שהיה המומחה העולמי לשימור קרקע. באופן בלתי ברור נוצר קשר אישי עמוק בין אבא לבינו, וכך נכנס אבא לניהול ושימור קרקע בארץ והקים במשרד החקלאות את האגף לשימור הקרקע. כמו בנושאים אחרים ניסח אבא לנושא וראה בו חזות הכל להצלת קרקעות המדינה מסחף ודילדול. לאגף סופחו נושאים נוספים כמו המרעה בשטחי בור וראשות שמורות הטבע.

בסוף שנות השלושים נפרדו אבא ואמא וכל אחד מהם הקים משפחה חדשה. אבא התחתן עם אסתר ונולדו להם שלושה בנים ואמא נישאה ליהושע ולהם נולדו תאומים וכן.

בשנת 1954 פנה דויד הכהן, שהיה שגריר בבורמה, לאבא, שיבוא לבורמה לסייע במיפוי יעוד הקרקעות לגידולים השונים, וזאת על פי בקשתו של נשיא בורמה דאז, או נו. על פי דרישתו של בן גוריון, נדרשו נציגי המדינה היוצאים לחו"ל בשליחות המדינה, לעברת את שמם. שמו העברי של אבא היה מאז – נתן גיל.

אבא שהה בבורמה כשנה וחצי. אסתר והילדים הצטרפו אליו לחצי שנה. (חוץ ממני, שכבר הייתי בצבא). ההצלחה בבורמה היתה כנראה גדולה כיוון שפתחה בפני אבא את העולם.

במקביל, הפך אגף שימור הקרקע והמרעה לאחד הגדולים המשרד החקלאות, אבל זה היה כבר "קטן" על אבא. הוא יצא למדינות שונות לייעוץ וניהול פרויקטים. בהתחלה, במסגרת הסיוע לארצות חוץ, יצא לבורמה בשנית, לקמבודיה, לניגריה, ולאחר מכן כמומחה של ארגון המזון של האו"ם (FAO). במסגרת זו הוא נסע לפרו, לפיליפינים, ושוב לאפריקה – לקניה. נסיעה זו היתה כבר במסגרת של הבנק העולמי.

תחומי ההתמחות התרחבו מאד בפיליפינים והוא נקרא לפתור בעיות ניקוז חמורות על מנת להתגבר על מחלת הבילהרציה. בקניה – נקרא לתת פתרון לפרנסת התושבים שהתבססה על דייג באגם ויקטוריה והיה צורך דחוף להכשיר קרקעות לגידולי מזון לאחר שדגי נסיכת הנילוס שהוכנסו לאגם הרסו את האיזון בו וקטעו את פרנסת התושבים.

בראשית שנות השישים נישא אבא בשלישית ללילי שהצטרפה מאז אל נסיעותיו.

הפרויקט הגדול האחרון היה ניהול מבצע אדיר בכל קנה מידה, בדרום קוריאה, עבור הבנק העולמי. המטרה היתה להכשיר שטחי בור הרריים לגידולי אורז וירקות, ליצור טראסות ולהוביל מים, להקים סכרים ולאגום את מי השטפונות, וכך לאפשר פרנסה לאלפי פליטי מלחמת קוריאה.

אבא היה מנהל הפרויקט שהשתתפו בו מומחים שונים ממדינות רבות וכמוכן אלפי קוריאנים שעבדו בו. אחד הדברים המיוחדים היה שימוש בפילים ליצירת הטרסאות על המדרונות.

תעודות ההוקרה שהוענקו לאבא עם השלמתו של הפרויקט, מביעות את ההערכה והתודות על עבודתו שנמשכה כשש שנים.

לסיכום עבודתו ב- FAO ובבנק העולמי התבקש אבא לכתוב מדריך לניהול פרויקטים של שני הגופים הנ"ל – ספר מפורט, שאין שני לו, להנחיית תהליכי ניהול והובלה של פרויקטים מורכבים – שמהווה עד היום מדריך למנהל.

בשנת 1984 נפטר אבא והוא רק בן שבעים ושלוש.

גיל אלדד

1.09.1948–26.07.2020

אבא נולד בקיבוץ בשנת 1948 לאסתר ואוטו גיל. הצעיר מבין 4 אחים - גדי, אבירם ואורי. בצעירותו נסע עם משפחתו בעקבות עבודתו של אביו וחי תקופה בבורמה, ניגריה, וקניה. את שירותו הצבאי עשה בשירות קרבי בנחל.

לאחר הצבא חזר לקיבוץ ועבד בכותנה. אז גם הכיר את אמא שלמדה עברית באולפן בקיבוץ. הם התחתנו בשנת 1972 וגרו בשכונת פרדס. שי נולד ב-1975, מורן ב-1979 ואור ב-1983. הוא למד ברופין כלכלה ובשנת 1978 עבד כמרכז משק בקיבוץ ייטב. על אף המרחק הגדול, היה מגיע כמעט בכל ערב בחזרה לקיבוץ. מאוד היה חשוב לו לבלות זמן עם יוליה והילדים. כסטיים לעבוד בייט"ב, התחיל לעבוד בגת, בהתחלה בייצור ולאחר מכן כמנהל שיווק.

כעבור מספר שנים יצא לעבודת חוץ בחברת הפורצלן לפיד נעמן כמנהל שיווק. הוא המשיך בעבודות חוץ בתק"מ ובחברת דור אלון. כשהיה בן 50 חזר לקיבוץ ועבד בהודיה ולאחר מכן בארכיון. אחד הפרויקטים שיזם בעת עבודתו בארכיון היה "ארכיון חי" במסגרתו הציב שלטים ברחבי הקיבוץ ובהם תמונות מראשית היישוב.

בגיל 25 החל לצייר בשמן בהדרכתו של אחיו אורי. במשך כ-20 שנה הוא צייר קרוב ל-20 ציורים. בשנת 1999, לאחר שאימו אסתר נפטרה, התחיל אבא לכתוב. בהתחלה כתחביב, ולאחר מכן לקח זאת ברצינות ואף לקח קורס בכתיבה יצירתית.

סיפרו הראשון, "הצד שלו הצד שלה", יצא בשנת 2014 בהוצאת מטר. סיפרו השני, "לילה אחרון" יצא אף הוא בהוצאת מטר בשנת 2016. סיפרו האחרון, "קליפות של בצל", יצא לאור כשלושה שבועות לפני שנפטר. ספריו מתאפיינים בשפה עשירה וביצירתיות רבה. גיבורי הספרים הם אנשים פשוטים, והוא מביא את סיפור חייהם ברגישות ותוך הבנה מעמיקה של נפש האדם.

הכתיבה מילאה את עולמו והוא הפיק ממנה הנאה רבה.

בשנה האחרונה, למרות מחלתו המשיך לעבוד ולכתוב.

היצירתיות והיזמות אפיינו את אבא בכל מקום בו עבד. בכל אשר עסק, התמסר באופן מלא, בצניעות, ביושר ובנועם הליכות.

מסירותו למשפחה הייתה מוחלטת. על אף עבודתו בחוץ שלעיתים קרובות הייתה תובענית, הוא דאג שזמן המשפחה לא יפגע. אלו הערכים שהוא משאיר אחריו ואשר משתקפים ומהדהדים במשפחות ילדיו.

גיל אסתר

09.02.1999 – 25.12.1909

סבתא

המשורר אומר: אדם הוא עץ השדה. ואת כעץ שחסינו בצלו, והוא נטוע חזק באדמתו. התאספנו כאן, בני משפחה, חברים וידידים, כדי ללוות אותך סבתא בדרכך האחרונה. דרכך החלה בשנת 1909 הרחק מכאן בעיר ניקופול לחופי הים השחור, ועלייתך כילדה בגלי העלייה האחרונים של העלייה השנייה אשר הייתה תחנה אחת מני רבות בהיסטוריה המתחדשת של הישוב העברי. תחנתך הראשונה הייתה עין גנים, מושב העובדים הראשון, שהיה מוקף בפרדסים וגידולי שדה. יתכן שאז נולד אצלך הקשר המיוחד והמתמשך לעבודת האדמה. לאחר מאורעות מלחמת העולם הראשונה והגירוש על ידי התורכים, עברת עם משפחתך לירושלים. התיישבתם בשכונת הבוכרים, שם למדת בבית ספר לבנות על שם למל, ומשם עברת לגימנסיה העברית שרבים מבוגריה הטביעו חותמם על המשך דרכה של המדינה שבדרך. שם גם הצטרפת לתנועת הצופים. בזיכרונותייך את מספרת באהבה רבה על הפעילות שכללה טיולים, מסעות ופעילויות חברתיות. בהמשך הצטרפת לקבוצה שהתגבשה להגשמה חלוצית, והצטרפת להכשרה בקיבוץ בית-אלפא, שהיה באותם ימים נקודה מבודדת שסבלה ממחסור ומהתנכלויות של השכנים הערבים. סבתא אסתר הצטרפה לקבוצת "החוגים" בהשפעתו של בן אהרון, והגיעה לגבעת חיים. את מרב ומיטב שנותיה עשתה בגן הירק ובענף הוורדים. היא ראתה בעבודת כפיים ערך המכבד את בעליו.

סבתא הייתה אדם שוחר תרבות וסקרן, תמיד ניתן היה למצוא לידה ספר אחד או שניים. היא השתתפה בחוגי ידיעת הארץ, בטיולים והרצאות בנושאי יהדות והיסטוריה. בעיקר היית סבתא, אשת שיחה שידעת לגשר על פער גילים ותפיסות חיים. למרות שבחיך סימלת את הגשמת המודל הקיבוצי המסורתי, ידעת לכבד ולהשלים עם השינויים האחרונים שעברו על הקיבוץ. חיית את חיך בשלמות ותחושת הגשמה. היית גאה בקן המשפחתי שבנית ודאגת לטפחו ולשומרו. בשנים האחרונות כשהורע מצבה הבריאותי, עשתה סבתא הכל כדי לא להיות מעמסה על הסובבים אותה, כאילו ביקשה סליחה והתנצלות. היא עברה תקופה קשה זו באצילות ובצניעות שהיו תמיד באופייה ובהתנהגותה.

נזכור אותך סבתא, ביופי הפנימי המיוחד שבו, ביכולת האנושית המיוחדת שידעת לשלב את עצמך בינינו – הנכדים, לבין הורינו. ותמיד במינון הנכון והמתאים. למדנו ממך מהו ערך החברות שאותה טיפחת עם חברותייך, כערך אנושי ותרבותי לאורך שנים רבות. נזכור אותך סבתא כפי שרצית שנזכרך.

היי שלום

נכדתך

גיל דרור

11.05.2009 – 15.03.1961

דרורי נולד בגבעת חיים ב-15.3.1961, בן להורים בני הדור השני בקיבוץ ונכד לסביו וסבותיו ממקימי הקיבוץ. למזלנו, הסבים המופלאים שלו שימשו במידה מסוימת משקל נגד לנוקשות שלנו ההורים, בוגרי החינוך המשותף, ומהם ירש גם את תכונותיו הנלבבות: צניעות ויושר דרך, תבונת כפיים וחכמה, זהירות מופלגת שלא לפגוע באף אחד, אהבה ומסירות אין קץ לילדים, לטליה ולכל המשפחה, וגם ל ללה הכלבה שהפכה לבת משפחה לכל דבר.

חייו בבית הילדים ובבית הספר התנהלו כרגיל, אך בדיעבד התברר לנו שלא תמיד היינו שם בשבילו כשהיה זקוק לנו, והוא ככן בכור סבל יותר מאחיו מהבוסריות שלנו כהורים. בהיות דרורי בן 14 יצאנו לתקופה של שנתיים לוונצואלה. מבחינת הילדים היה בכך הלם של שפה ותרבות וחברה, ובהיות דרורי ילד רגיש הוא סבל מכך לא מעט, אך הוא התגבר, הגיע להישגים בשפה, בלימודים ובספורט, ותקופה זו נתנה לו הרבה בהמשך חייו. ואחר-כך חזרה הביתה, גמר לימודי בית הספר, יציאה לצבא ולשנת שרות, לימודי הנדסה בטכניון, השתתפות במלחמות ישראל.

בעבודתו המקצועית עסק דרורי בתכנון ובהקמת פרויקטים במפעלים גדולים, כמו תנובה, אסם, ובשנים האחרונות בחברת עמידת העוסקת בפתרונות סינון למים. מה שאפיין את דרורי בעבודות אלה, כמו בכל חייו, הוא הרצון לעבוד בשיתוף פעולה, ולהימנע ככל האפשר מפגיעה באחרים, ויחד עם זאת לעמוד בלוחות הזמנים ולהגיע להצלחה מרבית בפרויקטים.

אך גולת הכותרת היא הקמת המשפחה עם טליה וגידול הילדים, יפתח, הראל, איתמר ורן. אנחנו ההורים יכולנו רק להעריץ ואולי גם קצת לקנא בחכמה, בסבלנות ובסובלנות בה טופחה המשפחה, כשכל אחד בה מוצא את דרכו המיוחדת, ויחד עם זאת שומרים על לכידות שאין דומה לה.

בתקופת המחלה שנמשכה כשנתיים עם עליות ומורדות, התגלה דרורי במלוא חכמתו ואנושיותו. בכל דבר התעמק ולמד, ראה תמיד כמה צעדים לפנינו ובצורה עדינה ורגישה הוביל אותנו למסקנות המתבקשות. גם בתקופה קשה זו נזהר מאוד בכבודו של כל אחד, ואם חשב כי פגע במישהו ברגעים של כאב וסערת רגשות, לא נח ולא שקט עד שהתנצל על דבריו.

דרורי הלך לעולמו בגיל צעיר מבלי שיזכה לראות את מלוא הפירות שאותם טיפח ולהם היה ראוי. נחמה פורתא היא בכך שבתקופת חייו הספיק לעשות רבות ואנו ההורים זכינו באושר כה רב בתקופה שהיה איתנו.

באהבה אין קץ ובגעגועים,

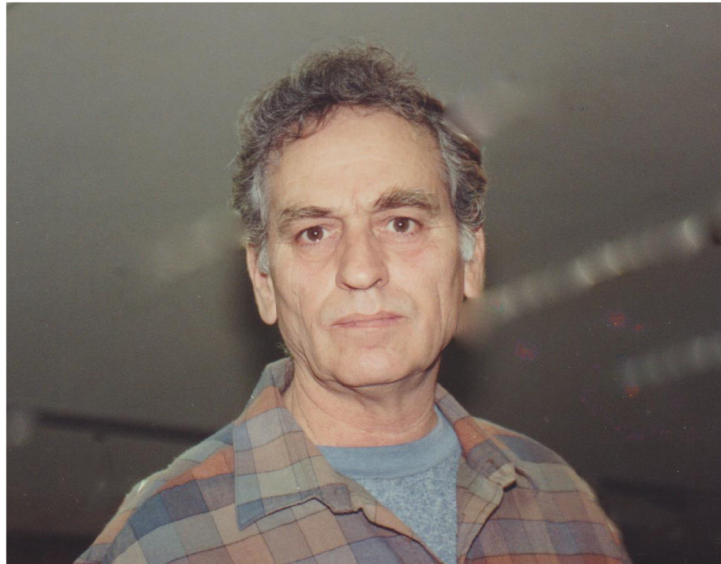
דרוריק שלי

לפני 22 שנים נפגשנו בחיפה – אתה בשנה שלישית ללימודים, ואני בסטאז'.
באתי לשחות בכריכה ואתה יצאת ממנה, מאז אני יחד.
גרנו יחד שנה בחיפה, חיכיתי שתסיים ללמוד ונסענו לטייל במרכז ודרום אמריקה, טיול שלא אשכח לעולם.
טיילנו בכפרים, בשווקים המרהיבים בצבעם, בריחם ובאווירה.
טיילנו באגמים ובהרים, היה לנו כל-כך טוב ביחד.
חזרנו כל אחד לביתו, לנוח אחד מהשני, אך כעבור כמה ימים ידענו שאנו ממשיכים יחד.
התחתנו ונולד יפתחיק, כמה אור הוא הביא הביתה, בן ונכד בכור לכל הסבים.
אחר כך נולדו הראליק, איתמר ורנצ'וק, האורות נדלקו ונצצו בבית.
איך טיפלת בהם במסירות, באהבה, בשקט שלך, ותמיד עם שיר בלב.
לא תמיד היה קל איתם, בעיקר כאשר רבו.
כל-כך עדין אתה, תמיד ניסית לפתור את הבעיה בדרכי נועם, בשקט וברוגע, ולי לא תמיד היה קל עם זה.
היית שותף מלא לחיים, בהקראת סיפור לפני השינה, בעזרה בבית, תמיד תיקנת מכשיר שהתקלקל.
לימדת את הבנים לעשות כל דבר בהבנה ובמחשבה קדימה.
ישבת לידם אם היו צריכים עזרה בשיעורים וניסית לקדם אותם לדרך הפתרון.
לפני שנתיים התחלנו במרוץ: טיפולים כימותרפיים, ניתוחים, הקרנות, שינוי תזונה וטיפול אלטרנטיבי.
בין הטיפולים הלכת לעבוד ויצאת לרכיבה על אופניים, הלכת לבריכה כשיכולת ועל הליכות לא ויתרת גם
כשהיה לך כבר קשה מאוד מאוד.
ניסינו להמשיך עם הטיפולים. הרחבנו את חוג המטיילים ויצאנו עם המשפחה המורחבת. היו טיולים עצובים,
כשבלב קיוויתי שיהיו עוד הרבה טיולים שכאלה, כולנו יחד משוחחים ומתערבבים.
כשסיימנו את הטיפולים לאחר שנה, היינו אופטימים אך כעבור חצי שנה, המחלה חזרה. עם הרבה תקוות
התחלת שוב טיפולים, שאכזבו אותנו מאוד מאוד כאשר שמענו שלא יעזרו.
דרוריק שלי – קשה לי המחשבה שלא נוכל להמשיך ולגדל את ילדינו יחד.
מבטיחה לך שאנסה בכל כוחי להמשיך ולגדל אותם בדרך שרצית, באהבה גדולה ובחיבוק גדול כפי שחיבקת
אותם.

אוהבת מאוד ומתגעגעת, טליה

גיל מנחם

26.12.1935–6.04.2018

עדיין לא מעכלת ואתה כל כך חסר, מעל 55 שנות נישואים מכילות כל כך הרבה. היו עליות וירידות אבל תמיד היינו יחד בהחלטות. לרוב קיבלתי את דעתך בעיקר בדברים היותר חשובים. בתפעול היומי לרוב אתה קיבלת את בקשותי.

לא כאן המקום לפרט את כישרונותיך הרבים כגון: ציור, נגינה באקורדיון, בקיאות במוזיקה בעיקר קלאסית.

אני זוכרת מספר מאבקים לא קלים שניהלת, למשל בנושא ההרחבות בשיכון חצר. הצלחת הודות לכושר השכנוע וההיגיון הבריא.

חשוב היה לך שהצעירים יצאו ללימודים, ומכיוון שהתור להכשרות היה לפי ותק, הצעירים נדחו. נאבקת ליצירת שני תורים אחד לוותיקים ואחד לצעירים והצלחת, למרות שאלה היו שנים לא קלות מבחינה כלכלית. אתה האמנת שצעירים משכילים הם תנאי להמשכיות הקיבוץ.

בעשור האחרון נפלו עליך ועלינו "מכות". מותו של דרור בננו הבכור שבר בך משהו עמוק שלא נרפא כל השנים. מכיוון שלא החצנת את רגשותיך (הדור הוא) נאכלת מבפנים.

היית במלוא כוחך הפיזי והמנטלי בעת הפיטורים מענף הנוי אליו עברת אחרי שסיימת תקופה של עשרות שנים עבודה בגת. ניסים בר נוף שריכז אז את ענף הנוי יכול לספר איזה שינויים הכנסת בענף, כמו: חשבונות מסודרים, אחזקת מכסחות הדשא. "התלבשת" על מיחזור ממטרות ישנות בדשאים, שהנוי קיבל מקיבוץ שכן, שיפצת והבאת אותם לפעילות מלאה. היית מחסנאי, עזרת במחשוב ההשקיה (כמובן שבמקומך בא עובד שכיר).

לפני כשנתיים חלית בלימפומה, עברת טיפולים קשים והמחלה נסוגה, והבראת. בתקופה האחרונה הכל היה תקין וחזרת כמעט לכושרך הרגיל.

בחודשיים האחרונים נחלשת ולא ידענו מה הסיבה. נבדקת וכל הבדיקות היו תקינות. לפני כשבועיים התבררה הסיבה, תקף אותך סרטן מסוג אחר, מאוד אגרסיבי שהתפשט בכל הגוף, על זה כבר לא יכולת להתגבר.

אני שמחה שכמעט עד ימך האחרונים היית בבית. סבלת אבל לא נכנעת. השבוע האחרון כבר לא השאיר כל תקווה.

הזיכרונות לא מרפים, אני כבר מתגעגעת, מזל שיש משפחה קרובה ורחבה שתומכת ומחזקת. אתה בליבי לתמיד.

באהבה, אריאלה.

גלר ישראל

23.02.2006 – 12.02.1905

אבא נולד ב-1905 להוריו חיה ויצחק גלר. הוא היה הבן השביעי במשפחה בת תשעה ילדים. אביו כיהן כשוחט ובודק כשרות בעיירה שבבסרביה. בבית הדתי(מה שמכונה כיום חרדי) הקפידו על כללי "השולחן הערוך" לפי תרי"ג מצוות וחגגו כל חג ומועד כהלכתו. אבא זכר בגעגועים את השבת המשפחתית לפרטיה, על ריחותיה וטעמיה, את ליל הסדר החגיגי שנמשך שעות ארוכות עד שהגיע זמן הקניידלאך, את הסוכה שנרטבה לרוב בגשם האירופאי ועוד ועוד....

בגיל שלוש נשלח אבא לחדר אל המלמד - ללמוד תורה. כדרך הטבע העדיף הילד הרך להישאר בחוץ ולשחק.. המלמד אמר להורים - אל דאגה, נחכה לחורף. ואכן, משהגיע הקור הגדול - מיהר אבא להיכנס ל"חדר" והפך לתלמיד שקדן וידען.

במקביל להווי היהודי, חלחלה גם התרבות החילונית לחייו. הוא היה קורא לאור העששית בלילות ספרי סופרים רוסים ששאל מחבריו, אהב להקשיב לשיחות חולין של המבוגרים שסרו לבית אביו ודנו בעניינים שברומו של עולם.

הסקרנות, הרעב האינטלקטואלי, התהיות הפילוסופיות על העולם ואהבת הספר שהנצו בנפש הילד ההוא בעיירה היהודית - התעצמו והתפתחו ואפיינו את אבא לאורך כל חייו.

בגיל תשע עבר אבא ליד כנסיה ביום ראשון, שמע את שירת המקהלה ונפעם. מאז, ועד לימיו האחרונים, אהב להאזין למוסיקה בכל מאודו, והנחיל זאת גם לנו - לילדיו.

כשמלאו לאבא 13 שנים עברה משפחתו לעיירה חוטין, ושם חל לדבריו המפנה המשמעותי בחייו: הוא פגש בתנועת הנוער החלוצית של השומר הצעיר, ובחזונה - הקמת חברה יהודית צודקת בארץ ישראל. זו הייתה תמצית אמונתו-דתו החדשה של אבא, דת שהתוותה את דרכו לאורך כל חייו. "נכבשתי על-ידי תנועה זו, אמר, והיא הפכה למרכז חיי".

כשנשלח מטעם התנועה לרכז את קן השומר הצעיר בקישינייב - התארח אבא בבית משפחת ברון ושם נכבש שוב. הפעם על ידי נערה צעירה ויפה, סימה היה שמה, שהפכה גם היא למרכז חייו...

לא נכחיש כי בין שני מוקדי חיים אלו - התנועה והרעיה - שרר מתח מתמיד, כדבריו - "אני הייתי יותר קיבוץ ותנועה וסימה הייתה יותר אהבה ומשפחה"....

ב־21 לינואר, בשנת 1929 עלה אבא ארצה, "ואני מונה את היום הזה כאילו נולדתי מחדש" כך אמר, ואכן את התאריך הזה תמיד זכר.

אבא הצטרף לקיבוץ ג' בחיפה. בשנת 1932 עלה הקיבוץ על הקרקע, בעמק חפר הבוצי והחולי, בגבעה שוממה שהפכה לימים לגבעה שוקקת חיים - גבעת חיים.

בקיבוץ גבעת חיים נישאו אבא ואמא וכאן נולדנו אנו - חמשת ילדיהם.

במשך שנים כיהן אבא לסירוגין כמזכיר הקיבוץ המאוחד הארצי, וכמזכיר גבעת חיים,

ובתקופות הביניים עבד ככורם בקיבוץ.

אבא מילא את תפקידיו בלב חפץ ובאמונה עזה בצדקת הדרך. הוא זכה לחיים של בחירה ומימוש במידה שמעטים זוכים לה כיום; כאילו היה שותף לתזמורת שכל נגן בה משפיע כסולן, והיא בוראת את יצירותיה כמו ידיה...

לימים, הקיבוץ השתנה, היררכיית הערכים נטשטשה... על כך אמר אבא בצער – "הקיבוץ סיים את תפקידו ההיסטורי בתולדות המדינה". יחד עם זאת, חזר ואמר: "את הקיבוץ שלי אי אפשר לקחת ממני". הוא הביט לאחור על הנחרצות והקנאות המהפכנית של אז בהסתייגות מפוכחת, אבל, נשאר עד הסוף אכפתי, מעורב ובעל תחושת אחריות אישית למה שקרה סביבו כאילו גורל העולם כולו, והעולם היהודי בפרט מונח על כתפיו....

בעשורים האחרונים, ירד בהדרגה משקל הפעילות הציבורית וגדל משקל המשפחה בחייו. הוא גילה את העושר העצום הטמון בנכס המשפחתי (מה שאמא גילתה כבר מזמן...), נעשה מעורב ומעורה יותר בחיי נכדיו וניניו, ואהבתו והערכתו לאמא ולחלקה הענק בחייו התעצמה.

ביום ההולדת ה-90 שלו, ו-85 של אמא הגדיר אותה אבא "ההצלחה של חיי" ואת עצמו כ"בר מזל שזכה בה". (סוף סוף אמא נצחה את התנועה...)

אבא היה תאב חיים עד ימיו האחרונים. גם בבית שקמה, כאשר רגליו כבר לא נשאו אותו, נשאר מוחו חד וצלול כשהיה, ואהבתו לחיים ולחברת-אדם לא כבתה. הוא היה אסיר תודה על כל יום חדש שזכה לו ועל כל מחווה וביקור שנקרה לו.

אבא נפטר בגיל 101, בשיבה טובה, כשהוא מותיר אחריו 5 בנות ובנים ובני – זוגם, 20 נכדים, 42 נינים ועוד אחד שבדרך

בשנות ערירותו היה חוזר ואומר שהוא אומנם לבד, אבל לא מרגיש בודד, בהיותו מוקף ומבורך בכל כך הרבה בני משפחה שיקרים לו. היה חוזר ואומר: "זכיתי", כאומר – אני מודה. גם אנחנו זכינו אבא ואומרים תודה. היום, במילותיך שלך, מתערבבים רגבי עפרך בעפרה של רעייתך האהובה. תנוח על משכבך בשלום. תמשיך להיות דמות מייצגת עבורנו גם במוותך.

בניך – אוהביך

גלר מנדל

17.11.1994 – 1897

מנדל נולד בשנת 1897 בעיירה ז'בניץ־פודולסק, שעל נהר הדנייסטר, בן רביעי למשפחה בת תשעה ילדים. כשמלאו לו 11 עזבה משפחתו את הבית של הורי האם, בו חיתה ועברה לעיירה פרבל-קורנשטי, בבסרביה. האב שרת במלאכות "כלי הקודש" כשוחט ובודק, חזן וכד' בהיותו מוסמך לרבנות. את לימודיו בגיל הצעיר למד ב"חדר", שאפיינו אותו נוהלים קפדניים וחמורים. כשבגר נשלח ללמוד ב"ישיבה". מבתי התורה בהם למד רכש ידע רב במקורות הרבניים המסורתיים ומבית ההורים קיבל את נוהלי החיים היהודיים, שהיו מסורת של מאות שנים. כך היה בר דעת ביהדות ושמר מסורת, אף כי לא היה דתי. מנדל בגר בשנים שהתנועה הציונית עוררה תקוות וכרבים מבני הנוער אז, הושפע ממנה רבות וכן מהתרבות החילונית העברית. במשך כל חייו כתב וחרז באידיש, שפה בה שלט. בפרוץ מלחמת העולם הראשונה, והוא בן 17 לפני גיוסו לצבא, נדד למרחקים. בתקופה זו הכיר את רעייתו לעתיד שיינה, אתה חי שנים רבות, עד שנפטרה. את משפחתו בנה בעיירה ליפקני, בה התפרנס מהוראת עברית, עד שנת 1941, בה גורשה המשפחה, בת שני הילדים למחנה הריכוז טרנסניסטריה. מנדל היה בעל תבונת כפיים וידע להסתפק במועט. תכונות אלה עזרו לו לשרוד במחנה הריכוז. למרות היותו פעיל באירגונים ציוניים, עלה ארצה עם אשתו שיינה, רק בערוב ימיו ובא לחיות בקיבוץ, עם משפחת אחיו ישראל. השנים בקיבוץ היו המאושרות בחייו. במסיבה במלאת לו 90 שנה אמר: "איני יודע אם קיים גן עדן, אך אם הוא קיים, הריהו הקיבוץ". בשנותיו האחרונות בקיבוץ חי ב"בית שיקמה", שם העשיר את הדיירים בסיפוריו ובזמירותיו מדי שבת וחג. מנדל נפטר בשנת חייו ה-98 ונקבר בשכנות לקברה של רעייתו האהובה עליו שיינה.

גלר סימה

20.1.1998 – 17.9.1909

אמא נולדה בראש השנה, ב-1909, לפני 88 שנים, בעיירה קבלובצ'ה שבאוקראינה. היא היתה אחותן הבכירה של טובה ודורה, בבית זלדה וזוסיה ברוך. המשפחה התפרנסה מעסקי כריתת עצים ביערות הסביבה. בהיות סימה בת 13 עקרה המשפחה ממקומה, בעקבות גל פוגרומים (פרעות פטלורה), ונמלטה לבית הורי אביה שבקישנייב. בקישנייב הוחמרותנאי הפרנסה של המשפחה. אמא עבדה ולמדה, וסבתא זלדה עסקה בהשכרת חדרים בבית, ובהכנת סעודות למבקרים. אחד מהאורחים שסעדו בביתם היה מדריך צעיר, ראש הקן של השומר-הצעיר בקישנייב - אבא. שם הנצה הברית המופלאה בין אבא ואמא, ברית שנמשכה למעלה מ-70 שנה. ההתחברות עם אבא - משמעותה היתה גם התחברות לדרך החיים הציונית-סוציאליסטית. ב-1929, עם סיום לימודיה בגימנסיה, עלתה אמא עם מספר חברות לארץ, והצטרפה בעקבות אבא לחברי קיבוץ ג', שישבו בבת-גלים ליד חיפה. אמא מספרת: "היה אז מחסור בעבודה בחיפה, בעיקר לבנות, ובהתחלה אמרו שלא יודעים מה יעשו איתנו. אבל כשרק ראו אותנו, והיינו בנות 18 צעירות ויפות, מיד הוחלט להשאיר אותנו בקבוצה... עבדנו בימים ההם עבודה פיזית מאד קשה, אכלנו מעט, ורקדנו הרבה..." "ההסתגלות אז לא היתה קלה לאיש. הדרך החלוצית מראשיתה כרוכה היתה ברגעי התפכחות, ובוויתורים רבים על מאוויים אישיים חבויים וחלומים... אמא מספרת: "כשאני הגעתי לארץ, וחשבתי ששוליק יהיה רק שלי - הוא כבר היה שקוע עמוק בפעילות הציבורית; כבר אז הבנתי שהפעילות הזו תהיה ה'יריבה' - המתחרה שלי במהלך חיינו המשותפים... "אמא ואבא נישאו תחת חופה, כדת וכדין, כפי שהבטיחה אמא לאביה טרם עלייתה ארצה, והכתובה נשלחה למשפחתה בחו"ל בגאווה רבה. בהיותה בת 21 נולד הבן הבכור - עוזי. כעבור שנה יצאה חבורת החלוצים לאדמות החול והביצה שבעמק חפר, ותקעה יתד בקיבוץ החדש, גבעת-חיים. אמא למדה הוראה לכיתות יסוד בסמינר הקיבוצים בימי ראשיתו. במיוחד זכרה לטוב את לימודי הטבע עם יהושוע מרגולין ופרופסור מנדלסון, והנחילה לנו מאהבתה זו בטוילי שבת באזור. על תקופת ההוראה דברה אמא בלב חצוי ובביקורת עצמית חריפה; היא אמרה: "עשינו אז הרבה שגיאות, לא הבנו בפסיכולוגיה ובפדגוגיה, והחמרנו מאד בעונשים". עם סיומו של פרק זה בחייה עבדה אמא בכרם, ובענפי שרות בקיבוץ, עד שפנתה לתחום רישום העבודה בהנהלת החשבונות, בו עסקה במסירות כ-20 שנה.

במהלך שנים אלו הקימו אמא ואבא משפחה ענפה לתפארת, כשאמא היא הדבק המלכד של השבט. היא נהנתה למנות שוב ושוב את יכולה-חמישה בנים ובנות, עשרים נכדים, ושישה-עשר נינים, ומאד ציפתה להולדת שלושת הנינים שבדרך.

המשפחה והקיבוץ היו עבורה שני צירים מרכזיים בחייה, אך לא בלי מתחים בלתי-נמנעים בין השניים. בדבריה בעבודת השרשים של דורי בני אמרה: "אני אוהבת את הקיבוץ, והייתי חוזרת על הכל - מלבד הדברים שהפריעו לי בחינוך המשותף; בתור אמא - סבלתי בקיבוץ, ותמיד התגעגעתי לילדי".

עבורי גילמה אמא גם את עצמתו של הדור הזה, שרשם את דפי ההיסטוריה ושינה את פני הקרקע בארץ הזו במו ידיו, דמעותיו וזיעתו, אך גם - את מחירי הדרך התובענית הזו ששילם האדם היחיד, מחירי עצמיותו.

אמא הקרינה הרבה גאווה ונחת במה שבנתה ויצרה, אך בין השורות חשנו גם בוותורים האישיים הכבדים... חשנו זאת בשנים האחרונות כשסיפרה ודיברה יותר על עצמה; חשנו זאת כשסיפרה כמה רצתה לנגן פסנתר, כמה רצתה ללמוד שפות – עד כדי כך שבגיל 80 הצטרפה לחוג ללימוד אנגלית; וחשנו זאת כאשר דחפה ועודדה אותנו ללמוד, להתפתח, אולי לממש את מה שהיא לא עשתה ולא לקחה לעצמה. אמא העריכה אנשי קריירה ואסרטיביות, ואילו היא עצמה בחרה לה נישות של נתינה חרישית, עשיה יומיומית עיקשת וצנועה.

היא המשיכה לעסוק, עד לפני חדשים ספורים, באפיה, בטיפוח הגינה, ובסריגה, וקראה עד לימיה האחרונים ממש.

במחלות רבות נלחמה אמא במהלך חייה, ויכלה להן באומץ, וב"פוטנציאל החיים" שבה, כמו שאמר לה אבא לא מזמן; אך בחדשיים האחרונים כבד עליה משא השנים, וזאת למרות הטיפול המסור שזכתה לו מאנשי המרפאה ובית-שקמה, למרות התמיכה מהמשפחה שהקיפה אותה, ולמרות הליווי הצמוד של רעה לחיים – אבא, שאפילו אהבתו העזה לא יכלה לחולי הפעם.

היום כשאני נפרדת מאמא, אני נפרדת משירתה החרישית, העדינה, מהדמות האמהית, הנותנת, המשוחחת ורוצה בטוב, ואני נפרדת גם מהמנגינות שלה שלא נוגנו, מההיות שלא נתהו בקול – ואולי ממשיכות להתנגן בנו, בניה ובני-בניה.

תודה על כל שנתת, אמא, ובראת.

יהי זכרך ברוך.

נעמי

גלר שוש

18.01.2000 – 14.09.1934

אימא שוש

אימא נולדה באוקראינה, בעיירה זפרוז'ה, לפני 65 שנים, כבתם הבכורה של הזוג הצעיר מאוד סוניה וזליג חויס. אימה הייתה כבת 16 בלדתה אותה. לפי דבריה של אימא: "עד גיל שש וחצי גדלתי במשפחה רגילה –

אבא, אימא, סבא סבתא ואח צעיר", אך בהיותה כבת שבע, הסתיימה באחת ילדותה, והחל מה שהיא כנתה – "מסע הישרדות שנמשך כמעט 8 שנים" זה קרה עם פלישת הנאצים לאוקראינה. במהלך מסע זה נאלצו אימא ובני משפחתה לברוח מזרחה ודרומה לאוזבקיסטן. בזמן הזה נפטרו סבה וסבתה, אביה נעלם בקרבות(ועד היום נחשב לנעדר), ואימה חלתה ואושפזה לתקופה ארוכה.

וכך, כבר כילדה קטנה, נאלצה אימא לתפקד כבוגרת וכראש משפחה, (דבר שהמשיכה לעשות כל ימי חייה), תוך התמודדות עם פחד, רעב, קור, בדידות ומחלות קשות. אימא שרדה את מוראות התקופה הזו, ועם עלייתה לארץ בגיל 15, ניסתה להשאיר את עברה מאחור יחד עם שמה המקורי.

כך הפכה תוך זמן קצר תזה חויס, הילדה הפליטה ממזרח אירופה, ל"שוש גלר" – "נערה צעירה – אישה זקנה" כדבריה, נחלאית, קיבוצניקית, אישה נשואה ואם בת עשרים.

אך עברה של אימא לא הניח לה, ומדי פעם הטיל את צלו על חייה החדשים, חיים שגם אותם אפיינו סבל מתמשך ומאבק בלתי פוסק, לצד ההנאות והשמחות שהסבו לה בני המשפחה, ובעיקר הצעירים שבהם, שאותם טפחה באהבה ובמסירות.

אימא ראתה את החיים במבט שהיה בו מזיגה של ילדותיות וזקנה: מצד אחד – תקוות תמימות, כמעט רומנטיות לאושר, חום ושלווה בחיק המשפחה, ומצד שני – ראייה מפוכחת חסרת אשליות, כמעט קרה, לגבי טבע האדם והעולם.

גם את מחלתה – אשר לדעתי שורשיה נעוצים גם הם באותו צל מהעבר – קיבלה אימא בשילוב של השלמה ומאבק. בהיותה חובבת רפואה ופרמקולוגיה, היא הייתה מודעת לחלוטין לכל שלב במחלתה. בהיותה למודת מאבקים, היא נאבקה כדי להיות שלמה עם עצמה – "עשיתי את כל מה שאפשר". אך יחד עם זאת, לא פחות מהמאבק ומהטיפולים, היה לה חשוב שלא ליפול לטורח ולמעמסה על אף אחד, ולא להיות תלויה באף אחד.

השיר "השושנה", מתאר צד אחד בחייה ובאישיותה של אימא. היא זכרה אותו מילדותה וצרפה אותו למכתב ביוגרפי שכתבה בגיל 60 ופרסמה בעלון הקיבוץ. הפרח שמתאר את הצד השני שלה, הוא הרקפת, שאותה בקשה אימא לשתול על קברה. היא רצתה למות להיקבר בשקט, בפשטות וביושר, ללא מילים גבוהות, כפי שגם חייתה.

אימא, אנשים רבים אהבו, כבדו והעריכו אותך אולי יותר ממה שתיארת לעצמך, ולפעמים יותר ממה שהערכת את עצמך. אני אהבתי והערכתי מאוד את יושרך, את חוכמתך, מסירותך וצניעותך. את השיחות אתך, את עצותיך, את דאגתך. אני רוצה להודות לך בשם ילדייך, על החיים, המסירות והאהבה שנתת לנו ולילדינו, ורוצה להביע את אהבתי וגעגועי אליך.

הפרידה ממך קשה וכואבת, אבל אני יודע שנמשיך להיות קשורים במסע החדש שאת מתחילה עכשיו, ויש לי נחמה גם בידיעה שמותך מהווה בוודאי הקלה גדולה, מנוחה והשתחררות מהכאבים הגופניים והנפשיים, ומהסבל, שהיו מנת חלקך בחייך.

גלר שיינה

13.8.1980 – 22.1.1897

שיינה ז"ל נולדה בכפר פרופכה בשנת 1897. אביה היה שו"ב ומוייץ בכפר ופרנסתו לא הספיקה כדי פרנסת המשפחה, שש בנות ובן אחד. כדי להקל על אביהן את דאגת הפרנסה עסקו שיינה ואחותה הבכירה בתפירת בגדים לנשות הכפר.

אשת חיל היתה שיינה, "מנשים באוהל תבורך", ומלבד יופייה וחכמתה היתה טובת לב מאין כמוה, קיבלה כל אדם בסבר פנים יפות ודנה כל אדם לכף זכות. היא לא ידעה קנאה ושנאה לאחרים, ובאמת ובתמים קיימה את הפסוק: ואהבת לרעך כמוך, וכל מכריה גמלו לה באהבה.

בשנת 1920 התחתנו ועברנו לגור בעיר. לא היינו עשירים, ועל אף זאת היתה תמיד שמחה בחלקה. ואז באו ימי המלחמה והשואה. ארבע שנים שהינו במחנה ורעבנו לפת לחם, והיא מעולם לא התאוננה, ואף היתה שבעת רצון שעלה בידינו להציל ממות את הבן ואת הבת.

כל ימיה חשקה נפשה לנסוע לארץ ישראל ורק בשנת 1973 זכתה למילוי תקוותה, ובעלותנו ארצה לא היה גבול לאושרה על שזכתה לבוא לארץ האבות ולנשום אוירא דארץ ישראל, ועל שזכינו להיכנס לקיבוץ גבעת חיים ולחיות כאן חיי שלווה ללא דאגות.

חבל על ששנותיה בקיבוץ לא ארכו. בשנת 1980 עלתה נשמתה הטהורה למרומים ומנוחתה בגן העדן. אחת ממכירותיה כתבה אחרי מותה: "לא אישה פשוטה היתה. היא, אלא מלאך אלוהים". כר העריכו אותה אנשים שהכירו אותה מקרוב. יהי זכרה ברור.

בעלה

גנור גבי

24.12.1949–7.07.2016

הוי, גבי יקר שלי/שלנו.

קשה כל כך להאמין שכך. לפתע פתאום. עלינו להיפרד ממך. אני יושבת לי פה וחושבת איך מסכמים 66 שנים של אדם אהוב, אבא נפלא. סבא נהדר. ואז... חיוך עולה על שפתיי. כי אני כל כך מאושרת שזכיתי לחלוק את כל חיי הבוגרים איתך – איש אהוב.

כן. הכרנו לפני 43 שנים. אתה בגזית. מבקש שאשמור לך בשם את ה-ג' לפני שאנו מעברתים את השם "גרינשטיין". כי כל הבגדים שלך מסומנים ב-"גבי ג". ואנחנו קובעים מושבנו בגבעת חיים. אתה נכנס לרפת ומתאהב גם בפרות. ובהמשך מנחיל לילדינו את האהבה אליהן. או לטרקטור. לא ברור למי יותר.

נולדה לנו נסיכה. יעלה. ואחר כך נוסעים יחד לברזיל לחבוק את בננו המאומץ אוריה.

אוריה יאמר אחרי שנים: "אני לא זוכר שאבא בכלל חזר מהעבודה אי פעם". כן. כזה אתה. איש עבודה. משקיע את נשמתך גם כעובד מהשורה וגם כמרכז הרפת (אז המילה "מנהל" לא עלתה על דל-שפתינו) ומשם ממשיך הלאה ומגיע לפריגת. ופה אתה עובר שנים נפלאות. וגם שנים של פחות. מלווה אותי במחלתי. תומך. דואג ולוקח יותר ויותר תפקידים בבית המשפחתי. איש ספר אתה. מוקף מכל עבריו בספרים. וההנאה הגדולה ביותר שלך היא להיכנס לסטימצקי, לפתוח, לדפדף, ולרכוש עוד אחד, שניים או יותר ספרים. כשעולה שאלה בענייני גיאוגרפיה בבית, אתה הוא הכתובת במציאת התשובה.

אבל אתה יודע. יקר שלי. אולי בכלל פספסת מקצוע. הנכדים הנפלאים שלנו. יותם, ינאי ואריאל (בניהם של יעלה ותמיר). יאמרו: "סבא היה צריך להיות שף". כי אין בעולם קציצות או שניצלים כמו של סבא גבי. אוריה מבטיח שהוא ינסה לעמוד בתחרות עם בן זוגו שלומי.

אהוב שלי. מנסה לדמיין איך זה לחיות בלעדיך. וממש אין לי מושג. אבל מרגישה שאני מוקפת בהמון אהבה של משפחה. חברים ושותפים לדרך. אתה אישי היקר, חיית חיים מלאים ומשמעותיים. והענקת לנו המון משמעות כאן על פני האדמה. באהבה גדולה אני נפרדת ממך לשלום.

ורד.

גרינברג מורדכי

15.3.1935 – 25.10.1903

בן למשפחה חסידיית, קבל את חינוכו בבית הספר של "מזרחי" תחכמוני. בקי בספרות, מוזיקה ואמנות. בעל השכלה כללית רחבה ביותר. מתוך מהפכה אישית מצא את דרכו ל"החלוץ" ולהכשרה. גם בדרכו זו לשינוי ערכיו בחייו היה כולו להט חסידי. סוער ומתפרץ, נלהב וקנאי. שימש כמזכיר מפלגת ה"התאחדות" בוורשה. בארץ התבלט מיד באופיו הפעיל ומקץ זמן מועט נבחר למועצת פועלי חדרה כנציג קבוץ ג' השומר הצעיר. לפני זה, בהיות הקבוצה ביבניאל נבחר כחבר למועצת פועלי הגליל בטבריה והיה ידוע ומוכר לכל פועלי הגליל.

קרוב לכל אחד בקבוצת "שחריה", דואג לכל פרט בה, היה המלכד של קבוצת החברים במגדל, אשר החליטה להצטרף לקבוץ המאוחד. פרשת חייו בגבעת-חיים היתה קצרה. המחלה עקרה אותו מהקבוץ, בתקופה קצרה שהספיק לעשות עמנו ערך והוציא את העלון הראשון ששימש יומן בע"פ ועיתון קיר, בימי הראשית של קבוצתנו. היה פעיל מאד ומפעיל חברים בוועדת תרבות.

נפטר בחוליו ולפי דרישת אחיו יעקב, מפעילי ועסקני "מזרחי", נקבר בבית הקברות בנחלת יצחק. הניח משפחה בארץ ובגולה.

מדברי חברים

יחד עשינו בקבוץ הכשרה "שחריה" בשנות 1927/1928, אחד משלושת קיבוצי ההכשרה הגדולים של ה"חלוץ" בפולין (שנים אחרים: תל-חי וקלוסובה), העליה לארץ הופסקה כמעט כליל, התנועה וחברי קיבוצי ההכשרה החליטו להתמיד בחיי ההכשרה כדי להוות לחץ לפריצת דרך לעליה. חיינו במשק חקלאי קטן בכפר פולני קינקה, באיזור סמיאטיץ. עבדנו באזור היערות מרחק של 7-15 ק"מ. היתה זו עבודה קשה ומפרכת, באחד מערבי הווי, בין השמשות עם צאת השבת התאספנו בצריף עץ, ששימש לנו מטבח, חדר אוכל ומקום מגורים כאחד, מרדכי ריתק את הציבור בהתלהבותו ובניגונו המאופק והעמוק. ידענו אותו כבן תורה אשר מסורת בידו ממשפחתו התורנית, כבקיא בדברי חז"ל וים התלמוד התחיל לדרוש בדברי תורה. משלב פסוקים ואמרות, מרבה באגדות ובדברי תורה מראשונים ואחרונים, משתלב ומשתלהב כשהצבור כולו מרותק ומקשיב לו בדממת קודש. בדבריו היה מן השילוב שבאמונה, הומור חי, מנתח מצב הדברים, חיי היהודים, המציאות, הכמיהה לגאולה ותנאי ההגשמה.

ב- 1929 כאשר נפרצה הדרך לעליה, שלא קיבלה רישיון, קבוצת חברים ובתוכה מרדכי יצאה מפולין, החליטה להסתגל דרך גבולות צ'כיה-פולין לאוסטריה. מרדכי בלט כאיש צבור פעלתני, נמרץ אשר השיג את הקשרים עם החברים שבתנועת "תכלת-לבן" בסניפים שבערי הגבול. הם שימשו לנו כמדריכים בהליכה ספורטיבית בשלג עמוק, ביערות ובכפרים. כשהגענו לווינה היה הוא מוציא, המביא, המסדיר את עלייתנו ארצה בשלום. בזמן הפסקת העלייה, זמן מה לפני עלייתו ארצה, עבר את גבול פולניה צ'כוסלובקיה. והיה למעלה משנה במריש-אוסטרו בצ'כיה מטעם ה"חלוץ", עבר את ההכשרות; עשה רבות בתנועת "תכלת-לבן", הפעיל בכוח הלהט את הגרעינים ואת אלו שהתפרצו לעלות.

גרוסברד אסתר רחל

15.12.1957 – 28.4.1878

גרוסברד חיים

22.11.1959 – 17.3.1877

דאגתו ומסירותו של חיים למשפחה היו בלי גבול. יהודי עני, בלי מקצוע, מוגבל גופנית ע"י שיתוק חלקי מלידה ובכל זאת, בבית אף פעם, מחוץ לתקופת מלחמת העולם הראשונה לא חסר מצרך חיוני כלשהוא. הוא איפשר לילדיו לבקר בבתי ספר טובים וליהנות מחיי תרבות. ידע להעריך, למרות שהוא בעצמו לא מצא ענין בכך, תרבות עולם וביחד עם זה קיבלו הילדים פרק בלימוד יהדות, למדו אידיש יסודית ועברית בסיסית.

היה קשור למסורת היהודית, וכל הקורות בגורל היהודי היו קרובים לליבו. בבית היו אז ארבעה ילדים (שני בנים מתו בצעירותם: יעקב,

שנים רבות לפני עלייתם ובנימין, בבואם ארצה). כל אחד נהנה או סבל מקנאותו לעניני הדת. בקהילה היהודית אשר באוסטרבה (צ'כיה) היו מחולקים ליהודי מערב ומזרח, הבין שיש התפתחות שאי אפשר לעכב אותה אך לא היה מוכן גם לקדמה. היה בין המעטים שהיו לו קשרים לשני הצדדים. כציוני נלהב כיוון את הילדים להכרה שעתידם בארץ ישראל. היתה זו הגשמת התחיבות מוסרית שחיפש שנים אחרי עליית הבת הראשונה – רוזל, גם ההורים השתקעו בארץ.

במרוצת השנים, בעיקר אחרי מות הבן הצעיר, בנימין, נעשה יותר סגור בתוך עצמו, דייקן וקפדן במנהגים היום – יומיים, רציני ומרוכז רק במחשבותיו ובקריאה.

להקלת האווירה בבית דאגה האם, אשת שיחה עירנית, בעלת הומור שופע, בקורת, לפעמים עוקצני – אך תמיד עם חיוך קל ומלאת חן, נבונה, מוכנה לקלוט כל רעיון חדש, גם מהפכני, מאמינה בטוב אשר באדם טוב לב ומסורה לחיים. תמכה בילדים שהגיעו לתנועת נוער. מתוך אינטואיציה הבינה שקיים חיפוש דרך לחיים יותר טובים, בעלי ערך.

אמא נהנתה מקריאה של רומנים וסיפורים חילוניים. אהבה סרט ותיאטרון, חיתה את הדמויות בדימונה. עם זיקנתה נעשתה נבונה יותר, סלחנית יותר ומוכנה לאהוב. אמרות כנף שלה היו מלוות בקריצת עין, בחיוך ובחן. ההורים בחייהם ידעו שמחה ונחת בקבוץ. גם סיפוק רב מצאו בחיינו ובמעשינו היום יומיים אך בהתמדה ליווה אותם העצב על מות שני בניהם. הכוחות הגופניים והמחשבתיים נשמרו להם עד ליומם האחרון. הנכדים, אשר לאשרם היו בקרבתם, נהנו מאהבתם ומסירותם, שומרים את זיכרונם. נפטרו בשיבה טובה, הובאו למנוחות בגבעת חיים.

גרוסברד בנימין

27.9.1935 – 28.6.1915

בנימין נולד במהריש אוסטראו, גדל באווירה יהודית, ציונית ובעודו נער רך בשנים הצטרף לתנועת "תכלת לבן, קשריו לגבעת-חיים היו קשרי משפחה. לא חיכה לרישיון עליה, דלג על תקופת הכשרה ובא ארצה כתייר, לביקור ולכינוס העולמי של "מכבי" בשנת 1935. בא ישר לגבעת - חיים, למשק הצעיר, והצטרף מיד לשורת העובדים והבונים, והוא רך בשנים ונטול ניסיון בחיי עבודה וחברה.

בטרם הספיקו החברים להכירו, שבועות מעטים לאחר בואו אלינו, נפל למשכב. מחלת הטיפוס, שפרצה בקיץ 1935 ופגעה בחברים רבים, תקפה אותו מיד. שבועות מעטים נאבק גופו הרפה במחלה ולא יכול לה. היחידי בין נפגעי הטיפוס שלא קם מחוליו. והוא אך על סף ההגשמה של כיסופי נעורים. נקבר בנחלת יצחק. בן 20 במותו.

מדברי חברים

מיד לאחר בואו לגבעת-חיים עבד בנימין בפרדסים, בעבודות חוץ. נסענו בעגלה לעבודה בפרדסי שוויקה בעיבוד "יבין", הכרתי אותו כעדין נפש - טוב לב, רחוק מריב ומדון. היתה איזו אי הבנה בין חברי גבעת חיים ועין החורש, הוויכוח היה ער ובקול רם ואז קם בנימין ובעברית רהוטה מדי בשביל עולה חדש, בקש שנפסיק בוויכוח הרועש. דרש הבנה מהצדדים ומעל הכל שקט והתחשבות.

דביר אליהו

10.01.2009 – 30.06.1929

אבא, נולדת לפני 79 שנים בואלפראיסו שבצ'ילה כבן בכור ליעקב ופאולינה. הוריי היו סוחרים אמידים. גדלת בבית ציוני שהרבה בפעילות למען ישראל. הוריי, שהיו מראשי הקהילה היהודית תרמו וגייסו מידי שנה דולרים רבים לקופת הישוב בישראל. שליחים שהגיעו מישראל ללובי היהודי היו תמיד מבין אורחיהם הפרטיים.

את אילנה היכרת בגיל עשרים בתנועת "דרור", תנועה ציונית שפעלה בצ'ילה.

כעבור שנתיים נשאת אותה לאישה, ויחד הקמתם בית אוהב וחם לשלושת ילדיכם: אפרים, רבקה ומירי. עוד בצעירותכם הייתם ציונים ורק בשנות השלושים לחייכם אזרתם כוח, ולמרות התנגדות ההורים, עליתם לישראל. הקליטה בארץ לא היתה קלה. המיתון של 1963 פגע במשפחתך, ואתה, אליהו, כאב המשפחה התמודדת לא רק עם קשיי השפה, אלא גם עם קשיי כלכלה.

ההחלטה לעבור ולחיות בקיבוץ היתה מכרעת, כך מתברר. החיים בקיבוץ היו שונים מאד ממה שהיכרתם. אך החברים קיבלו אתכם באהבה, עטפו, תמכו ואיפשרו לכם גם כעולים חדשים להרגיש שייכות לבית החדש. אתה, אליהו, כדרכך, עבדת קשה ותרמת את חלקך לקולקטיב- נהגת שעות ארוכות על משאיות כבדות בדרכים לא דרכים. היית חרוץ, שקט ואוהב אדם.

אר בעיקר אתה משמש דוגמה ומופת לאהבת משפחתך. בימינו, אין זה מובן מאליו שזוג צעיר, בשנות העשרים לחייו, שנישא באהבה ראשונה, ישמור ויטפח זוגיות כל כך יפה במשך 59 שנים. הקשר ביניכם, אליהו ואילנה, האהבה, הכבוד, התמיכה, הנאמנות והטיפול ההדדי הם המורשת שהעברתם לנו ולילדינו.

אליהו, אתה משמש דוגמה גם לקשר שלך עם הילדים. היית אבא מפנק, דואג, אכפתי, קשוב ורגיש. גם אותי ואת כל החתנים קיבלת כמו בת ובנים שלך. השיחות שלי איתך היו משמעותיות ועמוקות. התעניינת בכל דבר, פוליטיקה, ספורט, גיאוגרפיה, מדע, חינוך ועוד.

הקשר שלך עם הנכדים והאהבה שהענקת להם היו ללא כל גבולות. המילים "נוסעים לקיבוץ" היו כמטה קסם עבורם, וביתכם היה להם ואף לנינים כגן עדן. חופשים רבים בילו איתך הנכדים בעבודה: רחצו מכוניות, תדלקו, ספרו גלגלים, סחבו וסידרו, אך בעיקר אכלו על חשבונך בקפטריה של הפנצ'ריה. בבית שיחקת איתם כדורסל, כדורגל, טיילת ופינקת אותם בחום.

סבא כל כך מפנק, יחד עם סבתא כל כך נפלאה- זו זכות של כל נכד ונכדה. לא פלא הוא שכולנו כל כך אוהבים אותך ורואים בך הבעל, האבא, והסבא החם, החבר והאדם שאין כדוגמתו.

אוהבים אותך תמיד

דגן זכרי

12.12.1999 – 27.04.1945

זכרי

נולדת בתל יוסף לפני 54 שנה. בן זקונים לצביה ויעקב פישהויט. קראו לך זכרי, לזכר אחיך יורם, שנפטר בעמק ממחלה והוא בן שנתיים וחצי. כשהיית בן שנה נהרגה דרורה, האחות הגדולה בת ה-16 בתאונת דרכים. נשאתם שלושה אחים, נמרוד, שרה ואתה. נולדת לזיכרון, וגדלת לחיים.

תינוק יפיפה, בהיר שיער וחייכן, שעצר את חברי המשק בהליכתם. נחמה מופלאה להוריך על האובדן הכואב. ילד אופטימי, אוהב חיים, אוהב אדם, ואהוב על כולם.

בן 6 – היה פילוג בתנועה הקיבוצית, ועברת עם משפחתך לגבעת חיים בעקבות הדוד – אברהם גורן. נקלטת במהירות בכתה א'. תלמיד מצליח, חבר נפש לחבריך, בן שכל אמא היתה מבקשת. מגיל 15 התגלתה אהבתך האדירה לילדים. כשאמיר, גיסך, נעדר תקופות ארוכות מהבית, היית אבא מחליף לשני ילדיו. "אבא זיזי" קראנו לך. התגייסת לצנחנים, זה לא הפתיע. איפה שיש ערכים של לתת, לתרום ולאהוב, לשם אתה שייך באופן טבעי.

מקורס קצינים העיפו אותך כי עזרת לחבר שכשל, אבל גם הצבא הבין שטעה, וסיימת כקצין בקורס הבא. אהבה נוספת שלך – הטבע והנוף, מומשה כשהשתחררת, בבית ספר שדה "מירון", כמדריך טיולים. באותה תקופה הקימה יהודית ארנון את הלהקה הבין קיבוצית, ואתה צורפת משום שידעת טוב קרקוביאק ופולקה. מאז ועד היום אתה רוקד את החיים. בקלילות, בחוזק, עם הסנטר המורם והרגליים הפונות לצדדים. רוקד באהבה, ביכולת מופלאה, ועם חיוך, כמו תמיד.

במשק עבדת במטע, כשאתה משלב את החומר עם הרוח. את העבודה הפיזית בצד המחול. גם במטע רקדת בתנועותיך הגמישות, בתמירות שלך. יצרת קשר מיוחד עם דור הוותיקים. הקמת משפחה עם לאה, אהבה גדולה שפרחה. "ביחד", שנתן כוח גם לכל אחד לחוד.

הבאתם לעולם את גילת, עדי ועפרי. בחום, באהבה ללא גבולות, ברוך ובחוזק. תמכת בהורים שהתבגרו במסירות אדירה, ביכולת מופלאה להמיס גם את המרירות הקשות והכאבים שהצטברו.

הצלחת לשמור על אופטימיות גם בצד החרדות הגדולות, עמן חיו הוריך כל השנים. בעיקר, מעוד תאונת דרכים.

לאחר מות ההורים, נשארה המשפחה הקטנה מאד מלוכדת. אתה ושרה, בני זוגכם והילדים. שמחים מכל נכד מצטרף, שומרים בקנאות על מפגשי יום שישי, על התמיכה ההדדית, על העזרה הקטנה – ממסמר בקיר ועד אירועים משפחתיים.

כשנולדה רוני, הנכדה, כאילו רק היטיבו עמך השנים. מבטה ואור עיניה, די היה בהם שתוותר ותתייצב כל

פעם שבקשה. וכאילו אין סוף לאהבתך, וכל פעם מכילה יותר ויכולה ליותר. הצלחת באופן מופלא לשמור על קשר, לפשר, להתחבר, לאהוב את כולם, רקמה אנושית אחת – מבוגרים וצעירים, משפחה וחברים. בקבלה אדירה, יצרת קשר מיוחד ואישי עם כל אחד. גם בתחום החג והעשייה התרבותית היית תמיד אדם תורם לקהילה. לצד לאה הנמרצת. אתה עושה כל מה שצריך שר ורוקד, מסדר כסאות, בונה במה, ומפרק את הערב. איש קול ואיש תאורה. וה"זכור", ביום הזיכרון. בקולך העמוק והיציב. יזכור. ואנחנו זוכרים איך רקדת את החיים. לפני כחודש צנחנו יחד צניחה משפחתית. אתה ועפרי, ואנחנו שלושה מבני קרן. "הדבוקה המשפחתית" קראו לנו. ואותה הצניחה תהיה לנו להנצחה. זכרי, כמו חור ענק שנפער בלב. ריקנות אדירה, כאילו תכנס כל רגע, תחייה תניף את אחד הילדים, והכל יסתדר. תסתכל סביב, זכרי. כמה אהבה, כמה חברים. איזו יכולת מופלאה לפשר, לאהוב, לחבר, להכיל את כולם, ולתת, לתת בלי גבולות. זכרי, עוד לא רקדנו את כל החיים. יש עוד כמה טנגואים שאתה חייב לנו. והשאר אתנו משפחה כלייך, כל כך קטנה.

שרה, גלית, ענת

דור אריה

03.03.2003 – 24.09.1917

אריה נולד ב־24 בספטמבר 1917 בעיר מנהיים, גרמניה, בימי מלחמת העולם הראשונה. בן לזיגמונד ואולה דורלכר, אח לצבי ואורה.

אריה גדל בבית אמיד, שמטפלות, מבשלות ומנקות הקיפו בו את בני המשפחה. למשפחתו היו שתי חנויות נעליים. הגדולות ביותר באזור. ילדותו היתה מרופדת ונוחה: שיעורי נגינה על פסנתר, שיעורי שחייה, החלקה על קרח, רכיבה על אופניים, ביקורים בתיאטרון וחופשות משפחתיות בערי נופש.

בשבתות הילדים היו עוזרים בעבודה בחנות וכימי ראשון היתה המשפחה יוצאת לטיולים באזור. עם סיום הלימודים נסע אריה להכשרה בהולנד.

עליית הנאצים לשלטון, היה אירוע שקירב אותו לציונות. אביו, שלא היה מרוצה מהרעיון, הציע לשליח העלייה כסף, ובלבד שיעזוב את בנו.

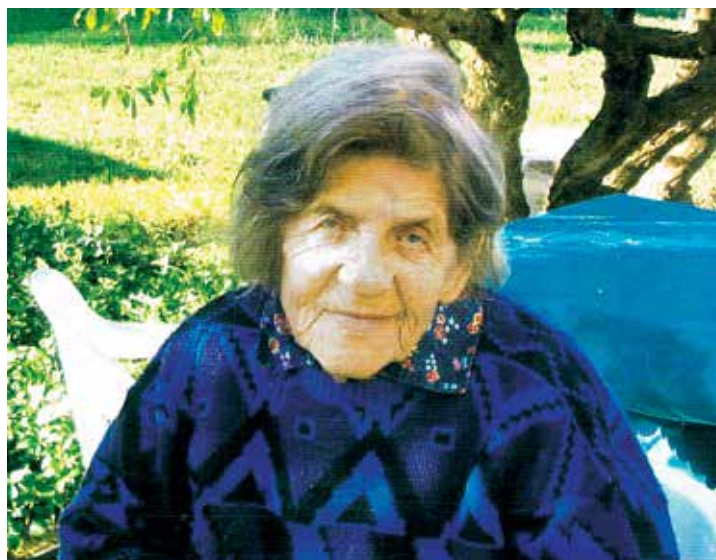
אריה חשב שמקומם של היהודים בארץ ישראל ולכן התעקש להשתייך לפעילות הציונית. בשנת 1937, בהיותו בן 19 עלה ארצה בידיעה ברורה שהוא הולך להתיישב בקיבוץ והוא גונז את חלומו להיות עורך דין. עם סיום מלחמת העולם השנייה, עלו גם אחיו ואחותו ארצה. אחיו צבי הצטרף לקבוץ הזורע ושם הקים את ביתו. אחותו אורה התיישבה בכפר מונש ואחר־כך עברה לכפר הנוער "הדסים".

לאחר הגעתו ארצה עבד בקיבוץ שפיים, בהעברת זיפזיף לבנייה מחוף הים, בעזרת גמלים. משם עבר ל"הבונה" בחדרה, שם עבד כפרדסן, עד שעבר לקיבוץ דורות. בדורות עבד בגן ירק ושם פגש את חיה, שהיתה גננת שכירה בקיבוץ. כשחיה עזבה את דורות ועברה לגבעת חיים, בא אריה בעקבותיה וכאן הקימו את ביתם. בשנת 1945 נולדה בכורתם דליה, בשנת 1947 לאה, ב-1951 שמעון וב-1955 ארנון. אריה עבד שנים בגן ירק, אך בגלל בעיות גב, ובעקבות ההכרה שהוא אינו חקלאי מטבעו, עבר לעבוד בגת. בגת עבד בייצור וכמנהל מחלקה ובמשך השנים עבר לעבוד במשרדי המפעל, שם עבד עד לפני כשלוש שנים.

אריה היה שלם עם פרישתו מהעבודה ומצא עניין רב בעיסוקיו בביתו. לפני כארבעה חודשים התדרדר מצבו הגופני והוא השלים עם העובדה שאינו יכול עוד להישאר בבית. הוא עבר לבית שקמה.

ביום שני, ערב חג פורים י"ג באדר ב' תשס"ג, 3 במרס 2003 אריה נפטר. עד יומו האחרון שמר על כבודו העצמי, על נימוסיו והמשיך לדאוג ולהתעניין בכל בני המשפחה. איש צנוע, ישר ונאמן לערכיו.

יהיה זכרו ברוך

דור חיה

16.12.2003 – 31.12.1918

חיה נולדה ביום האחרון של חודש דצמבר. היא נולדה בעיר קוברין שבפולין למשפחה דתית אדוקה מאוד. אב המשפחה עסק בלימוד תורה והאם דאגה לפרנסת המשפחה במכירת מצרכי מזון לתושבי העיר והערים השכנות. לחיה היו ארבע אחיות ושני אחים שלימים נהיו לרבנים. עול הבית נפל עליה. לשאוב מים ולסחוב דליים, לקלף תפוחי ארמה, לבשל, לכבס ביד, ולדאוג לאחיה הצעירים. כל אלה היו משימות שנאלצה למלא עם שובה מבית הספר.

כששמעה מחברותיה חוויות על הפעילות בתנועת השומר הצעיר, על השירים ששרים, על סיפורי ארץ ישראל שמספרים, נשמתה יצאה והיא הצטרפה בסתר ובניגוד לרצון אביה לתנועת השומר הצעיר. בגיל 17 עלתה ארצה בעקבות אחותה הבכורה אסתר, שכבר הייתה בארץ ישראל ולמדה בסמינר. חיה מאד התרשמה ממפגשה הראשון עם ארץ ישראל והשפה העברית שנשמעה בכל מקום ריגשה אותה. כאן היא היתה מחוסרת כל והבינה שהיא חייבת לצאת לעבוד. היא מצאה עבודה בטיפול בתינוק, דבר שלימים הוביל אותה להחלטה להיות גננת. בזמן הלימודים עבדה ביום ואחרי הצהריים למדה. עם סיום מלחמת העולם השנייה הגיעו הבשורות המרות על בני המשפחה שניספו. זו הייתה נקודת מפנה עבודה ומשהו שלאורך כל השנים העיב על שמחת החיים.

בתום הלימודים מצאה עבודה בקיבוץ הבונה בחדרה ובקיבוצים נוספים. בעבודתה כגננת שכירה בקיבוץ דורות פגשה את אריה שהיה חבר הקיבוץ.

כאשר קיבלה עבודה בגבעת חיים, אריה לא היסס ומיד הגיע אחריה לגבעת חיים כאן החליטו להקים את ביתם וכאן נולדו ארבעת ילדיהם: דליה, לאה, שמעון וארנון.

חיה עבדה שנים רבות כגננת וכשסיימה עברה לעבוד במחסן הילדים, שם התמידה עד שהשינויים בקיבוץ לא אפשרו לה להמשיך בעבודתה.

עם מותו של אריה, חיה שקעה בעצב, דבר אשר גרם להידרדרות גם במצבה הבריאותי. לפני כמה ימים הוחשה לבית החולים עקב מצוקה נשימתית ובערב שבת נפטרה כשהיא מוקפת בילדיה ונכדיה.

תמיד נזכור אותה באהבה.

המשפחה

דניאל אסתר

25.08.2009 – 01.06.1930

אסתר נולדה בשנת 1930 בדמשק – סוריה. משפחתה – משפחת חלוואני היתה ציונית, וכשהיתה אסתר בת שנה עלתה המשפחה לארץ והשתקעה בחיפה.

כשהיתה נערה נפטרה אמה והשאירה שישה ילדים. אביה נישא שנית ונולדו לו עוד שישה ילדים מאשתו השנייה.

כילדה הצטרפה אסתר לתנועת הנוער העובד ונשלחה לחברת הנוער בקיבוץ אלונים. לאחר כשנתיים בשנת 1945, בגיל 15 התנדבה אסתר לפלמ"ח. בתחילה נשלחה לפלוגת הפלמ"ח בקיבוץ בית הערבה בצפון ים המלח, שם שהתה עד לפינוי היישוב – פינוי בסירות, לסדום.

לאחר מכן השתתפה כקשרית בקרבות הפלמ"ח במלחמת השחרור. עם פירוק הפלמ"ח נשארה אסתר בצה"ל עוד שמונה חודשים.

בפלמ"ח הכירה אסתר את צ'צ'ו, בעלה הראשון, שהיה בהכשרה ההונגרית בגבעת חיים. כך הגיעה אסתר לגבעת חיים. כאן בגבעת חיים נולדו ילדיה, אשר ועמליה.

בקיבוץ עבדה תחילה בגן הירק ולאחר מכן כתופרת. בגיל מאוחר יותר נישאה שנית, לחנן דניאל וחיה איתו חיים מלאים ומאושרים עד לפטירתו.

לאורך השנים נשמר הקשר המיוחד עם משפחתה הענפה – משפחת חלוואני על דורותיה וצאצאיה הפזורים ברחבי הארץ. קשר מיוחד זה היה לשם דבר בקרב כל המכרים של אסתר ומשפחתה. לפני שנים מספר חזר לארץ אשר בנה, לאחר שנים רבות של חיים במקסיקו. למרות מחלתו הקשה של אשר, חזרתו גרמה לאסתר אושר רב ותקווה. תקווה אשר נגזזה עם פטירתו. לאורך שנים סבלה אסתר ממחלת כליות קשה, אשר במהלכה עברה השתלת כליה, זאת נוסף לבעיות בריאות אחרות.

לאורך שנים התמודדה אסתר עם המחלה והסבל, בגבורה ונחישות מעוררת התפעלות. עם פטירתו של אשר חלה הרעה במצבה הנפשי והגופני, עד שבסופו של דבר הוכרעה.

אמא

אזכור אותך כאשר חזקה, המגוננת על ילדיה ללא לאות.

גידלת אותנו באהבה ובמסירות,

היית עמוד התווך של המשפחה הרחבה והמסועפת. נתת אהבה וכבוד לכל בני המשפחה, והם החזירו לך ללא סייג.

אוהבת אותך יהי זכרך ברוך

דניאל חנן

10.08.1996 – 12.10.1923

תולדות חייו

חנן דניאל נולד בגרמניה, כבנו הצעיר בשלושת בניו של בוקס זיידביץ שהיה מנהיג מפלגה סוציאליסטית שמאלנית קטנה וציר ברייכסטאג הגרמני. בהיות חנן צעיר מאוד, נפרד אביו מאימו והתחתן עם אישה יהודייה.

חנן כתב את זיכרונותיו שבהם הוא מתאר את חייו בהרבה הומור. וכך הוא כותב:

”לאימי החורגת רות לוי, לא היו חיים קלים איתי. הייתי פרוח בן חמש ופרא אדם... אבא לא התעניין בחינוך שלנו, פרט לאחי הבכור שאותו סחב עמו לאסיפות פוליטיות”.

את האידיאה, את הפציפיזם ואת השאיפה לקדמה הוא ספג מגיל צעיר. מיד עם עליית היטלר לשלטון עזבה המשפחה את גרמניה, ומאז הם חיו חיי פליטים, בין פליטים.

התחנה הראשונה הייתה בפראג ומשם עברו בשנת 1938 לנורבגיה. עם הפלישה הגרמנית בשנת 1940 עברו באישון לילה, לשבדיה.

וכך כותב חנן: ”באותן שנים. כשבאירופה ובחצי עולם, התנהלה מלחמת השמדה. חיינו בשבדיה באי של שלווה, תוך מודעות, שאם היטלר ינצח, גם גורלנו יחרף. וכאנטי־פשיסטים, לא יהיה שונה מאלו שבארצות הכיבוש. היינו מחוסרי אונים. לא יכולנו להתגייס לצבא נגד היטלר. אפילו ארגון מחתרת לא היה קיים בשבדיה. השבדים שמרו באלף עיניים בפני כל ניסיון פגיעה בניטרליות הקדושה שלהם, במיוחד מצד הפליטים. לא נותר לנו דבר לעשות חוץ מאשר לעקוב אחרי מהלך הקרבות על המפה”.

בשנת 1945, עם גמר המלחמה, חזרה המשפחה לגרמניה. אבל חנן נוכח במהרה שזה לא זה. הוא חזר לשבדיה והתחיל לבסס את חייו, התחתן עם מריאנה ונולדה בתו הראשונה מניה. הוא עבד כטכנאי-שיניים, אך הסיכוי לחיים בורגניים שלווים בשבדיה השלווה – לא היה לפי רוחו.

על כך הוא מספר: ”שקלנו כל מיני תוכניות, ביניהן להצטרף לאביה של מריאנה בצילה. אך בינתיים נוסדה מדינת ישראל. נזכרתי במה שידעתי על הקיבוץ ועל האפשרות להגשים בו חיי קומונה אמיתיים וסוציאליסטים על בסיס וולונטרי. מחשבה זו קסמה לי ביותר, וכך התקשרנו עם השליח בסטוקהולם והוא סידר לנו את העלייה ואף הפנה אותנו לגבעת חיים”.

בפספורט שלו היה רשום שם אימו כרות לוי, וכך לא הייתה בעיה לעלות בשנת 1948 כ”עולה מגרמניה”. המשפחה הגיעה לקיבוץ ביום אביב אחר הצהריים, עם מניה בת השנתיים וחצי, בטרמפ על עגלה עם טרקטור מהכביש. היה זה הונזו שפגש אותם והזמין אותם לכוס תה בחדר האוכל הריק. בקיבוץ עבד חנן בעבודות רבות: סניטריות, רפת, חבתניה, מכוורת, משק הילדים, מספוא והקמת המרעה הזרוע במורד מול הרפת. הוא היה אחד המעטים שהיוו בקיבוץ את השכבה האמצעית החסרה בין דוד המייסדים ובין הבנים הבוגרים. אחרי שהכירו ביכולתו, הוא נשלח לסמינר מרכזי משק בעין חרוד. תפקידו הראשון היה ריכוז עבודה והוא שהקים את מערך תורניות השבת פעם בחודש וגמר עם ”המוסד הוותיק” של ”חופש שבת”.

אחרי תקופה של גזברות, הגיע חנן לתפקיד שאותו אהב לעשות ביותר, והוא – ריכוז בנין ובו התמיד כ-20 שנה. ועד אשר עבר את הניתוח הקשה, עבד באחזקת המטבח וחדר האוכל.

את זיכרונותיו שכתב במהלך חודשי מחלתו, סיים ממש כשאזל כוחו. בחודשי חייו האחרונים, טיפלה בו אסתר במסירות רבה וידידים רבים הקיפו אותו. השאיר בת מניה, שלושה בנים – עוזי, אופיר ותמיר, ושמונה נכדים.

נזכור אותו כדמות מיוחדת ואהובה בינינו. יהי זכרו ברוך.

דקר אמנון

30.09.2001 – 02.06.1945

אמנון היקר שלנו, נולד בבית החולים הדסה שבתל אביב, להוריו ציפורה ודוד מנשרוב ב-2.6.45, השני בין שלושה אחים ואחות.

בהיותו ילד נתגלה כישרון המשחק שלו ומגיל צעיר מאוד השתתף בהצגות ובמופעים של בית הספר. אמנון גם הצטיין כמעט בכל ענפי הספורט והיה ראש קבוצה בכדורגל, כדורסל ומחננים. מבית הספר היסודי המשיך לבית ספר מקצועי אורט ולמד מכונאות ומסגרות. את לימודיו סיים כתלמיד מצטיין. בצעירותו, כאשר הרוק-אנד-רול היה בשיאו, החליט אמנון להשתלב גם הוא באופנה זו, לא רק כמאזין, אלא גם בשירה. הוא גם היה רקדן מעולה.

בשנת 1963 התגייס לצה"ל, לחיל חימוש. הוא נשלח לקורס מכונאות טנקים, סיים כחניך מצטיין ונשאר כמדריך בבסיס. לאחר כשנה ביקש העברה, משום שרצה מקצוע שונה ולכן הועבר לסדנת שריון ועבר התמחות בטנקי שרמן. באותו מקום היה גם צוות הווי, שהופיע בכל המסיבות של הגיס, ובשל כישוריו התקבל אמנון לצוות כשחקן וכזמר, וכך העביר את שירותו הצבאי, כמכונאי טנקים, שחקן, זמר ובדרן. לאחר השירות הצבאי נישא אמנון לאילת, ונולדו עמית ועופר. אמנון עבד כעצמאי וכמנהל מכירות במפעל "פפקו". כעבור מספר שנים ראה שהחיים בעיר מחוסרי תוכן והחליט עם אשתו לעבור למושב בחבל לכיש. הם ערכו בדיקות ומבחנים, התקבלו לאחד המושבים וכבר החלו לעשות את כל הסידורים, ואז שכנעו אותם כמה חברים שהכיר בגבעתיים, מקום מגוריו דאז, לעבור לקיבוץ, וכך הגיעו לגבעת חיים. בגבעת חיים השתלב אמנון בחיי החברה, הופיע בחגים ואהב תמיד לעזור ולתרום. הוא היה אדם פעיל מבחינה ספורטיבית, בעיקר בכדורגל ובטניס ואהב מאוד לרקוד. הוא גם מילא תפקידים בקיבוץ. לאחר מספר שנים בקיבוץ נפרדה המשפחה.

אמנון עבד בגת. לאחר קורס למסג' גם היה תקופה מסוימת מסג'יסט רפואי, בתיאום עם רופא הקיבוץ. לאחר זמן עבר לעבוד במכון הקיטור ונשאר שם תקופה ארוכה, עד שחלה. תמיד השקיע בעבודה, בהרבה כישרון וידע ועם רצון לחדש ולשפר. הוא ניסה למצוא פטנטים שונים ומיוחדים כדי לשלב חידושים, ייעול וחיסכון, הראש לא הפסיק לעבוד לרגע. בתקופה שאמנון עבד בקיטור הוא הכיר אותי, כאשר היו לי שני ילדים מנישואים קודמים, עילי ומירב, ועבדתי אז במכבסה. לאחר כשנה של הכרות, החלטנו להינשא ולהקים משפחה. מנישואים אלה נולדה לטם שלנו, המקסימה, שכה אהב ושהיה כל כך גאה בה: "הנסיכה", כך הוא קרא לה.

בשנת 1989 אמנון החל לסבול מאי ספיקת כליות ועשה דיאליזה שלוש פעמים בשבוע במחלקה הנפרולוגית בהלל יפה. לאחר כשנתיים, ב-1990, עבר השתלה ראשונה של כליה, ומאוד שמח כאשר ההשתלה אכן הצליחה. בתקופה זו עדיין עבד והיה פעיל, למרות שהמצב כבר לא היה בדיוק כמו פעם. הכליה החלה לעשות בעיות והיה צורך לכרות אותה, ושוב לחזור לדיאליזה, אך הפעם החליט על פריטוניאלית, דרך הבטן ובבית, בצורה סטרילית. בשנת 1996 התבצעה השתלה שנייה, מוצלחת, אך עם הזמן איכות החיים כבר בהחלט לא היתה טובה. למרות הקושי המשיך אמנון לנצל את הידיים הנהדרות והכישרון הרב שניחן בו כדי להמשיך ולבנות ולטפח את הבית וגם לעשות דברים יפים מעץ, כמעט עד לתקופה האחרונה בחייו. אך

לאחרונה היה לאמנון כבר מאוד קשה, תקופה ארוכה לא יכול היה לעבוד והוכר כנכה 100 אחוזים. הוא היה כל היום בבית ובחודשיים האחרונים המצב התדרדר מאוד, לאו דווקא בגלל הכליה, שלמרבה הפלא תפקדה עד הרגע האחרון.

למרות כוח הרצון הרב והבלתי נדלה של אמנון שלנו להילחם, הסבל והקושי כבר היו בלתי נסבלים, בעיקר בחודשיים האחרונים, כאשר התאשפז בעקבות זיהום נוראי שהתפשט ולבסוף גם הכריע אותו באכזריות, ולקח אותו מאתנו, ב־29.9.01 בשעות הבוקר.

תנוח על משכבך בשלום, יהיה זכרך ברוך.

אוהבת כואבת וזוכרת תמיד.

אשתך

דרך דבורה

27.2.1994 – 26.10.1913

דבורה נולדה למשפחת גוטהרץ ב-26 באוקטובר, 1913. המשפחה שמרה על המסורת היהודית, אך שלחה את דבורה לבית ספר כללי. עם סיום לימודי הגימנסיה עברה דבורה לווילנה, שם רצתה להמשיך את לימודיה, אך חוסר אמצעים מנע ממנה ללמוד והיא התחילה לעבוד. בווינה הכירה את שלמה דרכסלר ודרכו התוודעה לתנועה הציונית והצטרפה אליה. עם שלמה הצטרפה לקבוצת הכשרה בעיר לינץ ולאחר מספר חודשים, לקראת העלייה לישראל, נישאו ועלו ארצה. הזוג הצעיר הגיע לפלסטינה בשנת 1935 ונקלט בקיבוץ גבעת חיים.

דבורה באה מבית בו לא הורגלה לעבודה קשה ולתנאי מחסור. מתוך רצון עז להיקלט בקיבוץ נכנסה לעבודה במטבח, למרות שלא ידעה לבשל. שלמה יצא די מהר לעבודות בחוץ והיא התמודדה עם קשיי הקליטה וההסתגלות כמעט לבד. את הקשיים של השנים הראשונות בקיבוץ זכרה וכאבה שנים רבות. תוך כדי עבודה למדה לבשל והתגאתה מאוד בהישגיה וביכולתה לספק אוכל טעים באמצעים הדלים של אז. בתחילת שנות החמישים יצאה משפחת דרך לשליחות בארצות הברית. דבורה עבדה שם קשה, כדי לעזור בפרנסת המשפחה ולאפשר לילדיה לחיות ברמת חיים שהיתה מקובלת שם, למרות המשכורת הצנועה שקיבל שלמה, כשליח ישראלי. לאחר שלוש שנים נקרא שלמה לשנת שליחות נוספת, הפעם בבוינס איירס, בארגנטינה. שם התקבלה המשפחה באהבה ובחום והתנאים כבר היו קלים יותר. לאחר ארבע שנות שליחות, כשחזרה המשפחה לקיבוץ, שוב נכנסה דבורה לעבודה במטבח ושלמה נקרא מיד לעבודת חוץ, כעיתונאי.

דבורה זכרה מאוד לטובה את השנים האלה. היא כבר היתה בעלת ביטחון עצמי והכירה דרכי עולם. במשך היום עבדה ובערבים הצטרפה לבעלה לאירועים שונים אליהם הוזמן כעיתונאי. היא נהנתה להכיר ולארח אישים שונים, איתם היה בעלה בקשרי עבודה.

בשנת 1961 נפרדה דבורה מעבודתה הממושכת במטבח ולמדה תפירה. היא נכנסה לעבודה בטריקו, בה התמידה עד ימיה האחרונים ונהנתה ממנה מאוד.

לאחר מותו של שלמה, נשארה דבורה באלמונותה, סבתא חמה ודואגת לנכדיה, ילדיו של נדב, בנה הצעיר, שנשאר בגבעת חיים.

דרך שלמה

9.12.1986 – 25.12.1911

שלמה נולד בדצמבר 1911 כילד הבכור מבין שמונה אחים ואחיות שילדו הוריו בעיר קוטי(קוטוב) במחוז גליציה המזרחית, סמוך למפגש הגבולות שבין רוסיה, פולין ורומניה דהיום. ההתמודדות רבת השנים בין העמים הפולנים והאוקראינים על השליטה בגליציה גיבשה את היהודים בחבל ארץ זה כישות עצמאית שוות מעמד לשני העמים האחרים כניטריים ביחס למאבק ביניהם. מכאן שתודעת הציונות היתה בת בית במשפחה כבר בסוף המאה הקודמת.

בית משפחת דרקסלר היה בית חסידי של שומרי מצוות. אב המשפחה היה בקיא בתורה ועסק במסחר טקסטיל. לצורך עסקיו הסתובב בין מרכזי מסחר שונים והביא הביתה ספרים כמו מחזותיו של שקספיר וכתבי ההיסטוריון גרץ, באמצעותם התוודעו הילדים לרוחות החדשות שהילכו באירופה. אביו נספה ב־1942 בפרעות שערכו הגרמנים והאוקראינים ביהודי העיירה יחד עם אימו, אחיו ואחותו. החל מגיל 3 למד שלמה בחדר, עד מהרה נגלו אצלו תכונות הלמדנות והוא קודם לכיתות גבוהות יותר. בגיל 6 הוצא מבית הספר העממי בעיירה והחל ללמוד עם מורה פרטי. בגיל 17 יצא שלמה לסיים את לימודיו בלבוב ובגיל 20 עבר אל וינה. בווינה היה ריכוז מפתיע של פעילות רוחנית, תרבותית ופוליטית ברמה גבוהה ביותר. באותם ימים היתה זו עירם של ז. פרוינד, א. אדלר, ק. רנר וא. באור. לימים ציין שלמה, כי וינה היתה התחנה החשובה בחייו מבחינה עיצוב עולמו הרוחני.

בווינה החל שלמה לפעול בהחלוץ אחר שניתק את עצמו מתנועת השומר הצעיר, נפגש עם שליחי ארץ ישראל, ביניהם א. נהרי וי. גלר, פגישות שסללו את הדרך לבואו לגבעת חיים. הוא עוד ביקר בעיירתו בגליציה, פגש את דבורה, נשאה לאישה ובשנת 1935 הגיעו לגבעת חיים. שלמה הצטרף לקיבוץ ממניעים אידיאולוגיים, אך לא היה חניך־תנועה במובן המקובל. גם עלייתו ארצה נעשתה במסגרת של בודד ולא כחלק מקבוצה. דבורה היתה נטולת רקע תנועתי כלשהו, הצטרפותה לקיבוץ היתה מבחינת "ללכת אחריו במדבר". שלמה ידע תמיד להעריך זאת.

בשנותיו הראשונות בקיבוץ עבד בבניין, אחר כך בפרדסים. שנים רבות לאחר שיצא לעבוד מאחורי השולחן נהג לספר על תקופה זו. שלוש שנים אחרי בואו נבחר למזכיר הקיבוץ. מבחינתו היתה בכך עדות להשתרשותו המהירה בעבודה ובחברה של גבעת חיים. לאחר פילוג אחדות העבודה ממפא"י היה לעורך שבועון "לאחדות העבודה" ולאחר הקמת מפ"ם נבחר כאחד העורכים של "על המשמר". ב־1951 יצא לארה"ב וארגנטינה בשליחות מטעם הקיבוץ המאוחד. ב־1954 לאחר פילוג במפ"ם נקרא לעבוד ב"למרחב" ולהיות מזכיר מדיני של אחדות העבודה. ב־1964 אחרי שהות בביתו בגבעת חיים גויס להרצות באפעל ולהוצאת הספרים של הקיבוץ המאוחד. בהוצאה עבד עד יום מותו.

שלמה אהב מאד בחיי משפחתו, לספר סיפורים לילדיו. הוא סיפר בזמן ההשכבות בגן, כשכל הילדים מצטופפים מסביב לשמוע. הנכדים שנולדו לשלמה הפכו למרכז עולמו. הוא נהג לספר להם על החיים בראשית הקמת גבעת חיים, על מה שהיה פעם בארץ ובגולה, ואף סיפר להם בעל־פה סיפורים מהמקרא. הנכדים עד האחרון בהם גמלו לו באהבה ובהערצה גם שהפכו כבר לגדולים...

מדברי שלמה:

ככל שלא נוח להזכיר האמת הביולוגית: הדור הוותיק מתמעט והולך ורגבי העפר המכסים את ארונו של כל חבר ההולך מאתנו קוברים תחתם גם פרקי היסטוריה חלוצית ואנושית מפוארים שראוי שלא יאבדו, שזכרם לא ימחה...

אוגדן נפטרים

חלק ב'

(ה' - ח')

עמ'	שם
50	ורד אלישבע
51	ורד דב
53	ורדי אברהם
54	ורדי אהרון
55	ורדי שושנה (רוזה)
56	זגר אולגה
56	זגר ריכרד
57	זגר וולטר
58	זגר שושנה
60	זיתון משה (ז'ק)
61	זלוצקי אריה
62	זלוצקי חנה
63	זמיר אהרון
64	חיים אליהו
66	חיים אסתר
68	חיים לוטה
69	חפר אריה
70	חפר הילה
71	חרש יוכבד
72	חרש צבי

עמ'	שם
27	הנדורקר פישל
28	הקש סימה
30	הקש שמחה (בן-אהרון)
31	וולף דוד
32	וולף שושנה
34	ויינר זכריה
35	ויינר סטלה
36	ויינשטיין רחל
37	וינשטיין אשר
38	וינר טליה
40	ויניקור שמעון
41	ויסהוט אליעזר
42	ויסהוט ליבה
43	ויסקופף אוטו (אייקו)
44	ויסקופף מרים
45	ויקר דוד
46	ונזרול רחל
47	וניג חגי
48	וניג מאיר
49	וניג מלכה

עמ'	שם
2	הגרי קולמן
3	הגרי עדה
5	הדר אפרים
6	הדר מזל
7	הוכמן יוסף
9	הוכמן חיה
10	הופמן שבתאי (אוסקר)
11	הורנר נורית
12	היימס בנימין (ג'ון)
13	היימס ירושה ערה
14	היימס שולה
15	הילברנד אסתר
16	הילר אליקים
17	הילר שרה
18	הירשל גרשון
20	הירשל סוניה
21	המאירי יצחק
22	המאירי קלרה
24	הנדוורגר פועה
26	הפנר ציפורה

הגרי עומר

28.03.1945–3.07.2018

עומר נולד ב-28.03.1945 בן שלישי לקולומן, אח לדפנה ואילן ובכור לאימו עדה. אחריו נולדו נירית וורד.

גדל והתחנך בגבעת חיים בלינה המשותפת בה חווה חיי חברה תוססים. חברת הילדים מילאה את כל עולמו.

בילדות סבל ממחלות שונות בגינן עבר מספר ניתוחים.

כצבא שירת בצנחנים ולאחר קורס קצינים השתלב במערך החי"ר של צה"ל.

עם תום שירותו הצבאי יצא לשרת במסגרת "שנה שלישית" בקיבוץ גדות.

כאשר חזר לקיבוץ השתלב בענף הפרדס ולאחר מכן עבר לעבוד במפעל "גת",

שם התמנה למנהל מערך היצור ולאחר מכן היה אחראי על רכישת פרי. במהלך שנים אלו יצא ללימודי מנהל עסקים וכלכלה.

עומר היה דמות מרכזית בעולמה של גת באותם ימים וגת היתה חלק ממנו.

בספטמבר 1986 נישא לרבקה בת כפר דניאל ואחות במקצועה. בשנתיים הבאות נולדו שלושת בנותיו - נועה, טל ואופיר.

עם יציאתו מהמפעל עבר מקומות עבודה שונים, וכן כיהן כיו"ר ועדת הקלפי של הקיבוץ.

ענייני הקיבוץ היו מאוד יקרים לליבו.

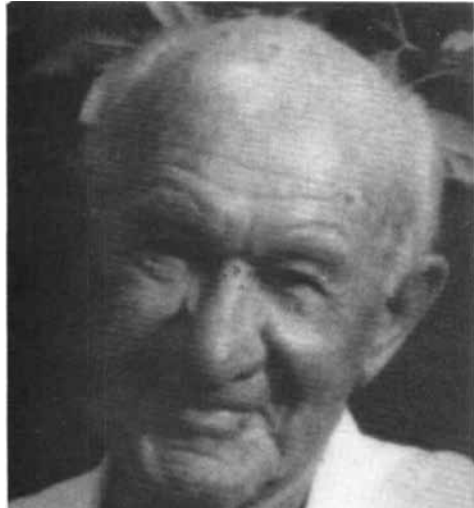
בנותיו היו מקור גאווה - נועה הבכורה סיימה בהצטיינות תואר שני בפסיכולוגיה והשתלבה בשירות הפסיכולוגי בנתיבות.

טל - למדה עבודה סוציאלית ושימשה עו"ס בעיריית באר שבע. בשנת 2016 התחתנה טל עם רועי פרידמן בן קיבוץ גבעת חיים איחוד וילדה את נכדתו הראשונה של עומר - מאיה. מאיה הביאה אור לחייו של עומר. הוא מאוד אהב והתגאה בה.

אופיר - סיימה לימודי תואר שני ביעוץ גנטי ומשתלבת כגנטיקאית בביה"ח בלינסון. אופיר עומדת להתחתן עם דניאל בכר מישוב מכבים.

בשנים האחרונות חלה עומר במחלת ריאות כרונית. מצבו הלך והתדרדר. כחודשים האחרונים תש כוחו, המחלה הכניעה אותו.

יהי זכרו ברוך.

הגרי קולמן

17.12.1983 – 31.7.1909

קולומן נולד באוסיק (יוגוסלביה), הצעיר בין שלושה בנים. אביו היה מורה ונשלח לאוסיק ללמד מטעם הממשלה ההונגרית. כעבור שנה עברה המשפחה להונגריה והאב לימד בכמה עיירות. בסוף הוא לימד בבודפשט. בזמן הקומונה של בלה קון היה אביו של קולומן קומיסר לחינוך. בעד הפעילות הזאת הוא נידון למוות שלא בנוכחותו. הוא הסתתר במשך ארבעה חודשים וניצל. המשפחה עברה לסודטים (צ'כיה) ושם היה האב בהתחלה מורה ואח"כ רב וחזן.

כשקולומן היה בן 13 נפטרה אימו. שנתיים אחר-כך התחתן אביו שנית, ומהנישואים האלה נולדה עוד בת. קולומן למד ברייכנברג, בבית-ספר מקצועי, להנדסאי שירטוט. באותה תקופה היה פעיל בתנועה וגם בהכשרה. אחרי גמר הלימודים שירת בצבא הצ'כי ואחר-כך עלה ארצה לגבעת-חיים בשנת 1933. הוא עבד בעבודות שונות, בעיקר בבניין בחדרה עם קבוצת חברים. כעבור שנתיים התגייס למשטרה מטעם הקיבוץ (1935-1937). באותו זמן התקבלה תוכניתו לבניין בית התרבות (המועדון של היום). כאשר חזר הביתה מן המשטרה התחיל בעבודה בשדה, במספוא, והמשיך בה 17 שנה, כ-5 השנים האחרונות כמרכז הענף.

מנישואיו הראשונים עם מימי נולדו דפנה ואילן. מנישואיו השניים עם עדה נולדו עומר, נירית וורד. ב-1957 קיבל קולומן התקף לב, ונטש את העבודה בשדה. הוא חזר למקצוע שלמד בחו"ל – הנדסאי בניין. במשך שנתיים עבד אצל האדריכל אלכס קסטן, חבר גבעת-חיים איחוד ואחר-כך במחלקת התיכנון של התנועה הקיבוצית המאוחדת במשך 14 שנה.

בשנה האחרונה לחייו עבד ב"גבורות" – מפעל הקשישים. במשך שנות חייו התמודד עם מחלות שונות וגבר עליהן, ואף תאונת דרכים קשה (1977) לא הכריעה אותו.

אביו, אימו החורגת, אחיו ואשתו, ואחותו, ניספו בשואה. אחיו הבכור עם אשתו ושני ילדיהם חיו 13 שנה בארץ ואח"כ היגרו לארה"ב. האח נפטר ב-1980. קולומן נפטר ב-17.12.84 אחרי מחלה קצרה. השאיר אישה, 5 ילדים ו-10 נכדים.

מדברי חברים

תמיד התרשמתי מאהבת החיים שלו, מאהבתו לבני אדם, צעירים ומבוגרים. תמיד תשומת לב, תמיד מילה חמה. קולומן ידע לשוחח עם צעירים ומבוגרים מתוך הבנה, מתוך סובלנות ופיקחות – פיקחות של אדם מבוגר בעל ניסיון חיים רב, היודע שיש המון דברים חשובים בחיינו הקיבוציים. אבל הדבר שהיה בעיניו חשוב מכל – היה כיבוד הזולת כיבוד מחשבותיו ורגשותיו, אפילו אם אינם זהים לשלו. התרשמתי מיכולתו להקשיב, מתוך מעורבות עמוקה. דיבר במשפטים קצרים, שקולים, תיבל את דבריו בהומור הומור, רגיש מפרק מתחים. בחברה שבה כולנו מקמצים בדברי הערכה היה ניגש ואומר מלה טובה.

הגרי עדה

10.07.1999 – 28.05.1909

אמא נולדה בורשה שבפולין במאי 1909. בת רביעית להוריה. אמא לודויקה היתה יפיפייה ופסנתרנית מחוננת. אביה, ד"ר שמואל אברהם פוזנסקי, היה רבה הראשי של ורשה, ונחשב למנהיגה הרוחני של יהדות פולין, שהיתה אז בשיא פריחתה. הוא זכה לייצג את יהודי פולין בקונגרס הציוני הראשון והשתתף כשותף בכיר בקונגרס הציוני השנים עשר אשר תכנן את הקמת האוניברסיטה העברית, והיה אמור להיות בין מקימיה.

אביה, הקים את הסמינר למורים בני דת משה בורשה וכן יזם את הקמת הספרייה היהודית בורשה, שנותרה בשלמותה עד היום. ספרייתו הפרטית הועברה בשלמותה לספרייה הלאומית באוניברסיטה העברית בירושלים. הוא נפטר לפתע כשאמא הייתה בת 12. אחיה הבכור, אדק היה ממיסדי האוניברסיטה העברית, ושימש בה שנים רבות כמזכיר אקדמי ומרצה לפילוסופיה.

בתום לימודיה בתיכון למדה אמא פסיכולוגיה במשך 7 שנים, 6 שנים בורשה ושנה אחת בווינה אצל פרופסור שרלוטה בילר. במהלך שנות לימודיה ולאחריהן עבדה אמא בבית היתומים של יאנוש קורצ'אק, אותו אדם שהיה מושא להערצתה, והשפיע על עיצוב דמותה הרוחנית והמקצועית משך כל חייה. יאנוש קורצ'אק וסטפה שעבדה עימו לאורך כל הדרך היוו עבודה תחליף להוריה, אותם שיכלה בגיל צעיר.

ב- 28 לאוגוסט 1939, שלושה ימים טרם כניסת הגרמנים לורשה, הגיעה אמא ארצה בעזרת הסרטיפיקט אותו השיג בעבודה אחיה הבכור אדק. היא הותירה בפולין עבודת דוקטורט מלאה, אליה הייתה בטוחה שתשוב. אך הרבה יותר מכך היא השאירה מאחוריה את משפחתה, את בית היתומים עם יאנוש קורצ'אק וסטפה, שכה תמכו בעלייתה ארצה, למען ינצלו חייה, וכן ידידים רבים.

את ראשית חייה בארץ החלה בירושלים ולאחר מספר שנים הגיעה לגבעת חיים. פה הקימה את ביתה עם קולומן הגרי, שהיה אב לאילן ודפנה. יחד נולדו להם שלושה ילדים – עומר, נירית וורד. גם את שמואל, בנה של סטפה אחותה, אימצה לה לבן וראתה בילדיו את נכדיה. בשנים הראשונות עבדה כמטפלת, כשהיא מקדישה את זמנה לגידול ילדיה ולהכרת הקיבוץ. בשנת 1955 חזרה למקצועה והחלה את עבודתה בתחנה להתפתחות הילד באורנים ובתל אביב, שם עבדה כפסיכולוגית לגיל הרך – מקצוע ייחודי ומבוקש בימים ההם, במשך 28 שנים. במהלך עבודתה הגיעה לכל קצוות הארץ, ממשגב עם ומנרה שבצפון ועד הדרום הרחוק. כל זאת עשתה כשהיא מכתתת רגליה באוטובוסים ובטרמפים לרוב. בשנים שלאחר מכן עבדה יחד עם תקווה נתן בתחנה פרטית בחיפה. לאורך כל השנים כתבה מאמרים רבים אותם פרסמה בכתבי עת שונים של התנועה הקיבוצית ובכתבים מדעיים. במהלך שנים אלו, ערכה מחקר נרחב על השפעת החינוך המשותף על גידול הילדים ועיצוב דמותם. בד בבד עם זאת, פרסמה מאמרים רבים וכתבה פרסמה בכתבי עת בית היתומים של יאנוש קורצ'אק, והשפעת החינוך שלו על החניכים שנותרו בחיים, ועל מהלך חייהם. היא תרגמה למעלה ממאה מכתבים של סטפה וילצ'ינסקה – שותפתו של קורצ'אק בבית היתומים.

לאחר שסיימה את עבודתה בתחנה בחיפה, התפנתה אמא לכתובת ספרה – "יאנוש קורצ'אק – האיש העקשן", בו נתנה ביטוי להיכרותה האמיתית עם האיש שמאחורי הסמל. את כל חייה ליוותה גם עשייה יצירתית, אמא לא הניחה את המסרגות לעולם ותחת ידיה נוצרו עבודות

נפלאות, אותן חילקה לכל יולדת, זוג טרי וכיוצא באלה. עם השנים נישאו הילדים: דפנה ליאיר, אילן לשולה, עומר לרבקה, נירית לקובי, ורד לגבי ושמואל למיכל. נולדו לה נכדים רבים שהביאו לה שימחה, גאווה ואושר רב. אותה תחושה של סיפוק וגאווה מן המשפחה אותה הקימה ליוותה אותה גם בקריירה המקצועית שפיתחה, בה זכתה להצלחה והכרה מרובה.

בערוב ימיה, כאשר לא עמדו לה כוחותיה, זכתה אמא להיות מטופלת בבית שקמה, על ידי אנשים מופלאים, שטיפלו בה במסירות ובאהבה אין קץ. אין מילים שיכולות לבטא את הכרת התודה שאנו רוחשים על כך לצוות.

אמא זכתה להיות אדם מאושר וחיה תמיד בתחושה כי ממשה את חייה במלואם, כרעיה, כאם, כסבתא, כאשת קריירה וכחברת קיבוץ נאמנה.

יהי זכרך ברוך.

מילדיך

הדר אפרים

30.07.2001 – 16.08.1926

האח יקיר לי אפרים.

מותך בא עלינו פתאום. כחטף נחטפת. הטלפון עוד חם על אוזני מאז ששוחחנו בשבוע שעבר. עשית תוכניות לחגוג את יום הולדתך ה-75, גיל שנחשב בימינו צעיר. עוד לא היית צריך ללכת, עוד יכולת לחיות, אבל...

אפרים היה הילד הרביעי בין עשרת הילדים במשפחתנו. מילדות הוא ניחן בשמחת חיים, אהב לשמח את סביבתו. טוב לבו אפיין אותו. כשהיה נער, נלקח אפרים לעבודת כפייה בזמן השואה, ולא נחסכו ממנו קושי וסבל. בשנת 1947 הוא הגיע לחוף חיפה, שם חיכו לאונייה שלו האנגלים, ולאחר מאבק בעולים המותשים הובילו אותם למחנות המעצר בקפריסין.

לבסוף, אפרים הגיע ארצה, לקבוצת כנרת. עד היום הוא הזכיר את שהותו שם כתקופה מאושרת בחייו. שם הוא שמח להיות קרוב לשתי אחיותיו הצעירות.

לא אשכח את הריחות הנפלאים שבקעו מהמאפיה של הקיבוץ, שם יצר אפרים לחמים שונים ופיתות מתובלות. לשם היו באים ילדי הקיבוץ ומקבלים ממנו פיתות טריות.

לאחר ניסיונות היקלטות במספר קיבוצים, הקים אפרים משפחה עם מזל ז"ל. שרה'לה הבכורה, אחר כך נולדו יענקל'ה ואיילת, משוש חייהם. הוא, יחד עם מזל גידלו את שלושתם באושר ובאהבה רבה.

לאפרים היה קול נהדר. הוא אהב מאוד לשיר ולהופיע. בשנים האחרונות הרבה להיזכר בשירים ביידיש וברומנית, עוד מהבית. הוא אהב חזנות וידע להפיק מקולו ממש מזמורי חזנות.

בשנים האחרונות אפרים נטה לשמור על המסורת הדתית. הוא ערך קידוש ביום שישי לנכדיו, לבניו ולאורחים מזדמנים.

אפרים עבד בגבעת חיים בעבודות שונות, תמיד במסירות ובלי פינוקים. הוא היא גאה על חריצות הכפיים שלו וכיצד הוא מצליח לתקן כל צינור גז וכל אנטנה של טלוויזיה. הוא פשוט אהב לעזור לחברים. מאז שמזל נפטרה, אפרים חש בודד מאד. הוא לא ממש חזר אל עצמו. גם הגיל עשה את שלו, הוא כאב נפשית ופיזית.

ובכל זאת, קשה לנו לעכל את העובדה המרה.

אפרים, נוח בשלום

עמליה, בשם כל אחיותיך ואחיך האוהבים ומשפחותיהם

הדר מזל

07.02.1999 – 30.09.1917

לאמא

מזל, בתם של ויקטוריה ומשה נחום, נולדה בעיר איזמיר, בטורקיה – ילדה שלישית בין ששת ילדי המשפחה. בשנות ילדותה הראשונות חלתה מאוד והייתה נתונה בסכנת חיים. שנות מחלתה פגעו קשה באפשרותה ללמוד בבית הספר. כשהבריאה ממחלתה הקשה נרתמה לעבודות הבית ולטיפול באחיה הקטן, דוד, שנולד בהיותה בת 15.

בית משפחת נחום היה בית חם ומלוכד. המשפחה חגגה תמיד יחד את כל החגים. הקשרים בין האחים לבין ההורים היו תמיד הדוקים. בשנת 1949 עלתה מזל עם אחיה הבוגרים, לישראל, לעיר לוד. את לוד עזבה והתקבלה לאחד הקיבוצים. שם נישאה לאפרים. באמצע שנות ה-50 באו אפרים ומזל לקיבוץ גבעת חיים, עם ילדיהם שרה ויעקב.

עם בואם נולדה איילת, בתם הצעירה. לאחר תקופה קצרה נכנסה מזל לעבוד במטבח, בו עבדה עד יומה האחרון. תנאי העבודה במטבח של אז לא היו נוחים והעבודה הייתה קשה, ובכל זאת מזל התמידה בחריצותה, לא דרשה תנאים מיוחדים ולא התפנקה בחופשות מיוחדות, גם כאשר ארועים לא קלים קרו במשפחה הייתה במזל שמחת החיים, עם הניצוץ הממזרי בעיניים המתאימה לכל מצב, מין שובבות פלפלית, מין מזליקו שכזו... הכרנו את חום לבה של מזל, בנכונותה לעזור ולעשות מעל ומעבר למען אלה שאותם אהבה. הייתה נאמנה למשפחתה, נאמנה עד בלי גבול לחבריה, נאמנה ומסורה לעבודתה. לעצמה לא ידעה לפרגן.

גם כאשר הרגישה רע וידעה שהיא חולה אנושה, לא הרשתה לעצמה להתפנק, או להיעדר מהעבודה. אפילו הקרובים לה ביותר הופתעו ממותה. בחודשים האחרונים התפללת שתזכי לראות את חתונת נכדך אופיר, ולא זכית לכך. נזכור אותך, אימא מזל, הסבתא, הרעיה, השכנה, השותפה לעבודה, החברה המסורה. נזכור את היופי שבפשטותך, את הצניעות והענווה שהיו בך תמיד.

יהיה זכרך ברוך

המשפחה

הוכמן יוסף

23.01.2005 – 13.07.1913

יוסף – היסטוריה מעל 91 שנים זה דבר שהמוח מתקשה לתפוס.

אנחנו מדברים על זה אבל אנחנו לא ממש מבינים. אנחנו מבינים רק את ההווה, רק את העכשיו, רק את הרצון להמשיך. שרדת הרבה תלאות, בזכות הרצון להמשיך, והיה גם מזל.

יוסף נולד בעיר מנהיים, גרמניה ב-1913. הוריו הגיעו מגליציה בתחילת המאה. המשפחה התגוררה במרכז העיר והתפרנסה ממסחר בבדים. במנהיים היתה קהילה יהודית עתיקת יומין. הוריו היו אדוקים מאוד, אך יחד עם זאת מעורבים בחיי הקהילה והשתייכו לתנועות ציוניות. בית משפחת הוכמן היה תמיד פתוח ליהודים שעברו בעיר ולא היה להם היכן ללון.

יוסף היה השני מבין ששת ילדיהם והגדול מארבעת האחים. בגיל חמש בערך התחיל ללמוד בחדר, ובגיל שש חווה את תלאות מלחמת העולם הראשונה: הפצצות, אבא פטריוט שיצא למלחמה וכמעט לא שב, אינפלציה ומצב כלכלי כבי רע. כילד עבר את משמרות הצרפתים על גשר הריין וצעד מרחק לא קטן כדי להביא מהעיר השכנה חלב כשר למשפחה. לאחר שסיים בית ספר יסודי עבר לגמנסיה הכללית שהיתה מעורבת לגויים וליהודים. גאוותו לימים היתה על כך שבאותה גמנסיה היו אף מורים יהודים. באופן כללי העיר מנהיים התאפיינה בסובלנות כלפי יהודים והוא תמיד זכר אותה בחיבה.

כילד דתי למשפחה ציונית הצטרף, בגיל עשר לתנועת "עזרה" של הזרם הציוני דתי. בשלב מסוים עבר לשומר הצעיר. תנועת הנוער היהודית היתה פעילה מאוד. היו מפגשים רבים, טיולים ואף עיתון בהדפסה עצמית, שיוסף היה העורך שלו. לאחר סיום לימודי הגמנסיה ובחינות הבגרות התחיל ללמוד בהיידלברג רפואת שיניים. בשנת 1933 החלו מנשבות רוחות רעות בגרמניה ובגלל המגבלות שהוטלו על היהודים נאלץ לעזוב את האוניברסיטה. לשמחתו מצא עבודה כמתלמד בבית מלאכה של יהודי שעסק בתיקון מכונות. הדבר תאם להפליא את מאוויי האישיים וכישוריו הטבעיים וגם התאים להיותו חבר בתנועת השומר הצעיר המתכוון לעלות ארצה. בהמשך התקבל לבית ספר טכני גדול ושם רכש את המיומנות ואת הדייקנות המרביים. בניגוד לרוב המשפחות היהודיות, החינוך הדתי-ציוני בבית אבא הועיד מסלול ברור ליוסף ולאחיו: "יש לעלות לארץ ישראל ולהתחיל בחיים חדשים". כל ששת הילדים היו חברים בתנועות נוער והתכוננו ל"הגשמה". יוסף היה מדריך בתנועת החלוץ וראה עצמו עושה דרכו לקיבוץ בארץ ישראל. בשנת 1936 הצטרף להכשרה במגדבורג, שם פגש את פאולה, ומבלי להיפרד מההורים יצאו ברכבת למרסיי ומשם באונייה לארץ ישראל. (הוא נופף לשלום להוריו מחלון הרכבת, וזו הפעם האחרונה שראה אותם. ההורים הצליחו למלט גם את האחים הצעירים דרך עליית הנוער אך נסיונם לעזוב את גרמניה לא צלח ויחד עם רבים מיהודי מנהיים נספו באושוויץ). בארץ, הקבוצה סייעה בהקמתו של קיבוץ משמר הנגב, שם נישא לבת זוגו פאולה ז"ל.

חודש לאחר שעלו נשלח יוסף לעבוד בסדום כחרט מתכת, שם עבד שלוש שנים בתנאים קשים במיוחד. היא התגאה בעבודתו ומעולם לא התלונן. כמה שמח ב-1995 כאשר קיבל הזמנה לטקס במלאת 70 שנים

לייסוד מפעלי ים המלח, כעובד ותיק וכאחד ממקימי המפעל. בסדום פגש לראשונה חברים מגבעת חיים. יוסף נשאר עם חברי הקבוצה, ויחד שהו 6-7 שנים באזור גדרה, בקשיים רבים. בשנת 1942, כשהקבוצה עמדה לעלות לקיבוץ כפר סאלד בחר שלא להצטרף ונדד עם המשפחה לירושלים ויותר מאוחר לתל אביב. טרם מלחמת השחרור גויס יוסף לתעשייה הצבאית ועסק בייצור נשק. העבודה היתה כרוכה במשטר קשוח במיוחד ובחשאייות. יוסף נחשב לאיש מקצוע מעולה ביותר, והוגדר כבעל מקצוע א'-א'.

בשנת 1952, עת עבד כמכונאי בנגריה משוכללת בתל-אביב, באו חבריו מכפר סאלד, שלאחר הפילוג עברו לגבעת חיים איחוד, והציעו לו להצטרף אליהם. כיוון שמעולם לא ניתק מהתנועה הקיבוצית, נענה להם והצטרף להקמת הקיבוץ החדש, גבעת חיים איחוד. בקיבוץ עבד יוסף בחבתניה ולאחר מכן במסגריה. באותה תקופה התחיל לעסוק בספורט באופן אינטנסיבי ואף היה מדריך ספורט. בשנת 1959 נפטרה פאולה.

עשר שנים לאחר מכן הכיר את ציפורה ועבר לגור בגבעת חיים מאוחד. הוא עבד במסגריה, ולאחר שעבר קורס טכנאי מונות תפירה שימש כאיש אחזקה של מכונות המתפרה. הוא חיפש פתרונות להקל ולייעל את עבודת התופרות ונהג לומר שהעבודה היא גם התחביב שלו. גם כאן המשיך לעסוק בפעילות ספורטיבית, הדרוך, שכנע לשחק טניס וטניקט. בהשפעתו קמה קבוצה גדולה, 50 - 60 איש שעסקו בספורט הזה. שנה אחת אף הוענק לו התואר "ספורטאי השנה". בנוסף למכונות ול"פיצ'פקס" יוסף היה ידוע כאיש הגרמושקה, שניגן לחברה בקומזיצים ובריקודים. בסבאותו היה מפליא את נכדיו במנגינות לכבוד ימי ההולדת. מעת לעת עסק גם בהובי של גילוף בעץ, יצר קישוטים ובנה רהיטים. במשפחה המורחבת שיוסף וציפורה הקימו גילינו אהבה גדולה, ואם כי יוסף לא היה דברן גדול, תמיד ראינו כי יש לו נחת מהמשפחה ובעיקר מהנכדים. יוסף התמיד בעבודתו עד אחרי גיל 80. כשבריאאותו החלה להתרופף, עבר לבית שקמה.

בשבת הלך מאיתנו איש נעים הליכות, צנוע, שקט, פעלתן ואוהב בריות.

אהבנו אותך.
אוהבים כל בני המשפחה.

אופיר, אורי וכל המשפחה

הוכמן חיה

1869 – 1942

חיה פייגה בת שמעון הוכמן נולדה ב - 1869 באוקראינה אשר ברוסיה. שם עברו עליה תלאות ופוגרומים נגד היהודים, שארגנו השלטונות בהשראת הצאר. לאחר מכן עברו עליה מהפכות ומלחמת האזרחים, בימיו הראשונים של השלטון הסובייטי.

יחד עם משפחתה היא ברחה משם בחוסר כל. לאחר זמן קצר השתקעו בארה"ב. החיים באמריקה לא היו לפי רוחה. געגועים עזים עברו עליה. דאגה מאד לגורל בתה שעלתה ארצה ובכל מכתב שהגיע מארה"ב ביקשה להצטרף לבתה במשק הצעיר בארץ.

ואמנם כשהמצב בקבוץ אפשר זאת, עלתה ארצה בשנת 1936. חיתה כמה שנים מאושרות בקבוץ, בקרב משפחת דבורה בתה. עבדה שעות מספר במטבח. אהבה לעבוד עם החברות הצעירות של אז ולהתבדח איתן.

חלתה במחלת הסרטן, נותחה וחיתה עוד מספר שנים בשלווה. בשנה האחרונה לחייה החמיר מצבה וסבלה היה רב. נגאלה ממכאוביה ב- כ"א תשרי תש"ג 1942 בגיל 74.

הופמן שבתאי

(אוסקר)

5.11.1933 – 13.7.1911

אוסקר – בעודו נער הצטרף ל"תכלת-לבן" בצ'כיה, בין ראשוני "תכלת-לבן" הפורצים להם ולתנועה דרך להכשרה. הוא היחידי בעיירתו שהלך להגשמה. מתגלה כטיפוס חלוצי מובהק. מקבל כל קושי באהבה וברצון. בארץ הוא עובר את כל תחנות גדודי הקיבוץ: עין טבעון, חיפה, חדרה, עד להתיישבות בוואדי. עבד כל השנים בעבודות שונות בבניין. רפיונו הגופני אינו מונע ממנו לעשות ככל שיוטל עליו. נאמן לעצמו ולתנועה, טוב לב, נעים הליכות, החיוך הטוב אינו סר מעל פניו. היה רושם כי היכה שורש, כי טוב לו בחברה הצעירה, הבונה בשממה. ענין אישי סבבו ולא עצר בו הכח להתגבר על מצוקת נפשו. היה זה קברנו הראשון. הוא נכרה במקום ארעי, וכעבור זמן הועבר לבית העלמין שלנו.

מדברי חברים

"לא נוכל לשכוח אותו. לא רק קברו הראשון יזכיר אותו בתוכנו. גם אישיותו היפה, הישרה, המרץ הקנאי יהיו לנו למופת. מה שיצר פה יישאר זיכרון נצח בגבעת - חיים"

הורנר נורית

11.09.2014 – 18.04.1936

אמא יקרה שלנו.

כיצד ניתן לסכם בקיצור חיים שלמים שלך? מה אספר? מה אומר? אספר על אמא מיוחדת במינה, אמא שחינכה לאהבה, שלוה, ערכים. אמא אשר התוותה דרך ותמכה. איפשרה להתנסות, להיכשל, לקום ולהמשיך הלאה. אמא שידעה לדרוש, להציב גבולות אך לתת חופש וביטוי עצמי. אמא שתמיד נמצאת כדי לסייע, ליעץ ולהשגיח. אמא שהגנה כמו לביאה על גוריה. אמא שמרכזת את כל המשפחה סביבה ומעניקה לכל אחד לפי צרכיו.

אמא שבקורות חייה זמנים לא קלים. תמיד ידעת להביט ישירות במציאות ולהתגבר על כל מכשול. מרגע שפגשת את ג'קי, לפני ארבעים ושמונה שנים, בניתם יחדיו בית שאין שני לו. הזוגיות שלכם הינה, בעיני, נדירה, מהווה השראה ויצרה את המשפחה הכל כך מיוחדת שלנו. יחד הענקתם לנו את כל מה שתיארתי, את כל מה שילד יכול לבקש.

היית אמא, אשה שפעלה בתחומים רבים ובראשם חינוך. ידעת למצוא בדרכך הסובלנית את הדרך לתלמידים רבים וללמד לקרוא גם שהדבר נראה כאינו אפשרי. חיינו כמשפחה במספר מקומות, כולל בדרום אפריקה. ויחד עם ג'קי לימדתם אותנו להסתגל ולרכוש כלים לחיים עשירים יותר. בדרך רכשתם חברים ומכרים רבים כל כך שרובם ככולם כאן איתנו לחלוק לך, אמא, כבוד אחרון.

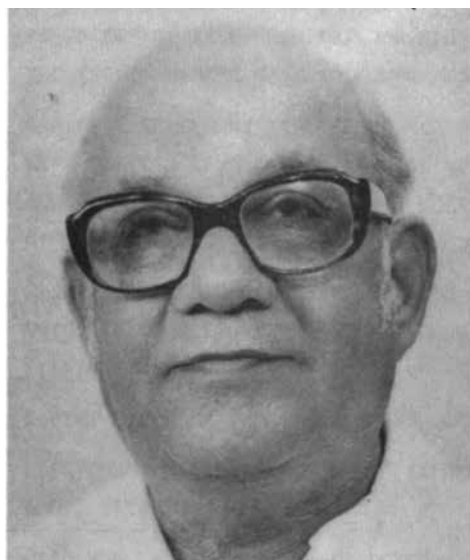
אספר עוד עלייך שגם כשקרה לך הנורא מכל – מותה של רונית בתך הבכורה שכה אהבת – ידעת לאסוף את שארית כוחותייך ולהפנותם אלינו – ילדייך החיים.

אמא, בשנה שעברה, לאחר שבץ מוחי – חיך וחיי כולנו השתנו. נותרת משותקת בצידך השמאלי ויותר לא יכולת להיות עצמאית. נדרשת לסיוע צמוד. ראינו את ההידרדרות האיטית ותמכנו בך ככל שניתן. ראינו את המסירות המופלאה של ג'קי שנעזר בחנה, קארין ושלומית. יחד כולם סייעו לך כדי שתרגישי הכי טוב שניתן. חנה כבר איתך כעשרים שנה, ועם קארין נוצרה קירבה מיידית והיא הצליחה בדרכה לאושש את מצב רוחך. ביום שלישי כשג'קי קרא לנו לבית בידיעה שימייך ספורים הספקנו להיפרד ממך, ישבנו ליד מיטתך ואת כבר רק שמעת ובקושי דיברת. בלילה, אכן ליבך נפגע קשות ונחמתנו היא שלא סבלת.

אנחנו ניפרדים ממך אמא, אך לא ניפרד לעולם. הותרת בנו את חותמך – את מי שאנחנו. נשמור על הערכים, השורשיות, האהבה והאמיתות אותם ינקנו ממך.

באהבה – בנך זיו

היימס בנימין (ג'ון)

7.7.1980 – 20.10.1907

בנימין (ג'ון) היימס נולד ב-1907 בבומביי להוריו חיים ודינה בסטקאר, אשר גם הם נולדו בבומביי. הוא היה אחד הצעירים מבין 8 ילדים, אביו מת בהיותו בן 10 וגם אמו נפטרה בהיותו צעיר. הוא למד חשמלאות ועבד במשך שנים בבית מלאכה ממשלתי. לאחר מכן עבר לעבודה מסחרית בחברה הנדסאית והמשיך בה עד עלותו ארצה.

היה פעיל בתנועה הציונית ובמשך שנתיים שימש בהתנדבות כ"מזכיר עליה". שלח את שני בניו הגדולים ארצה במסגרת עליית הנוער ועלה עם משפחתו ב-1958. אחרי כמה חודשים בבאר-שבע באה המשפחה לגבעת-חיים ובנימין עבד ב"גת". נתקבל לחברות ובניו הגדולים סיימו כאן את ביה"ס. ב-1962 עברו ההורים והילדים הצעירים לאשדוד, שם בנימין הצליח, אחרי כמה שנים קשות, למצוא עבודה לפי כישוריו, כמחסנאי בנמל, והמשיך בה עוד 10 שנים, תוך יחסי ידידות וכבוד עם חבריו לעבודה, עד יציאתו לגימלאות ב-1976.

ב-1979 חזרו הוא וערה לגבעת-חיים, כהוריו של דוד.

בנימין אהב מוסיקה, ניגן פסנתר וגיטרה, ובשנותיו הראשונות בארץ גם המשיך בתחביבו האחר, צילום. הניח אשה, 4 בנים ובת, ו-11 נכדים.

בנימין הצליח בדבר שהיה בוודאי גם לו החשוב מכל: הקים דור בנים, כל אחד שלם במקומו, וכולם יחד אגודה אחת, עוזרים ודואגים זה לזה וכולם יחד להורים, תוך כבוד ואהבה.

היימס דוד

26.08.1942–30.05.2017

דוד נולד בשנת 1942 בבומביי, הבכור מחמישה אחים, אחות אחת וארבעה אחים. הוא גדל בבית ציוני, היה לו שכן ממוצא בגדדי שנסע לישראל וחזר לאחר כמה שנים שרירי ומלא ביטחון. דוד שהתרשם מהשכן וספג ציונות מאביו רצה להגשים חלום ולעלות ארצה.

"אבי אמר לנו שעלינו לעלות, ללמוד את השפה טוב, לשרת בצבא כקרביים, להיות קצינים, להתחתן עם בנות ישראליות ולהיות פעילים בקהילה" – דברי אביו הפכו לדוד למוטו לחיים.

דוד עלה דרך עליית הנוער בשנת 1956, ראשון מהמשפחה, עלה לבד ונשלח בתחילה לפנימיית "רמות הדסה" ביה"ס קולט עליה, משם נשלח ל"שער עליה" בבת גלים, ומשם לכפר בתיה ברעננה. שם התגורר עד שבשנת 1958 הגיע לגבעת חיים.

משפחת היימס כולה עלתה בשנת 1958 ונשלחה לבאר שבע, אביו שגייס משפחות נוספות לעלות ארצה, שמע על הקיבוץ וידע שצורת חיים זו תתאים למשפחה. באותה תקופה התנועה הקיבוצית החליטה לקלוט עולים מהודו, משפחת היימס הגיעה לקיבוץ לאחר הקוצ'ינים. המשפחה מתקבלת לחברות אך בשנת 1961 הם מחליטים לעזוב לאשדוד. דוד נשאר בקיבוץ.

כשהגיע דוד לקיבוץ נתקל בפעם הראשונה בצברים, ילידי הארץ, הקיבוצניקים, לא היה קל. מהר מאוד הוא מבין שצריך להתמודד איתם ולנצח וכך להתערות בחברה. דוד ואחיו ידעו אנגלית והיו ספורטאים טובים.

דוד מסיים י"ב בגבעת חיים ומתגייס לצבא, בשלב הגיוס לצה"ל מגלים בו פוטנציאל גבוה וכושר הסתגלות חברתי. אחרי גיבוש קצר הוא מתגייס לסיירת גולני.

בסיירת גולני דוד נבחר כחייל מצטיין ובשעה שמחפשים חיילים לסיירת מטכ"ל הוא עובר לשם, דוד היה במחזור הרביעי של סיירת מטכ"ל. השירות הצבאי היה חלק חשוב מאוד מחייו.

דוד סיפר שפעם הוא וצביקה מגבעת ברנר נכנסו לשיחים, פרשו עליהם כילה בצבע חול, סיירת הבדואים חיפשה אותם, החיילים הגיעו עד אליהם, השתינו והלכו.

דוד פוגש את שולה בקיבוץ, בכל פעם שהוא מגיע מהצבא הוא מניח את כומתתו על ידית הדלת וכך שולה יודעת שהוא חזר לחופש. לאחר חברות של שנתיים הם מחליטים להתחתן ולקבוע את ביתם בגבעת חיים. שולה בת 24 דוד בן 22. עם השנים נולדים להם שלושה ילדים: ליאת, גיא ושרית.

בקיבוץ דוד עובד בפרדס, בגת הוא מבין מקימי מפעל הקפואים, הוא עובד כאקונום בקיבוץ. ולאחר לימודי כלכלה ושיווק הוא עובד בלימת כאחראי על הקשר עם ארה"ב.

במקביל מכהן כמא"ז ובגיל 42 עובר בהצטיינות קורס קצינים.

עבודתו האחרונה היתה באילנות כפר גמילה מסמים, שם עשה הסעות ושימש ככתובת לדיירי הכפר ולילדיהם.

בשנת 1998 שולה נפטרה, לאחר כחצי שנה דוד פוגש את מתי הם חיים יחד ומתחתנים בגבעת חיים.

היימס ירושה ערה

7.2.1994 – 2.3.1916

ערה היימס, לבית דניאל, נולדה בהודו בשנת 1916 למשפחה מעדת בני-ישראל וגדלה בסביבת העיר בומביי. היו לה שלוש אחיות צעירות ואחת בוגרת ממנה. אביה היה נגר אמן. האדם הקובע במשפחה היה האח הבכור, שהיה מהנדס רכבות. בהתאם לעיסוקו של האח השתייכה המשפחה למעמד "החברה האנגלו-הודית". הבנות הלכו לבית ספר פרסי אנגלי-נוצרי, וגם עסקו בספורט. בבית הספר התיכון למדה, בין השאר, גם את השפה הלטינית ובשלב מסויים עסקה בהוראת אנגלית.

בשנת 1941 נישאה ערה לבנימין היימס והקימה איתו משפחה בעיר הגדולה בומביי. בנימין ניהל את עסקיו של מהרג'ה הודי, עסקים שלא תמיד צלחו בידיו ובהתאם לכך היה מצבה הכלכלי של המשפחה, אבל המעמד החברתי חייב וכל הילדים למדו בבתי ספר פרטיים אנגליים.

הבית היה מסורתי-ליברלי וציוני. שמרו כשרות ושבת וקיימו את החגים העבריים. בשנת 1956 עלתה המשפחה לישראל עם שלושת הילדים הצעירים יותר. (השניים הבוגרים עלו קודם). יחד איתם עלו גם אחיותיה של ערה, עם משפחותיהן. המשפחה הגיעה לכאר שבע ומשם הביא אותם לגבעת חיים - מי שהיה אז רכז עבודה של הקיבוץ - יעקב קופלר.

ערה נכנסה לעבודה במטבח ואחר כך במפעל וקשרה יחסי ידידות עם חבריה לעבודה.

בשנת 1962 עזבה המשפחה לאשדוד וחיה שם למעלה מ-15 שנים, חלקן שנים קשות. בנימין עבד כשומר במפעלים ועיקר עול הפרנסה של המשפחה נפל על הבת שמחה, עד אשר קיבל אביה עבודה מתאימה בנמל. שני הבנים הבוגרים דוד ואליהו נשארו בקיבוץ. גם בתקופות הקשות ובתנאים קשים ידעה ערה לקיים בית נאה וחם ומכניס אורחים. הילדים התחתנו והמשפחה המורחבת מימשה את המושג "קיבוץ גלויות" במלוא מובן המילה.

בשנת 1979 חזרו ההורים לחיות בקיבוץ עם דוד. ערה טיפלה בבעלה, שהיה חולה ונפטר זמן לא רב לאחר מכן והספיקה לעבוד, עוד לפני שחלתה גם היא, במחסן ובחדר האוכל.

שבע שנים שהתה במרכז הסיעוד ונתמכה בעובדים המטפלים ובבני המשפחה. לאט לאט היא דעכה, עד שעצמה עיניה בשקט בשקט, כמו שחיה את כל חייה.

היימס שולה

19.05.1998 – 08.01.1941

שולמית, ששמה התקצר לשולה, נולדה ב-8 בינואר 1941. בתם של פרנטו קליין ויעל רוקוטניץ. בהיותה בת שנה וחצי חלתה אימה בסרטן הדם ולאחר ששהתה חודשים ארוכים בבתי חולים, נפטרה. פרנטו, כדבריו, היה צריך להיות לה אבא טוב, וגם אמא. ואכן, אבא טוב הוא היה. מאמא יעל נשארה לשולה ירושה מיוחדת במינה – "אוממה" – סבתא רוקוטניץ, והיחסים בין השתיים היו קרובים וחמים. כעבור שנתיים, אבא פרנטו הביא לה אמא חדשה, והיא, הילדונת, קבלה אותה בפתיחות ובפשטות, כפי שקבלה כל אדם במשך חייה היפים והקצרים מדי. עברו עוד כמה שנים, והיא אחות בכירה, אהובה ונערצת במשפחה גדולה.

בגיל קרוב ל-9 חלתה והבהילה את כולנו – דלקת פרקים קשה עם פגיעה בלב. כמעט חודשיים היתה בחדר שלנו בשכיבה מוחלטת. החלמתה המהירה הפתיעה את כולם, כעבור חודשיים חזרה ללימודים, אם כי נשארה לישון בחדרו – וזה עשתה בשנים הקרובות בכל הזדמנות. שולה היתה שחיינית מצטיינת, לקחה אליפויות של ילדים בגילה, עד שהרופא הטיל וטו – שתשחה כמה שהיא רוצה, אבל לא תחרויות. בשנות הנעורים היתה פעילה בחברה, בעיקר בועדת תרבות – אלה היו שנות ההתגבשות של שכבת הנעורים, הן בקיבוץ והן בתנועה.

בצבא הגיעה למה שנחשב אז לאחד הקורסים הקשים לבנות – קורס מדריכי גדנ"ע. בזמן השרות היא גרה במשטרת לוד או בישוב נידח ליד רחובות והדריכה במושבי עולים שזה עתה הוקמו.

לאחר הצבא יצאה לשנת שירות בקיבוץ משגב עם, ומכל תחנה בדרך, נשארים קשרים אישיים לאורך שנים. תקופת שירות נוספת היתה ביד חנה שהיתה מיושבת אז על-ידי מתנדבים מגבעת חיים. אחרי שהיא מלאה את חובתה למדינה ולקיבוץ, אוממה לקחה אותה לראות עולם אחר – שלושה חודשים תרבות ארופאית באטליה ובפריס – סבתא ונערה.

שולה יצאה לירושלים להכשרה ולימודים כמדריכת נוער, ודוד מצטרף כחתן ראשון למשפחה. פרנטו זוכה לנכדים המיוחלים.

שולה עבדה שנים בחינוך, כמדריכת חברות נוער וכמטפלת בבית הספר. כשהיא גרה בקצה הצפוני של המשק היה לה קו טלפון מאולתר מהכיתה אליה.

נראה שאת יעודה היא מצאה בעבודתה עם ה"מתנדבים" הבאים מחזורים – מחזורים מכל ארצות תבל, כשהיא יוצרת קשרים עם כולם באנגלית הרצוצה שלה והרבה פעמים, גם שלהם. יחד עם פדות, הן ידעו לתת לכל אחד הרגשת בית מכוונת ומפנקת, ויחד עם זה לעמוד על מילוי חובותיהם למשק. הילדים גדלו ובגרו, שולה ודוד ליוו אותם בכל אשר הלכו, מעודדים ותומכים, ואף פעם לא כופים את דעתם, והילדים החזירו להם אהבה ומסירות. והנה בא הנכד והוסיף אושר.

שולה היתה קשורה לגבעת חיים בהרגשת בית חזקה. היא טיפחה את פינתה, ועץ האגוז היה מרכז השכונה בערבי הקיץ החמים.

בשנים האחרונות התרופפה בריאותה. תקופות קשות של אשפוזים התחלפו בתקופות התאושות ושמחת חיים מחודשת – עד שפתאום היא עזבה אותנו.

הילברנד אסתר

1881 – 20.6.1936

אסתר התחנכה וגדלה בבית סבא, רב מוסמך, בבית יהודי שרשי, ספוג תורה ודת. לאחר שנישאה לאבי זאב ז"ל, יהודי אדוק ושומר מצוות הקימה את ביתה בגליציה, ברוח מסורתית ניהלה את הבית. עם פרוץ מלחמת העולם הראשונה הגרו ההורים לוווינה. גמר המלחמה, המהפכה הרוסית, החיילים והשבויים החוזרים מבני המשפחה, אשר הגיעו לביתנו בווינה, השפיעו עמוקות עליה, וגרמו לשינוי קיצוני בהשקפת עולמה. היא התקרבה לחוג השמאל, עסקה באופן פעיל בהגשת סעד לפליטים ואסירים פוליטיים. ב-1935 עלו ההורים ארצה. אמא היתה כבר נתונה בתהליך של מחלה קשה וממארת. התייסרה מאד בשנה האחרונה לחייה בגבעת חיים. נפטרה ב-20.6.1936, א' תמוז תרצ"ו. בת 55 במותה.

הילר אליקים

23.01.1999 – 26.06.1906

אליקים נולד בעיירה צ'יכנוב שבפולין ב- 26.6.1906 עיירה צפונית לורשה. שם גדל והתחנך עד שיצא להכשרה כדי לעלות לארץ ישראל.

שם אימו רחל שיטקו ואביו יצחק מיכאל הילר. אימו חיה בגבעת חיים 35 שנה ונפטרה בגיל 90. לאליקים היו עוד אח ושלוש אחיות.

הוא עלה ארצה ב- 1929, אחיו משה עלה ב- 1933 ואימו רחל עלתה ב- 1935. שנתיים אחריה עלתה אחותו רבקה ומכיוון שהיו לה בעיות רפואיות, ובהמלצת הרופאים, חזרה לפולין ושם נספתה בשואה. גם שתי אחיותיו, שרה והניה ניספו בשואה.

את אשתו שרה הלטר הכיר בהכשרה "שחריה". הם התחתנו בינואר 1929 לפני עלייתם לישראל. לאליקים ושרה נולדו שלושה ילדים, גינה (גינסורה), חגי ומיכאל.

כשעלו לארץ נשלח אליקים לחדרה. הם התמקמו על גבעה קטנה בשם "גבעת בוסל" ליד נחל חדרה. שם עבד בסלילת כבישים ובנטיעת עצים באזור.

ביולי, אותה שנה, נשלח לדגניה א' לעזרה לעבודה בחקלאות. משם עברו למגדל שליד הכנרת. שם נולדה בתם הבכורה גינה שנקראה בעצם גינסורה על שם בקעת גנוסר בה שכנה קבוצת מגדל.

לאחר לידת גינה חזרו לקיבוץ ג' של השומר הצעיר שלימים היתה גבעת חיים.

אליקים התחיל לעבוד כחצרן ואחר'כ עבד בחקלאות. הוא נשלח לעין חרוד להכשרה לגידול עצי פרי. ב- 1940 נשלח מטעם אירגון מגדלי הפירות לעבוד במחסני הקירור בתל אביב. שם עבד עד 1945. בשנה זאת נבחר לריכוז משק בקיבוץ וגם היה חבר במזכירות ארגון מגדלי הפירות. שימש כמרכז משק במשך שלוש שנים.

אליקים נשלח להכשרה במדרשת רופין ולאחר מכן עבר ללמד מקצועות מתמטיקה, כימיה וחקלאות. היות והכירו אותו בתנובה מינו אותו לנהל את תנובה חדרה. לאחר שהסניף נסגר, חזר אליקים הביתה לקיבוץ. הוא הפעיל את המחשב של המטבח ונהנה מאד לגלות את האפשרויות הטמונות בו.

בחודש האחרון לחייו שהה בבית שקמה.

לאליקים יש שנים עשר נכדים ושישה נינים.

בנו- חגי גבע

הילר שרה

2.12.1986 – 25.1.1905

שרה נולדה ב- 1905 בלודג' למשפחה אמידה, מתבוללת, אשר מוצאה ממשפחות רבניות ידועה של הרבי מגור. בגיל צעיר התייתמה מהוריה וגודלה ע"י אחיותיה. כשהיתה בת 21 הצטרפה להכשרת החלוץ "שחרית". השפה הפולנית היתה אז שפת הדבור והמחשבה שלה. איך הגיעה לתוך חבורת בחורים ובחורות ששפת הדבור היתה אידיש והחזיקה מעמד ללא שפה משותפת וללא הרגלים זהים, בימים אלה הייתה שרה שמחה, תוססת ועליזה. שם פגשה את בעלה לעתיד "אליוקום". הם התחתנו לפני עלייתם ארצה ועלו עם גרעין ההכשרה.

תחנתם הראשונה היתה בגרעין קיבוצי שבחדרה. שם עבדה שרה בפרדסים ליד בנימינה ובכבישים בהכנת חצץ ע"י שבירת אבנים בפטיש. לאחר מאורעות 1929 עברו ליבניאל לכיבוש עבודה עברית. תנאי העבודה אצל איכרי המושבה היו קשים ביותר וכעבור שנה עברו עם הגרעין למגדל. בשל חילוקי דעות אידיאולוגיים התפלג הגרעין והם עברו מן הקבוצה בראשית 1933 אל קיבוץ ג' השומר הצעיר (נצ"ח) אשר התיישב בגבעת חיים.

בגבעת חיים עבדה שרה בתקופה הראשונה בעבודות חקלאיות ואחר כך, במשך שנים רבות, כמטפלת בבתי ילדים. מבין העובדות בלטה בנתינת חום ואהבה לילדים. בשנותיה המאוחרות עבדה במחסן הבגדים. שרה הייתה אדם טוב עם לב חם, הייתה פתוחה לפני כל אדם שהיה במצוקה נפשית. הכל מצאו אצלה סבלנות, אוזן קשבת והרגעה, נעשו פחות מתוחים ובפנים יותר צוחקות. לעצמה הייתה קשוחה, הודות לכך הצליחה להתגבר על סבלה ומכאוביה. בעת מלחמת העולם השנייה הושמדה משפחתה כולה ע"י הגרמנים, הדבר נשאר כפצע פתוח בנפשה עד ימיה האחרונים. במשך השנים הלך והורע מצב בריאותה, במיוחד סבלה בשנותיה האחרונות בשל עיניה שקהו.

וכך כותב בנה של שרה

אמא היתה צנועה, סימלה אם יהודייה קלאסית. במשפחה היתה מקור בלתי נדלה של חום ואהבה. היא היתה אמהית בכל ישותה להעניק לנו עוד ועוד, בלי גבול, אם רק ניתן... היה בה הרבה שכל ישר, שינק מניסיון חיים עשיר. אהבנו אותך מאד, אמא, ואנו ממשיכים לאהבך.

הירשל גרשון

01.10.1996 – 16.04.1922

סבא גרשון נולד ב- 16.04.1922 בעיר חופשית דנציג שבגרמניה, להוריו ביאנקה ויעקב. הוא היה בן שני במשפחה. כשנולד נקרא בשם גינטר. שם אחיו הבכור לוץ. את ילדותו עבר בדנציג עם משפחתו, שהיתה חילונית. גם את החגים חגגו בצורה חילונית ולא היתה אוירה דתית במיוחד.

סבא גרשון מספר:

גרנו בסביבה מאד מאד יפה ועשירה עם הרבה יערות גדולים וגנים פורחים, כשבמרכז נמצאת עיר הולדתי. בילדותי למדתי בבית ספר שבו למדו גם נערים גויים. בהיותי בגיל שש עשרה גורשנו בגלל האנטישמיות מבית הספר. התחלתי לעבוד בגננות אצל גוי הולנדי וגם למדתי ממנו.

כנער בן שש עשרה הייתי חבר בתנועת "הבונים". תנועה שחינכה לעליה לארץ ישראל. בתקופת ההכשרה שהינו במחנה של עליית הנוער ליד ורשה. האנטישמיות הקשה שהיתה בדנציג השפיעה מאד על עלייתי ארצה. בערב עלייתי לארץ לא הצלחתי להיפרד מהורי ואחי. מהמחנה בו שהינו נסענו ישירות לברלין ושם, בתחנת הרכבת פגשתי בפעם האחרונה את משפחתי. זו היתה פרדה מרגשת מאד. בדיעבד נודע לי כי הורי הועברו למחנה ריכוז ושם נהרגו. אחי הצליח לעלות ארצה.

מברלין נסענו ברכבת לאיטליה ושם עלינו, קבוצה של חמישים נערים, על אוניה בשם "ירושלים". לאחר הפלגה בת ארבעה ימים הגענו לנמל חיפה. משם נלקחנו למושב כפר יחזקאל שבעמק יזרעאל. שהייתי בכפר היתה בתקופת המאורעות - 1939. הייתי שם כחצי שנה, עבדתי במשק של מושבניק וגרתי אצלו. בסוף 1939 פרצה מלחמת העולם השנייה ואז עזבתי את כפר יחזקאל והתנדבתי לחיל האוויר הבריטי בתפקיד של נהג למשך ארבע שנים. לאחר השחרור עברתי לגור בתל אביב ועבדתי בעבודות מזדמנות. מצבי הכלכלי היה בינוני מאד אך הסתדרתי כמו כולם באותם ימים קשים.

מבחינה פוליטית לא הייתי שייך לאף קבוצה. לאחר כשנתיים בעיר התגייסתי ל"אצל" ושרתתי שם כשנתיים וחצי. לפני קום המדינה התגייסתי למשטרת נמל חיפה והייתי שוטר מס' אחד במשטרה זו. עם קום המדינה, כשהבריטים עזבו את הארץ דרך נמל חיפה הייתי האחרון שסגר אחריהם את השער. אחרי שנה בנמל חיפה התנדבתי למשמר הגבול - חיל הספר, שם שרתתי כנהג וגם כמפקד כיתה. בחיל הספר היינו אחראיים לכל הפעולות שנעשו בגבולות ושכבנו הרבה במארבים.

ב- 1950 היכרתי את אישתי סוניה ז"ל שהיתה אלמנה עם ארבעה ילדים. התחתנו ועברנו לגור בקיבוץ גלעד שם נולדה בתנו זהבה. לאחר כמה שנים בגלעד עברנו לעיר כשאני עובד לפרנסת המשפחה כנהג משאית ואישתי סוניה מטפלת בילדים.

ב- 1970 עברנו לגבעת חיים מאוחד, וגם פה עבדתי, במשך עשרים שנה, כנהג בקואופרטיב "עמק חפר", עבודה שאהבתי מאד. לפני שבע שנים נאלצתי לעזוב עבודה זו בגלל גילי, וחזרתי לעבוד בקיבוץ כאחראי

על מחסן חלקים וציוד למשק.
במשך כל חיינו המשותפים השתדלנו לחנך את ילדינו על ערכים של כיבוד אם ואב, עזרה הדדית, כבוד
למבוגרים ועוד. ציפיותי מארץ ישראל התגשמו כמעט כולן. "שלא יהיה יותר גרוע והעיקר שנהיה בריאים"

סבא מקווה שאני אגדל ואתחנך כפי שהוא שאף לגדל את נכדיו.

יהי זכרו ברוך

הירשל סוניה

2.12.1986 – 10.12.1917

סוניה נולדה בעיר פרוסקורוב ברוסיה בשנת 1917 למשפחה בת ארבעה ילדים. הוריה היו דתיים ציוניים. במלחמת העולם השנייה התאלמנה ונותרה עם שני ילדים חוג הורים קשישים. כמו פליטים רבים בזמן המלחמה, עברה מסלול תלאות ממושך וכואב, עד הגיעה בשנת 1949 לישראל. סוניה זכרה באהבה את ימי ילדותה ברוסיה, בימים שלפני המשטר הקומוניסטי, כאשר חיה עם משפחתה בהתיישבות חקלאית יהודית. שם התחתנה ושם נולדה בתה הבכורה שוש. כאשר עזבו היהודים את הקולחוז ומשפחתה חזרה העירה, נולד בנה השני דוד. על ההתמודדות עם גידול ילדיה והטיפול בהוריה לא אהבה לספר. סיפרה רק על בריחתה מרוסיה, בעזרת גבר פולני שנישאה לו בנישואים פיקטיביים וסיפרה ששני ילדיה הגדולים עלו ארצה בעזרת עליית הנוער והוריה ניספו בשואה. סוניה הגיעה לישראל בשנת 1949 עם שני ילדים רכים, ללא אבא ובנוסף למלחמת הקיום שלה נלחמה גם להשארת ילדיה אצלה, כי רצתה לגדל אותם בכוחות עצמה. בשנת 1950 נישאה לגרשון הירשל ובשנת 1971 הצטרפה המשפחה עם שתי הילדות רבקה וזהבה לקיבוץ גבעת חיים, בו נמצאת בתה הבכורה שוש גלר. מיד עם הגיעה לכאן מצאה המשפחה בית חם ואוהב. סוניה היתה מעורבת בחיים החברתיים ובעיקר אהבה להציג בכל הזדמנות שניתנה לה. ידיה היו תמיד עמוסות עבודה יצירתית: אפיית עוגות שטורודל מעשה אמון, תחפושות מרהיבות לפורים והמון בובות שהכינה מכל פיסת אריג שהגיעה לידיה. כאשר חלתה קשות וירד כושר העבודה שלה, היתה מתוסכלת מאוד, כי תמיד רצתה להמשיך ולתרום. אפילו בהיותה בבית חולים מחוברת למכשירים, עוד קיוותה לחזור למלאכות היד שאהבה. גרשון, בעלה טיפל בה בשנותיה האחרונות ודאג לשלומה עד בלי גבול. על כך מודים לו כל בני משפחתה הענפה. סוניה נפטרה והשאירה אחריה 5 בנים ובנות, 15 נכדים ואף נינים. יהיה זכרה ברוך.

המאירי יצחק

19.11.1998 – 07.01.1909

יצחק, אבא וסבא יקר, נולד בפשיבוז, להוריו עטי וחיים פוירשין, צעיר משלושה אחים – וילי, ומרדכי יבדל"א. ההורים עסקו במסחר, לא בהצלחה, לפי עדות סבא. ב־1914 גויס אביו ושירת כקצין תותחנים, אירוע שאבא זוכרו כטראומה משפחתית. במלחמת העולם מכרה האם את החנות ועברה עם המשפחה למורבסקה אוסטרבה, כשהיא חיה ממשכורת האב בצבא.

בגיל 14 הצטרף אבא ל"תכלת-לבן" יחד עם אחיו וילי. אבא סיים בית ספר למסחר גבוה בפראג, ושם התארגן קיבוץ "רצון" ובאוקטובר 1929 עלה עמו אבא לארץ, וכאן הצטרף לקיבוץ ג' של השומר הצעיר, מאוחר יותר – גבעת חיים.

במרכז חייו של אבא עמד תמיד צד העשייה בקיבוץ, בחקלאות – הקמת הפרדס הראשון, ובתעשייה – בית חרושת "גת", שראה בו תמיד את מפעל חייו.

רק בשנים האחרונות התפנה, פיסית ונפשית, לכישרונות ולמאויים שנדחקו בשל צרכי הקיבוץ והארץ – אמנות, מוסיקה, ספרות. אבא צייר הרבה והציג את המראות והאנשים שראה, חושף בהם אמת מיוחדת לו ולניסיון חייו. גם לאחר מות אמא, המשיך לצייר ולטייל אתנו. חווה בעצמה רבה את הנופים, ואת אהבת ילדיו, נכדיו וניניו.

בשביל כולנו בא מותו כחטף, הוא נלקח מעמנו כאבר חי ופעיל שנכרת מן הגוף. והגוף כולו, משפחתו החיה והאוהבת, זוכר ושומר אותו, בין השאר, באמצעות ציוריו, פסליו והצילומים מעשה ידיו.

המשפחה

המאירי קלרה

04.08.1998 – 01.01.1908

קלרה המאירי-גולדשטיין נולדה בעיירה צ'ורטקופ שבגליציה. בהיותה בת 10 נפטר אביה שהיה משכיל ציוני. וקלרה עברה אל בית קרובים בלמברג. שם גם התקרבה לתנועת "השומר הצעיר". בהיותה בת 16, עברה לווארשה, ולמדה בסמינר לגנות "תרבות". היא התגוררה בבית החינוך של יאנוש קורצ'אק. שם טיפלה ביתומים ושמעה הרצאות בנושאי חינוך. בשנת 1931 עלתה לארץ ישראל, מוסוות כתיירת, והצטרפה לקיבוץ בית אלפא, אחר כך עברה לקיבוץ עין חרוד, ומשם לקיבוץ עין החורש. כאן הכירה חברים מקיבוץ ג' של "השומר הצעיר" שעלו באותו זמן על הקרקע ובנו את הקיבוץ שלנו, אליו קלרה הצטרפה ובו הכירה את יצחק המאירי והקימה עמו משפחה. לקלרה ויצחק נולדו 3 ילדים: מיכל, רחל וישראל. קלרה הייתה גאה בנכדיה, ואהבה אותם מאוד. בתחילה עבדה קלרה כגננת ולאחד מכן עבדה עם קבוצות של נוער עולה שהגיעו מטורקיה וממרוקו. עד ימיה האחרונים דיברה קלרה על חינוך חברות הנוער העולה שאותם למדה וחנכה. כעל תרומתה החשובה ביותר לקיבוץ ולמדינה.

מאוחד יותר המשיכה בלימודיה באוניברסיטה ולימדה בבית ספר בקיבוץ. לקלרה היו תלמידים רבים, מתנדבים וצעירים יהודים שהגיעו לקיבוץ, אותם לימדה עברית בהתמסרות רבה, שנים רבות. קלרה הייתה פעילה בחיי התרבות והחינוך בקיבוץ. הייתה מעורבת מאוד בנעשה בארץ כמעט עד יומה האחרון.

בשיחות שהיו לי עם אימא שבועות מעטים לפני מותה. התבררו לי שני דברים. שאמנם ידעתי. אך לא בחדות כזאת.

ראשית. עד כמה היה תשוב לה הקיבוץ. היא דיברה על מקומה בקיבוץ ועל תרומתה, שראתה בה, כמובן, גם תרומה למדינה – אלה בעיקר חברות הנוער שחינכה. היא ראתה שליחות גדולה בתהליכים הקשים ובקשרים העמוקים שנוצרו עם בני הנוער האלה שבאו מרקע קשה ושונה.

היא קיוותה מאוד שהדבר ייזכר בקיבוץ שהייתה בו בין מניחי יסודות התרבות והחינוך, ובעיקר בלבותיהם של אותם חניכים הפזורים ברחבי הארץ. הדבר השני הוא, כפי שהתנסח, אצלי לפחות, היותה של אימא אדם ללא ילדות. אל קטעי התיאורים שפיזרה לנו, ילדיה, ואחר-כך לנכדיה, הצטרפו הדברים בימיה האחרונים, ויצרו תמונה קשה וחדה, שאולי אופיינית לרבים מבני דורה: התפוררות משפחתית, מצוקה כלכלית ומציאות פוליטית סוערת, שדחפו אותה בעודה כמעט ילדה – לחיים עצמאיים, תובעניים, ולהחלטות גורליות שהביאו אותה, לאחר טלטולים רבים, אל מקומה בגבעת חיים. בילדות האבודה אפשר, אולי, להסביר את התביעה שהפנתה אל עצמה ואל זולתה – בני משפחה, חברי קיבוצה, חניכיה, תביעה לדברים מוחלטים: צדק מוחלט, יופי מוחלט. לכן הזדהתה כל-כך עם שירתן של המשוררות הגדולות, לאה גולדברג ורחל,

עם הסבל ועם האידיאלים בשירים, שידעה בעל-פה וציטטה בכל הזדמנות. על חדות המחשבה והערנות האינטלקטואלית שמרה אימא גם כשהגוף כבר הוכרע. לצד תמונות מן העבר, עלו הערות המעידות על אותה מעורבות עמוקה בנעשה בארץ. ויותר מזה בפרטי הפרטים של מעשי ילדיה. נכדיה וניניה.

וכך כולנו נזכור אותה.

ישראל המאירי

הנדוורגר פועה

27.10.1997 – 01.07.1909

דברים מתוך ספרה של פועה

הורי אבי חיו למעלה מ-150 שנה בדרוהיציין. סבתא שלי מספרת שהוריה לא יצאו מהעיירה למעלה מ-100 שנה! היא הראשונה שיצאה את גבולות העיר וביקרה אפילו בוורשה, עיר הבירה של פולין. אחת האחיות של סבתא היתה ציונית, כפי שהבנתי מסיפורי המשפחה. בערוב ימיה עלתה ארצה. אני הייתי אדוקה עד גיל 14. ההורים היו אדוקים. אחי היה ראש ישיבה בביאליסטוק. קראו להם "המוסרניקים". כשהיה מבקר בחגים ואני כבר חניכת השומר הצעיר, היו הוויכוחים בינינו סוערים. היינו שש אחיות ואח יחיד. אהבנו אותו מאוד. פעם בשעת ביקור קרא לו רב העיר וביקש ממנו שישא דרשה בבית הכנסת. הוא סירב. אבא שאל לסיבת סירובו, וענה: אם אני אדבר בפני אנשי העיר, אתה עלול להתנשא ואני אהיה הגורם לעבירה". אז כבר לא הייתי אדוקה ותשובתו מצאה חן. אהבתי.

הגיעה העת לצאת להכשרה, להגשמה. בדיוק חלה אבי ואני הבת הבכורה, היה עלי לעזור לאבא בעול הפרנסה.

בת 16 הייתי כשנסעתי לוורשה לקנות סחורה. הייתי חותמת על שטרות. כמה פעמים נסעתי יחד עם אבי וכבר הכירו אותי. כשהגיע זמן הפירעון – נכנסתי לבנק לפרוע שטרות. מנהל הבנק הסתכל עלי ואמר ליתר העובדים: "הביטו מי אצל היהודים חותם על שטרות". האנשים חייכו.

סבתא יקרה

את גדלות הנפש ואת הדברים היומיומיים המיוחדים לך – קשה לתאר. הם איתנו בזיכרון המשפחתי החם והאוהב שעליו גידלת את כולנו.

ישנן כל כך הרבה אמירות שלך בביטוי המיוחד רק לך, שימשיכו ויחיו חיים משלהם גם אחריך. החכמה המורעפת עלינו מילדות עד בגרות, עדינות הנפש, האבחנה הדקה וההומור. אתמול ישבנו במשפחה המצומצמת כל כך בלעדייך, דיברנו, נזכרנו וצחקנו על השם שבן עמי נתן לך ואת היית קוראת לעצמך כשישבנו ביחד – "סבתאשבי"... בעודך בריאה, היית באה לבית של אימא, גם כשהיה לך כבד קשה ללכת ("בגלל הרגל הזקנה...") ואז היינו זוכים לשמוע על סרט שראית והתרשמת ממנו, על ספר שקראת ("זה מאוד חשוב שבן אדם יקרא ספרים...") או להבדיל – את דעותייך על עניינים פוליטיים ועצותייך לפוליטיקאים מה ואיך הם צריכים לעשות... וקטעי העיתונים הגזורים ומותאמים לכל אחד במיוחד. את הסרט שעליו סיפרת והספר, חסכת לנו כבר לראות ולקרוא, בגלל תיאוריך המפורטים. כי תמיד ידעת למצוא את הנקודות החשובות והמרתקות המלוות בפירושיך המפתיעים.

בהשראתך – תמיד נראה שהזמן קצר, שתמיד עושים משהו. אוספים אגוזי פקאן מעץ הענקים שבפתח

ביתך, לכל חבר חדש – שקית וברכה, לעולים החדשים וילדיהם, לשכנים ולכל מי שחשוב לשמח אותו. תמיד לתת משהו: תשומת-לב, מנחה, מטלית משאריות בד, שקית, מחשבה שלך, מחמאה, בדיחה, רעיון. תמיד לאסוף לחלק. תמיד אוספת ומחלקת... לתת – עוד תמשיכי תמיד. כמו בשיר הקטן שמצאנו:

”מבשילים אגוזי הפקאן,
אחרי הגשם תבואו לאסוף.
לא תצטרכו לומד לי שלום...”

מחבקים אותך חזק, כל נכדייך ונינייך.

רוני בירן

הפנר ציפורה

16.3.1951 – 20.10.1873

צפורה נולדה בעיירה קטנה בסביבת קרקוב – פולין – אז מונרכיה אוסטרו – הונגרית, להורים שומרי מסורת. לאחר שנישאה עברה לווינה, בירת המונרכיה. בבית גידלה וחינכה שלושה ילדים, אם מסורה ודואגת. צנועה בהופעתה ובמעשיה – הבינה את הזולת, שקטה, עמלנית, ידידותית לכל הבאים במחיצתה, נהנתה מיחס טוב של הסביבה. עמדה בעוז בצרות החיים, איבדה בת שנספתה בשואה. הספיקה עוד מספר שנים לחיות בשקט בגבעת – חיים בחיק משפחת בנה, סבתא טובה ומסורה. נפטרה בשבוע טובה, בת 78 היתה במותה

הנדורקר פישל

1906 – 23.12.1953

פישל נולד בשנת 1906 בעיר פיוטרקוב. בן למשפחה ענפה ועשירה מדורי דורות, כשארשותה טחנת קמח גדולה ומשק חקלאי נרחב מחוץ לעיר. באווירה זו, של שדות ועבודה פיסית גדל הצעיר היהודי. אקלים חייו בנעוריו הוא אשר גרם שיהיה בין המורדים במסורת ובנוהג. אחר שירותו בצבא, יצא להגשמה חלוצית, להכשרה ב"שחרית". עלה ארצה ב - 1931 וב - 1932 הצטרף לקיבוץ "עין-הקורא" (היום שער-הגולן), הקיבוץ אליו היתה קשורה פועה. מתוך הכרח לעזור למשפחתה של פועה בחו"ל הם נאלצו לעזוב את הקיבוץ כעבור שנה. עברו לשכונת בורובוב, תוך רצון להתבסס במקום.

פישל בלט 'בהתמצאותו המהירה בכל עבודה ואף בהקמת צריף מגוריו, שהיה מכונה "הצריף היפה". עבד בבניין, טפסן סוג א,, מקובל על קבלני הבניין כאחד הפועלים המוכשרים. הוא גויס לנוטרות ע"י ה "הגנה". ב - 1940 הגיעה משפחת הנדורקר למשקנו - הזיקה התנועתית גברה - ראשית עבודתו היתה בענף הטריקטור, עבר לעבודות שונות בבניין, היה בין הראשונים שעבד בבית-החרושת, שנים רבות אחראי לדוד הקיטור - הצטיין בידיעות מושלמות בשטחים שונים וגם בשטה זה ביקשו ממנו עצה והדרכה.

תוך כדי עבודתו, בתיקון דוד הקיטור, הותקף ע"י מחלה אנושה. נפטר מהתקף לב. הניח אחריו את אשתו פועה, בת: פוריה, בנים: בן-עמי ואהרון. משפחה בקיבוץ, בארץ ובגולה. לא זכה לראות בחיים את נכדיו.

מדברי חברים

פישל הושיט את עזרתו המעשית לחברים רבים בדברים קטנים, יום-יומיים שהם למעשה החיים. היה לי ידיד נאמן. הצטרף לקיבוץ מתוך רצון לחיות חיים שלמים, חיי קומונה. בכל מקום התמצא ועבד ברצון, בחריצות ומתוך אהבה. לא מאס בשום עבודה שחורה וקשה, אם כי ידוע ידע את סוד העבודה העדינה ביותר. אהב את העבודה לשמה. הנדורקר - כשמו כן היה. בעל מקצוע מלידה. ידיו, ידי זהב, בכל מה שנגעו - ברכה ותועלת בהן. אין שבח נאה יותר, מאשר כשחברה עובדת מציינת את הסגולות ואת המסירות של החבר בעבודה למען המשק והחברה. עם המחלה שפגעה בלבו - נפגע גם "לבו" של בית-החרושת, "לב" זה, בית הקיטור שהוא היה אחראי לו במשך שנים רבות.

הקש סימה

03.02.2012 – 26.04.1920

אמא נולדה בעשרים ושישה לאפריל שנת 1920, בעירה סיגט שבמחוז מרמורש-טרנסילבניה. בת בכורה בשם סידוניה את'לקה -להוריה צבי לבית בק ורבקה לבית מרכוס.

ב-1921 נולד האח קלמן שנפטר בשנת 1970 בניו-יורק.

ב-1923 נולד האח משה שנפטר ממחלת הטיפוס על אדמת רוסיה בעת היותו חייל בצבא ההונגרי.

ב-1925 נולדה האחיות ריזה שנפטרה בשנת 2000 בקנדה.

ב-1927 נולדו התאומים - שרולי, שנפטר בשנת 2000 בקנדה ואנצ'י, שנפטר בשנת 2014 בקנדה והובא לקבורה בגבעת חיים.

אמא גדלה בבית דתי עם זיקה חזקה מאוד לפלסטינה. החיים לא היו קלים וכבר בסוף כיתה ח' נאלצה אמא לעזוב את הלימודים בגימנסיה ולצאת לעבודה כדי לעזור בפרנסת הבית.

בתחילת אפריל 1944 בהיותה בת 24 נלקחה אמא יחד עם כל משפחתה לבירכנאו - אושוויץ.

הוריה נשלחו מיד למשרפות, התאומים נמסרו למנגלה ואילו היא נשארה עם ריזה אחותה במחנה עד שבינואר 1945 נאלצה להיפרד מריזה שהיתה חולה מאוד ונשלחה במסע המוות למחנה הריכוז ברגן בלזן כשהם צועדים ברגל בשלג או בקרונות פתוחים.

בברגן בלזן שרדה עד לשחרור המחנה באפריל 1945.

מה שנתן לה את הכח ותעצומות הנפש לשרוד בכל אותן תקופות קשות היו שני מוטיבים עיקריים:

א. "אני בלכלוך ובזוהמה האלה לא אמות"

ב. משפט של אביה שליווה אותה מילדותה: "כשתגדלו ניסע כולנו לחיות ולעבוד בארץ ישראל"

לאחר השחרור עברה עוד גלגולים רבים, עד שהגיעה למחנה מעבר של הג'וינט במילאנו שבאיטליה שם פגשה את שמחה(אבא) לראשונה ונקשרו קשרי ידידות ביניהם (אבא שידע רק הונגרית נעזר באמא כמתורגמנית). יחד עלו על האוניה "טירת צבי" בדרכה לישראל, אך כשהגיעו באפריל 1948 לחופי חיפה, האוניה נתפסה ע"י הבריטים והם הוחזרו למחנות הפליטים בקפריסין.

ביוני 1948 ניתנה הרשות רק לנשים לצאת בחזרה לישראל וכך נפרדו דרכיהם של אמא ואבא ונותק הקשר. מיד עם ירידתה מהאוניה בנמל חיפה, היות ונראתה צעירה ובריאה, גויסה לצבא והועברה למחנה שמונים. זה השלב שבו שינו בתעודת הזהות את שנת לידתה ל-1924 כדי שיוכלו לגייסה לצבא.

סיפור זה נשמר אצל אמא בסוד עד הגיעה לגיל 70. ביום הולדתה ה-66 כביכול (לפי ת"ז) התעקשה אמא שכולנו נבוא ביחד לחגוג, ואז נתנה קופסא קטנה לשי, בכור הנכדים, ובה היה כתוב - היום אני בת 70 ! וכך נתגלה לנו סיפור מדהים זה.

באפריל 1949 השתחררה אמא מהצבא ועברה לגור יחד עם עוד בנות במנזר ישן באזור המושבה הגרמנית בחיפה. בהמשך אמא עבדה כמטפלת בשני ילדים בבית פרטי.

באחת השבתות טיילה אמא עם הילדים של דודה זלמה ברחוב יפו בחיפה ומולה הופיע, כמו בסיפורי

האגדות, שמחה(אבא). כשראה אותה עם שני ילדים נדהם וסבר שכבר נישאה ואלו ילדיה... מאותו יום נשמר הקשר ביניהם כאשר אבא מתגורר בגבעת חיים ואמא בחיפה. בראשון לספטמבר 1949 הצטרפה אמא לאבא בקיבוץ, וב-06.09.49 נערכה חתונה צנועה בקיבוץ (אמא לא לבשה בגדי כלה לבנים לזכר הוריה שניספו בשואה). ב-29 לנובמבר 1950 נולד אהרון וב-5 לינואר 1954 נולדה רותי. כל השנים בקיבוץ עבדה אמא כמטפלת בילדים, ונודעה כמטפלת מדופלמת ומסורה (חניכיה היו פוגשים אותה בשבילי הקיבוץ ומברכים אותה בחום ומתעניינים בשלומה גם כשכבר בגרו והפכו להורים). אבא עבד כנהג משאית. אמא אהבה מאוד לטייל בארץ ושניהם היו שותפים פעילים בערבי פורים. בשנת 1961 הפליגה אמא באוניה לביקור אצל אחיה ואחותה שגרו בקנדה וניו יורק בעזרת כספי השילומים מגרמניה, אחרי שלא התראו עשר שנים. ב-8 לדצמבר 1981 ארע השבר הגדול. אבא נפטר במפתיע והוא בן 63 בלבד. העצב והכאב היו גדולים מאוד, אך אמא, כמו שנהגה מאז ילדותה ולכל אורך מסלול חייה הלא קל, ידעה לאסוף את הכוחות, לא לוותר ולהמשיך הלאה. במרץ 1994 נסעה אמא עם נכדתה גליה לביקור באושוויץ, שם סגרה מעגל של 50 שנות ציפיה להדליק נר במקום בו ניספו הוריה, אך גם ביקור זה לא הסיר את הפצע הנורא של הפרידה החטופה מהוריה על רציף הרכבת באושוויץ. כאב עמוק שנשאה עמה עד יום מותה. לכל אורך השנים בקיבוץ שאפה אמא להשלים את החסך הגדול שהיה לה בלימודים: השתתפה בקורס אחיות מזורז לטיפול בתינוקות, בשנת 1980 למדה חצי שנה באפעל בקורס למבוגרים, למדה בחוגים לתנ"ך ואנגלית, והשתתפה בכל החוגים העיוניים של המועצה האזורית ובקונצרטים של התזמורת הקאמרית הקיבוצית. עד שבאוקטובר 2007, עקב ארועי בריאות קשים, שגם אותם "ניצחה" בזכות תעצומות הנפש שלה, החליטה אמא לעבור להתגורר בבית הסיעודי שבקיבוץ כשהיא נהנית מטיפול מסור, מפעילויות תרבותיות ויצירתיות, וממשיכה לצעוד עם העגלה שלה בשבילי הקיבוץ למרות הקושי והמגבלות הפיזיות. זוהי אמנו היקרה והאמיצה, אישה קטנה אך חזקה, שידעה תלאות רבות בחייה אך תמיד ידעה להיאחז בטוב ובתקווה, ובזכות זה הגיעה עד הלום. ב-3/2/2012 נפטרה אמא והיא בת 92, כשהיא מותירה אחריה 6 נכדים שאותם אהבה יותר מכל ו-2 נינים שאותם לא זכתה להכיר.

יהי זכרה ברוך

רותי לירז

הקש שמחה

(בן-אהרון)

8.12.1981 – 26.6.1918

שמחה הקש נולד בשנת 1918 בעיר בלשורמט במרכז הונגריה. הוריו היו שומרי מסורת, אך לא אדוקים קנאים; בעלי חנויות מכולת, במצב כלכלי תקין. שמחה למד בבית ספר תיכון למסחר. בפרוץ המלחמה ב-1939 היה בשרות סדיר בצבא ההונגרי. כשהחלו הקרבות בחזית הרוסית, נשלח עם שאר היהודים ששרתו בצבא למחנות של עבודת כפיה לעזרת הצבא הגרמני - סלילת כבישים, הקמת מחנות, וכדומה. שם הוא נשאר עד סוף המלחמה. אביו נפטר בראשית שנות ה-40, אמו נשלחה לאושוויץ. האח הבכור חי בהונגריה.

עם גמר המלחמה חזר שמחה לבודפשט, עבד ב"גיוינט", והצטרף להכשרת "דרור". בדרכי ה"בריחה" פגש את סימה ששימשה לו, (שידע רק הונגרית), (תורגמנית עם יתר הניצולים ועם השלטונות בארצות המעבר. שניהם עלו באוניית המעפילים "טירת צבי", הגיעו לחיפה באפריל 1948, ומשם לקפריסין. סימה הגיעה ארצה כבר ביוני, עם שחרור ה"בלתי לוחמים", והתגייסה לצה"ל. שמחה "סגר את קפריסין" ועלה רק בפברואר 1949 עם חיסול המחנות.

הגיע לגבעת-חיים, כאן היה בן אחותו סינאי שעלה עוד ב-1946, וגם הכיר את פרנטו ואת יצחק אגמי משליחותם בקפריסין. החליט כי כאן מקומו, הביא הנה את סימה, הקים בית. עשר שנים עבד ב"גת", למד נהגות, עמד על דרישתו לעבוד במקצועו זה, ומאז 1960 עבד בקואופרטיב "עמק חפר". איש משפחה מסור, חבר נאמן לידידיו ולשכניו, לא פעם ויתר על זכותו לנסיעות קצרות ונוחות וניצל הובלות לאילת למען ביקורים חטופים אצל רותי באילות. אחז בהגה עד יומו האחרון, וגם ליום המחרת עוד היה לו סידור להובלת דגים...

נקטף בחטף, תוך ביקור שגרתי במרפאה. הניח את סימה חברתנו, בן ובת ו-4 נכדים.

מדברי חברים

שמחה הוא מניצולי השואה. פגישתי הראשונה עם שמחה היתה במחנה המעפילים שבקפריסין. שמחה התגלה שם כאיש מסור, שכל דאגתו לעזור ולהקל על הקשיים של חיי יום יום, לחברים שבקיבוצו. תנאי החיים במחנה היו קשים מאוד, אבל הוא ידע להתגבר עליהם, ולהבטיח את כלכלתם היום יומית של החברים. עם הקמת מחנה האימונים, להכשרתם הצבאית של המעפילים על ידי הפלמ"ח, קיבל על עצמו את ארגון האספקה של המחנה, על כל צרכיו. כל המשתתפים במחנה, שיבחו אותו על דאגתו, ועל מסירותו לפרטים הקטנים ביותר. עם חיסול המחנות בקפריסין בא אלינו. הקים כאן את ביתו עם סימה, תיבדל לחיים ארוכים, עבד בעבודות שונות ובכולן הוא גילה את מסירותו וחריצותו. היה אב טוב, ומסור לילדיו. היה איש נעים הליכות, שטוב היה להימצא בחברתו.

וולף דוד

06.07.2000 – 28.06.1913

אבא דוד נולד בפולין, בן שלישי למשפחה ובה עוד שלוש בנות. בהיותו בן שנה וחצי עבר עם משפחתו לווינה. עליית המפלגה הנאצית ואיתה האנטישמיות הגוברת גרמו לו להתחבר ליהדותו בניגוד לשאר בני משפחתו. הוא הצטרף לקבוצת הכשרה בתנועת "החלוץ".

בשנת 1933 עלה ארצה והיה בין מקימי קיבוץ שדה נחום. בזמן מלחמת העולם השנייה, כאשר נודע גורלם של יהודי אירופה, קיווה להעלות את אימו לארץ, אך תקווה זאת לא מומשה ועובדה זו העיקה עליו עד סוף ימיו. בתקופת המלחמה שרת בצבא הבריטי בגדוד של ציוד כבד במצרים, בלבנון וכאן בארץ.

בשנת 1955 עבר דוד לגבעת חיים עם משפחתו – אשתו שושנה, בהריון, ובנו בן השנה – גדי. כאן נולדו זכריה, עמוס וארנון.

בגבעת חיים השתלב בצוות עובדי הבננות והאבוקדו. משם עבר לעבוד בנוי. הוא היה אחראי על טיפוח הנוי בשטח הברכה ובסביבות הגלעד, מהם יצר פינות חמד.

בזמנו החופשי השתתף בחוג הדרמטי שפעל בגבעת חיים עד 1967. כמו כן הקליט ספרים עבור ספריית העיוורים בנתניה, עבודה אותה עשה בהתנדבות ובמסירות ובערוב ימיו נזקק הוא עצמו לשירותיה של ספרייה זו. בחגים השתתף בקטעי קריינות. בכל נושא בו עסק היה חשוב לו להתעמק וללמוד.

בעיות בעיניים וירידת כושר הראיה אילצו אותו להיפרד מהעבודה. פרידה זו הביאה להידרדרות כללית במצבו. בתחושת התסכול הלך והתכנס בתוך עצמו ובעולמו ההולך ונחשך. יומיים לאחר שחגגנו לו את יום הולדתו ה - 87 נפל ואיבד את הכרתו, אשר לא שבה אליו עד מותו.

יהי זכרו ברוך

מבנך זכריה

וולף שושנה

12.05.2015 – 01.02.1924

שושנה נולדה בתימן בעיר סע'ון. לפני שנולדה, נדר אביה נדר שמיד עם מות אמו יעלה ארצה. רצה הגורל והאם נפטרה סמוך להולדת אימנו. ביקשה אמה להשהות היציאה בחודש, אולם האב פסק: יוצאים כעת ואם על הילדה למות, נקברה בדרך.

התינוקת עברה מסע קשה, צמודה לשד אמה, מסע רגלי, על חמורים ובאנייה. היא שרדה את המסע, אשר לו השפעה על יכולת שרידותה לאורך כל חייה, והגיעה לכאן בגיל חודשיים. שם משפחתה הקודם הוא רצהבי, על שם מחוז בתימן שאבות אבותיה גרו בו. לפני שהגיעה לארץ היה שמה שמעה, בעברית נריה, כך קבע אביה, בגלל שנולדה ביום שישי עם הדלקת הנרות. שמה הוחלף בארץ לשושנה.

משפחתה של שושנה הגיעה לכרם התימנים שם היא למדה בתלפיות, בי"ס דתי לבנות. שושנה הייתה רביעית במשפחה. שני אחים ואחות בוגרים ז"ל ושתי אחיות צעירות ממנה שעדיין חיות בת"א. בהיותה בת 28, הכירה את דוד כשהגיע להשתתף בחוג למשחק אצל מורה, בעוד היא עוזרת אצלה בעבודות הבית.

שלוש שנים לאחר מכן, מחליטה להתחתן כי הבטיחה לאחיה לעשות זאת עשרה ימים אחרי חתונתו וכך אכן היה. היא כותבת לדוד שנמצא בחופשה בפריס, הוא חוזר ארצה והם נישאים. שושנה מצטרפת לדוד לביתו בקיבוץ שדה נחום, שם חיו שלוש שנים ושם נולד גדי. הם עוזבים את שדה נחום ועוברים לגבעת חיים מאוחד בגלל החלטה מוסדית שקיפחה לדעתם, חברת קיבוץ.

שושנה עבדה כמטפלת בבתי ילדים ובנעורים, רוב שנותיה בקיבוץ. לאחר מכן עבדה באיזולטור ולבסוף במחסן הבגדים. בגבעת חיים נולדו לה עוד שלושה בנים: זכריה, עמוס וארנון. עם שינוי אורחות החיים בקיבוץ, בהיותה בת 78, עזבה את עבודתה במחסן הבגדים והתמסרה לעזרה בעבודות הבית אצל בניה ובטיפול בנכדים.

בהגיעה לגיל 85 בערך, עברה תאונה כאשר קלנועית פגעה בה מאחור. מאז חלה התדרדרות במצבה שנמשכה עד יומה האחרון.

בבית שקמה שהתה ברציפות יותר משלוש שנים בהן שיבחה את הטיפול המסור בה, אולם בו בזמן, ביקשה וייחלה למותה.

שושנה נפטרה בלילה שבין האחד עשר לשנים עשר בחודש מאי, כשבבוקרו של אותו היום חזרה נכדתה יובל, מטיול ארוך בדרום אמריקה.

יהי זכרה ברוך.

אמא, הבאת אותי לעולם לפני חמישים ואחת שנים. היית כבר בת יותר מארבעים. גילך, בתוספת המטפחת הקבועה לראשך, גרם לזרים לחשוב שאת סבתי וקצת התבאסתי כילד, שאין לי אמא צעירה כמו למרבית חברי.

לשמחתי, האופי הנוח, הנחמדות והאהבה שקיבלו ממך חבריי לכתה, שחלקם היו מטופלים אצלך בפעוטון ובחלקם טיפלת כשהיו חולים באיזולטור, הפכו אותך לזו שבזכותה קיבלתי מחמאות בשנות ילדותי וגם אחר כך. ידעת בחושייך המחודדים מתי להיות ומתי להרפות. אמא,

אז עכשיו, הילד שמעולם לא ידע להודות לך, לנשק ולחבק אותך מבקש סוף סוף לעשות זאת. גם לילדי הספקת להיות סבתא זכורה לטוב. אני דווקא זוכר בייביסיטר דעתנית ומפנקת שלא תמיד הסכמתי עם דרכה, אבל תמיד, גם בגיל שמונים פלוס, המשכתי לרצות בשירותיה. ואסנת, אשתי, אמרה לא פעם, שלא יכולה הייתה לבקש חמות טובה ממך. היא זוכרת לך את כל העזרה בבית, את רצונך חסר הגבולות לתת ולתת ולתת.

אמא,

כל מה שלא רצית קרה לך.

מתמיד ידענו שהיום בו לא תוכלי לעזור לזולת, יהיה היום בו תבקשי את מותך. את כבר שלוש שנים, אולי ארבע, אולי יותר, שנראות כמו נצח, מבקשת לקנות את המוות. בחוכמה רבה, השארת לנו כבר לפני עשרים שנה מכתב מפורש, שדורש לא להאריך את חייה באמצעים מלאכותיים,

אבל לאלוהים תוכניות משלו. הוא האריך את חייה הרבה מעבר לרצונך בלי כל אמצעי מלאכותי. סליחה על שעמדתי לצדך חסר אונים, ירא חוק וירא אלוהים ולא הצלחתי למצוא תשובה לרצונך הכן והנוגע ללב, למות.

אין לי יכולת להבין את דרכו של האל, אולי נדרשת לעבור השתלמות ארוכה בלקבל עזרה מאחרים, דבר שכשלת בו לאורך שנותייך המאושרות, אולי לשם כך הכניס לתסריט חייה את אותה קלנועית שפגעה בך מאחור? ההשתלמות הסתיימה.

היום אמא, את כבר מדופלמת בלקבל... ותודה לכל עובדי בית שקמה שהשתלבו כה יפה בשיעור חייה. הנה אמא הגיע היום המיוחל, המתנה שרצית לרכוש תמורת כל שיכולת לתת.

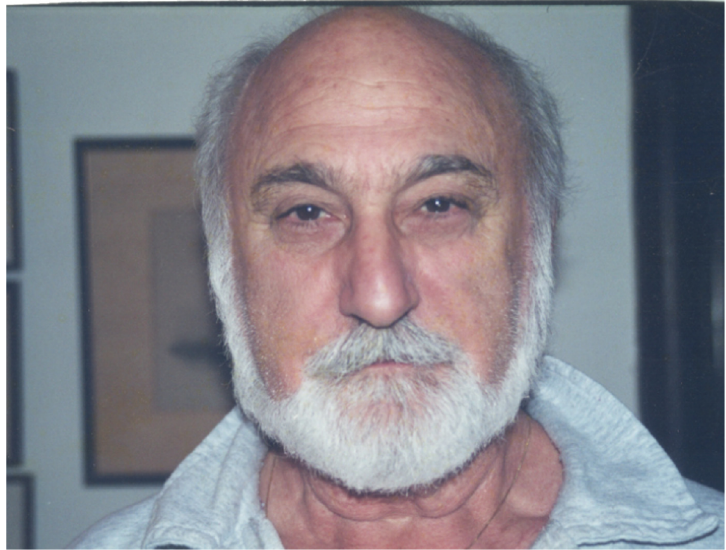
גם מול קהל אתאיסטי, לא תשתבש יכולתי לדמיין את הרגע המאושר בו עזבת את גופך, ריחפת מעלה משוחררת מכאב, מצינון, מליחה בגרון ובעיקר מן הצורך לעזור ולתת. תודה לאלוהים שחנן את נשמתך מכלא הגוף. עופי לך שושנה פורחת ומשוחררת למחוזות של שמחה.

אנסה לזכור אותך כמו לפני חמש או שש שנים, אמא נמרצת, פעילה ובעיקר צוחקת. נפרד ממך היום באהבה ובהשלמה מלאה.

ארנון

וינר בר גיורא

5.06.1934–15.03.2016

גיורא,

הים ומרחביו הפתוחים,

חיבר בינינו בימים רחוקים וכמעט נשכחים.

אתה היית לי הצוק האיתן

בימים נינוחים ובכל סערות הזמן.

היית לי הרוח השקטה הנושבת על המיים,

היית לי החוף הבטוח לנו השניים

נוח בשלום איש אהוב

והיה בטוח שניפגש שוב.

דורית.

גיורא נולד ב-5.06.1934. ילד ראשון שנולד לגבעת חיים לאחר שעלו על הקרקע בעמק חפר, בן לסטלה וזכריה וינר.

כשפרצה מלחמת העולם השנייה, התגייס אביו לחיל החפרים של הצבא הבריטי. כשהיה גיורא בן חמש, נפל אביו בשבי הגרמני בקלמטה שביוון. כמעט שש שנים נעדר אביו מן הארץ.

במהלך התקופה הזאת, לקחה אותו סטלה איתה לתל אביב, שם למדה בסמינר הקיבוצים. אחרי שנה בתל אביב החליט גיורא, שהיה אז בן שמונה, כי הוא חוזר הביתה לגבעת חיים. הוא חי כאן לבד כמעט שנה.

לאחר ששב זכריה מן השבי נולד עומר, אחיו הצעיר של גיורא. גיורא היה אז בן 12 וטיפל באחיו כאילו היה אבא.

בעת שירותו הצבאי הוצג גיורא בפני נשיא המדינה כחייל מצטיין.

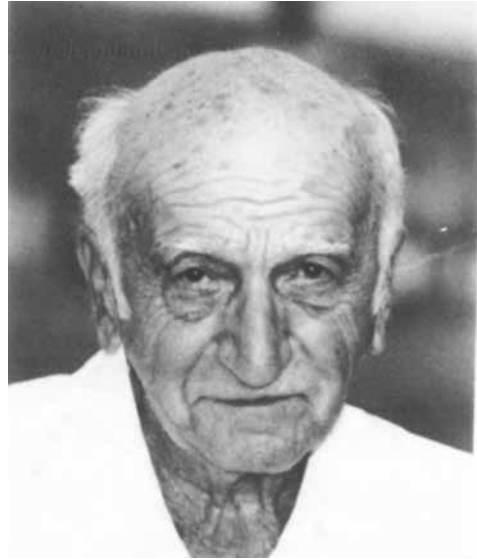
לאחר שירותו הצבאי שב למשק, חזר לעבוד במוסך והתחתן עם טליה ז"ל. גיל נולד וכשהיה בן שנה עברה המשפחה לקיבוץ רעים לשנה אחת. כשגיל היה בן שש נולד בועז.

בן 28 הצטרף גיורא לחברת הספנות של התנועה הקיבוצית והתקדם מ"נער מכונה" עד דרגת קצין מכונה ראשון. מידי פעם ירד לזמן מה אל החוף. עבד במוסך, שימש כגזבר ורכז קניות. באחת ההפלגות פגש את דורית והביא אותה לגבעת חיים ופה נולדו ילדיהם שירי ובן.

כשהיה בן 55 עזב גיורא את המוסך והיה לאחראי על הביטוח, הביטוח הלאומי ורישומי משרד הפנים.

בגיל 77 החליט שהוא פורש. את השנים האחרונות בילה בהנאה רבה עם ילדיו ונכדיו.

ויינר זכריה

26.2.1993 – 28.4.1911

זכריה נולד בעיירה קטנה בצ'כיה בשנת 1911. בילדותו עברה המשפחה להתגורר בכפר קטן והיתה המשפחה היהודית היחידה בכפר. אביו היה עמיל מכס ומנהל חשבונות. אמו גידלה את שני הילדים במשפחה לבד, כי בזמן מלחמת העולם הראשונה אביו שהה מספר שנים מחוץ לארצו.

בסוף שנות העשרים הצטרף זכריה לתנועת "תכלת לבן" ולהכשרה. בתנועה הכיר את סטלה, איתה התחתן לאחר הצטרפותו לקיבוץ ג', בישראל.

בשנת 1932 עלה זכריה לישראל והצטרף לקיבוץ ג', שהיה אז בחיפה. משם עבר עם הקבוצה לחדרה ואחר כך היה מראשוני המקימים של הנקודה בוואדי חווארית. הוא עבד בפרדסי הדרייה ולאחר מכן בהדברת היתושים מחוללי הקדחת, בנחלי הסביבה. בשנת 1934 נולד בנם הבכור של זכי וסטלה – גיורא.

עם פרוץ מלחמת העולם השנייה נשלח זכריה לשירות בצבא הבריטי וגוייס לחיל החפרים. הוא קיבל דרגת קורפורל ויצא עם הגדוד למצרים, לאיזור הקרבות ומשם ליוון. בשנת 1940 נפל זכריה, יחד עם כל היחידה, בשבי הגרמנים, בו היה במשך חמש שנים. במחנה שימש מתורגמן, בגלל כשרונו הרב לשפות. הוא שלט ב-6 שפות.

לאחר המלחמה חזר זכריה לגבעת חיים ונכנס לעבודה במטעים, ממנה עבר לעבודה בפרדס. עד הכרזת העצמאות למדינת ישראל היה זכי פעיל ב"הגנה" ועסק בהשגת כלי נשק ותפעול הסליקים. גם לקיבוץ חניתה נשלח, שם עבד בהקמת ה"גדר הצפונית" – גדר שהיתה הגבול עם לבנון. זכריה היה בעל תודעה גבוהה לבטיחות ועובדה זו הביאה אותו להקמה של תחנת כיבוי אש בגבעת חיים, בה ראה את מפעל חייו.

בשנת 1946 נולד למשפחה בן נוסף – עומר.

בשנת 1962 יצא זכריה שנית לעזרת קיבוץ בשליחות גבעת חיים, הפעם לקיבוץ יד חנה, בו שהו באותה שנה בני גבעת חיים בוגרי בית הספר.

כשנישא בנו הצעיר עומר ובנה את ביתו בקיבוץ מרום גולן, נקשרה נפשו של זכי בישוב הצעיר והוא היה מגיע לשם מדי קיץ כדי לעזור בקטיף התפוחים.

מכה קשה ניחתה על זכריה עם מותה של אשתו האהובה – סטלה, בשנת 1971. זכריה היה אדם שאהב את הטבע, את החי והצומח והעביר את ידיעותיו ואהבתו לטבע גם לבניו. היה איש של עבודת כפיים, אדם משכיל וצנוע, שאהב את חיי הקיבוץ והיה חבר נאמן ומסור. יהי זכרו ברוך.

ויינר סטלה

3.2.1971 – 17.3.1909

הבית היה שומר מסורת והאב היה קשור ל"שטיבל" חסידי, האווירה היתה ליברלית וכל אחד הלך לדרכו, הבנים (3 אחים) לכיוון התבוללות, תנועות שמאלניות ולימודים אקדמאים ובסופו של דבר הגרו לארה"ב- בחלקם לפעילות ציונית. הבנות (2 אחיות) לתנועות הציוניות. סטלה למדה בגימנסיה היהודית בווינה והיתה חברה ב"השומר הצעיר". אחרי מות אביה למדה מקצוע - גננת.

ב-1930 היה ניסיון של איחוד בין השומר הצעיר הווינאי ובין "בלאו-ויס" והודק הקשר עם תכלת לבן הצ'כי. שם היא פגשה את זכריה, יצאה להכשרה ועלתה ב - 1932.

היא וזכריה הצטרפו לקבוץ ג' בחיפה והיו בין הראשונים שעברו לנקודת ההתיישבות ב"ואדי חוארית". הוטל עליה תפקיד האקונומית - ניהול מטבח בתקציב של 3 גרוש ליום כלכלה, גם בערך הכסף דאז, היה זה תפקיד קשה. ב-1940 התגייס זכריה לצבא הבריטי וב- 1941 נפל בשבי. באו שנים קשות של ניתוק לה ולגיוורא. אמה מתה (אחת הסבתות הראשונות במשק) וגם אסון התרחש באותה עת-מת עליה תינוק בשעת הלידה. בתקופה זו נשלחה להכשיר עצמה לגננת, באחד המחזורים הראשונים של סמינר הקבוצים. נגמרה המלחמה, חזר זכריה, נולד עומר, מחזור אחרי מחזור של ילדים עבר את "גן סטלה". החיים לא פינקו אותה ובשנית שכלה תינוק.

היא חייתה את התלבטויותיו של החינוך המשותף כמעט מראשיתו, שנים בתור גננת, מטפלת שכבת הנעורים, מרכזת חינוך, חברה בוועדת חינוך המרכזית ומדריכה בסמינר.

היתה מנהלת המטבח לפני עידן השפע ובחלקה נפלה השמחה לחנוך את חדר-האכל החדש בחנוכה. כבר בהיותה חולה נסעה לארה"ב לבקר את אחיה החולה.

היא אהבה לשמוח - לא היה חג חנוכה בלי מסיבת לביבות בחדרה. תפקיד גדול בחייה - הנכדים - השפיעה עליהם רוב אהבה וחיבה. ידעה לשמור על קשרי ידידות מעבר למרחקי זמן ומרחב. נפטרה ממחלה ממארת, הניחה אחריה את בעלה זכריה, הבנים: גיורא ועומר, נכדים, משפחה בקבוץ, בארץ ובגולה.

"מזכריה אני מקבלת מכתבים, מדי פעם שולחת לו חבילה - מותר רק פעם ב-3 חדשים - אומרים שהם מקבלים חבילות מהצלב האדום האנגלי.

הישארו בריאים, יקירי, ותכתבו גם שאמא איננה עוד. גם היא רוצה שלא נשכח אחד את השני. אני מצדי יושבת שוב לזמן הקרוב ב"בית השני שלי" (השרון). לכל הצרות מתרגלים ובעיקר שהרופאים והבנות המטפלות טובים ונעימים ובאמת דואגים 100 אחוז. לפי דעתם אפשר וכדאי להמשיך. לא תמיד אני משוכנעת - אבל כעת שוב יותר טוב לי". (ממכתב)

... למדני אלוהי, ברך והתפלל על סוד עלה קמל, על נוגה פרי בשל, על החרות הזאת; לראות, לחוש, לנשום, לדעת, לייחל, להיכשל, למד את שפתותי ברכה ושיח הלל. בהתחדש זמנך עם בוקר ועם ליל, לכל יהיה יומי היום כתמול שלשום, לכל יהיה יומי הרגל - לאה גולדברג (נמצא בפנקס של סטלה).

ויינשטיין רחל

12.1.1978 – 16.9.1890

סבתא רחל ויינשטיין לבית פודלס נולדה בעיר טרנופול, פולין, ובטרם מלאה לה שנה עברה עם הוריה לווינה ושם קיבלה את חינוכה. בית הוריה היה בית אמיד, שומר מסורת בקפדנות, אבל הילדים שקיבלו את חינוכם בבתי ספר חילוניים התרחקו מהדת, לפי אופנת הזמן. בשנת 1934 באה בעקבות שני בניה ארצה, למרות קשיי השפה השתדלה לעזור לבעלה בפרנסת המשפחה במלאכה שידעה היטב – בישול ארוחות צהריים שמשכו לקוחות הרבה.

בשנת 1948 הגיעה עם בעלה לקיבוץ. מחדש עברו עליה חבלי קליטה, שוב היה צורך להסכין לתנאים חדשים, קשים יותר מאלה שהורגלה בהם. זכתה להגיע לגיל מופלג ולראות בחייה 8 נכדים, 21 נינים.

וינשטיין אשר

20.2.1970 – 17.1.1882

אשר נולד בכפר קטן בז'וזבכ מורביה אשר בצ'כיה, כבן בכור למשפחה יהודית מסורתית יחידה, שישבה דורות רבים בין הגויים, בכפר. בגיל צעיר התייתם מאמו ונדד לצורך לימודים לעיירה סמוכה ואחר כך לוינה-בירת אוסטרו-הונגריה. סיים את הפקולטה למשפטים, אך לא עסק במקצועו ועבר למסחר. שנות השפל הכלכלי בווינה ב-1920 ואילך פגעו קשה בפרנסה. שנים קשות באו למשפחה. כמרביית בני דורו היה אבא ליברלי; האמין שיהודים שירכשו השכלה יוכלו להתבלבל בבני הארץ. שני ילדיו פנו בצעירותם לתנועות נוער ציוניות והאב למרות השקפותיו לא הפריע, השלים עם יציאת בתו להכשרה בגיל צעיר. הוויכוחים בבית היו אך ורק עם אמא.

ב-1934 אחרי עלית היטלר, הצליחו הילדים להשפיע על ההורים, והם הגיעו לארץ אבל בחוסר כל. האב לא הסכים לחיות במשק כהורה, והוא שלא החזיק מימיו כלי בידיו, למד בארץ מקצוע: צבע - ופרנס בכבוד את משפחתו ואף מצא סיפוק בעבודתו.

ב-1948 עברו ההורים למשק, עד גיל 82 הוסיף האב לעבוד.

במשק חיפש חברה התואמת את גילו ובסוף ימיו אמנם מצא אותה בין באי בית הכנסת, למרות שהיה חפשי בדעותיו נתגלה לו עולם חדש בלשון התפילה כשהפכה לו העברית לשפה מדוברת (ולא רק שפת קודש). אהב את אלו שבאו אתו במגע - והם החזירו לו אהבה.

למרות סבלו הגופני בשנותיו האחרונות, השתדל לא ליפול למעמסה והצניע את מכאוביו עד לחודשים האחרונים.

ראה נחת רבה מילדיו, נכדיו וניניו (זכה לראות 12 במספר). בצוואתו ביקש לכל יישאו הספדים ואף ציווה לו קבורה כמנהג המקום. נפטר בן 88 בשיבה טובה. ער עד לימיו האחרונים.

מדברי חברים

איש השיחה הקלה - חברותי מאוד, התחבב על כל הציבור ואהוד על כולם, אנו ראינו אותו בעבודה כ"סמל" - התעניין גם בספורט במשק, ידע את תוצאות המשחקים וביקר לפעמים את ה"שיפוט".

הליכתו לבית-הכנסת, כפי שהכרנוהו, נראתה לנו מוזרה, לא העזנו לשאלו לפרש הדבר. קרא הרבה ספרים ועיתונים, ידע על המתרחש במשק, חי את החיים במלוא מובן המילה, התמצא בנעשה בעולם ובארץ, דיבור והתנהגותו עד סוף ימיו היו למופת.

וינר טליה

14.12.2002 – 28.09.1937

אמא נולדה ב- 28.9.1937 בקריית חיים, בת לבלה וזליג קרבצ'יק ואחות לאביבה ומוטקה. הוריה הם ממייסדי קריית חיים ומבוני הארץ. כמו כל חבריה הצטרפה לתנועת הנוער "המחנות העולים" שנענו לקריאה להצטרף לקיבוץ. גבעת חיים שזה עתה עבר את הפילוג היה זקוק לבני נוער כדי למלא את כיתות בית הספר. מאז ועד היום, 50 שנה חייתה אמא בקיבוץ.

בשנת 1956 התגייסה לצה"ל לגבעתי, היתה מש"קית ח"ן ובמשך השירות הצבאי ליוותה את הלוחמים בפעילות התגמול המפורסמות- קרב קלקיליה, קרב כנרת ומבצע סיני. עם השחרור מהצבא התחתנה עם גיורא ונולד גיל.

במלאת לגיל שנה יצאה המשפחה הצעירה לקיבוץ תל רעים שבנגב (היום רעים) במסגרת עזרה לקיבוצים צעירים. כעבור שנה חזרו לגבעת חיים וב-1963 נולד בועז. במשך כל אותן השנים היתה אמא מטפלת ילדים בפעוטון, בגן הילדים ובבית הספר. לאחר התפרקות הנישואין יצאה אמא לעבודה במדרשת רופין, וב-1976 לקחה על עצמה את תפקיד המלווה הכספי של קיבוץ ייט"ב. עם תום התקופה בבקעה הצטרפה למחלקת ההסברה של מפלגת העבודה. בהמשך, יצאה ללימודים הדו-שנתי באפעל ולאחר מכן חזרה למדרשת רופין לריכוז קורסים. לאחר התקופה ברופין הצטרפה אמא לצוות האקונומיה בקיבוץ.

עד פרישתה לגמלאות מילאה מספר תפקידים בקיבוץ, ביניהם ריכוז סח"ב. חמישה נכדים נולדו לאמא והם היו מרכז חשוב בחייה. היא היתה מעורבת בגידולם ויחסיה עמם היו מיוחדים. באפריל 2000 אובחנה מחלת הסרטן. רופאיה והמטפלים בה ציינו שוב ושוב את חוש ההומור שלה ונועם יחסיה עם הסביבה.

לפני חודשיים כשחלה החמרה במצבה אושפזה אמא שוב. לפני שבועיים, על-פי בקשתה חזרה מבית חולים לביתה, כדי לסיים את חייה. במשך כל הזמן הזה ביקרו וסעדו אותה חבריה וחברותיה הרבים.

המשפחה.

אמא וסבתא יקרה שלנו.

יש משהו לא הגיוני-בהלוויה של מי שסימל תמיד את שמחת החיים, כמוך. לפני שבועיים, עם שובך מבית החולים, לאחר שהרופאים ויתרו למחלה, אמרת לנו בישרות ובאומץ הלב האופייניים לך, שלצערך הרב את הדברים שייאמרו על הקבר כבר לא תוכלי לשמוע ולכן את מבקשת לשמוע את מה שיש לנו להגיד.

כל מה שנותר לנו עכשיו, הנו לחזור על דברים שכבר אמרנו לך. בשבילנו את האמא והסבתא הכי בעולם. קיבלנו ממך את היקרות שבמתנות: אהבת אמ, אהבת עצמנו,

אהבת החיים ואהבת הזולת. האהבה והחום והאור זרמו ממך תמיד בשפע וללא גבולות. תמיד היית כאן בשבילנו, ללא תנאי וללא סייג. עזרת לנו כתלמידים. עזרת לנו כחיילים. עזרת לנו כהורים צעירים. קשריך עם הנכדים הם שם דבר. את היית איש סודם ולך הם היו מספרים את מה שלא מספרים לאף אחד. היכולת הנדירה ויקרת הערך לא להיות נטל הפכה אותך לשותפה מלאה ומועדפת בחיינו. על כל אלה יעידו עשרות ומאות החברים והידידים שתמיד הקיפו אותך ונקשרו בך בנימי הנפש. אנחנו מקווים שהמוות שהביא מרגוע לגופך ינחם גם את רוחך. תמיד תהיי לנו מודל כהורים וכסבים וסבתות. את האהבה שלך נעביר הלאה לכל העולם ולכל מי שנפגוש נוחי בשלום על משכבך.

חוה'ה וינר

וינוקור מלי

20.11.1914–30.05.2020

מלי נולדה ב - 20.11.1914 כבת בכורה להוריה, אלקה ואליהו דוד הילר, שהיו להם שבעה ילדים. היא גדלה בעיירה בז'ז'ין שבפולין, במחוז לודג'. בגיל 20 נישאה לבן עיירתה, חיים יהודה (יולק) וילק.

כשפרצה מלחמת העולם השנייה הייתה בת 25, נשואה ואם לילד בן שלושה חודשים - בנה מיכה. החיילים ביחידה שבה שירת בעלה של מלי ברחו מהצבא. ליולק, בעלה, הייתה אפשרות לברוח לרוסיה בלבד, שכן בפולין היה מועמד לדין על עריקה. לכן הוא ברח וקבע את מושבו בעיירה מגניטוגורסק, במערב סיביר. כאשר התמקם והסתדר, הוא שלח שליח לאשתו - מלי, כדי שתצטרף אליו.

חלק מהנשים שעזבו את פולין באותה תקופה כדי להצטרף לבעליהן השאירו את ילדיהן אצל הוריהן, או בני משפחה אחרים, על מנת שיאספו אותם עם שובן. הימים היו ימי ראשית המלחמה, ואיש לא שיער עדיין את הזוועות שיהיו בהמשכה. כמוכן שילדים אלה, הם והמשפחות שבידיהם הושארו, נלקחו ברובם המכריע למחנות ההשמדה. מלי התעקשה לקחת איתה את מיכה, שהיה, כאמור, בן 3 חודשים, וכדי לעזור לה במסע הקשה, עם התינוק והחפצים שלקחה איתה, ביקשה מלי מאחד מאחיה, צבי, שיתלווה אליה. יחד יצאו למסע להרי אורל.

כיוון שמלי, גם בצעירותה, הייתה יפה, ולא נראתה "כמו יהודייה", הגרמנים לא הורידו אותה מהרכבת, כי חשבו שהיא פולנייה. כשהרכבת הגיעה למחוז חפצה, מלי ירדה ממנה עם התינוק, ברחו ברגל, וניסתה לחצות את הגבול במעבר כלשהו שעליו סיפרו לה. בניסיון זה ירו עליה הגרמנים, אולם היא הצליחה להימלט, חצתה את הגבול שבין פולין לרוסיה, והמשיכה במסע מפרך ובדרך חתחתים לעבר יעדה. היא הוסעה בעגלות של כפריים, שריחמו על האישה שהלכה ברגל עם השק על שיכמה והתינוק בידיה, עלתה בסתר על רכבות משא, ולבסוף הגיעה למגניטוגורסק, שם פגשה את בעלה.

במקום זה חייתה מלי עם בעלה מספר שנים, עד שהמלחמה הסתיימה ושם נולדה בשלהי המלחמה הבת טובה. בינתיים, במהלך המלחמה, כל משפחתה של מלי נרצחה בידי הנאצים ועוזריהם, ימ"ש, חוץ מאחות אחת שהייתה במחנה השמדה אך שרדה ונתרה בחיים, והאח צבי.

עם סיום המלחמה חזרה מלי עם משפחתה לפולין, והם חיו מספר שנים בעיר לודג', אולם היה ברור להם שהם לא יישארו בפולין לאורך זמן. האחות שורדת השואה שעלתה ארצה, ואיתה היה למלי קשר לאחר המלחמה, שכנעה אותם לעלות לישראל, ובשנת 1950 עלתה מלי עם בעלה ועם שני ילדיה לארץ. תחילה גרו במשך מספר שנים במעברת רמת השרון, ולאחר מכן עברה המשפחה לקריית אונו, לשיכון בז'ז'ין, שהוקם ע"י יוצאי בז'ז'ין שהיגרו לארה"ב והתעשרו, ורצו לחלוק מהונם עם בני עירם שורדי השואה. מלי עבדה כתופרת ביחד עם בעלה, שהיה חייט חליפות. הוא הלך לעולמו בגיל 68.

לאחר מספר שנים הכירה מלי את שמעון וינוקור, חבר הקיבוץ, התחתנה איתו ועברה לגור בקיבוץ. התערתה מייד בחיי המשק, התחברה לאנשים, צעירים כמבוגרים, ועבדה במטבח התינוקות. עיסוק זה נתן לה סיפוק רב, ושם גם הכירה הרבה אימהות צעירות, ונוצרו ביניהן קשרי חברות.

מלי אהבה מאוד את הקיבוץ ואת החברים, והם אהבו אותה. לאחר מטבח התינוקות עברה מלי לעבוד בחדר האוכל, והמשיכה לעבוד שם גם בגיל מבוגר, עד ליום שבו נכנסה לבית שיקמה.

מלי נפטרה בשיבה טובה, בגיל 105 וחצי. יהי זכרה ברוך.

ויניקור שמעון

29.03.2007 – 02.02.1918

שמעון נולד בכפר סקרה צ'יין שבפולניה לחיה ומשה ויניקור. הוא היה ילד שובב, אהב לרכב על סוסים ולשחק ביערות. בגיל שבע התייתם מאב, וביחד עם אחיו הבכור נרתם לעזור בפרנסת הבית. הוא למד בבית ספר פולני, ולאחר מכן למד עברית בבית הספר שבכפר. בשנת 1939 עזב את פולין והתגייס לצבא הרוסי. בתקופת המלחמה שירת במחנות ברוסיה, אוקראינה וסיביר. בשנת 1946 חזר לפולין ונכנס לחוות הכשרה בלודג'. לאחר סיום ההכשרה עלה ארצה בעלייה בלתי ליגלית על סיפון האונייה "תיאודור הרצל" שהפליגה מצרפת לארץ ישראל. לאחר שבועיים של הפלגה נתפסה הספינה על-ידי הבריטים והנוסעים נשלחו למחנה בקפריסין. בקפריסין הוא פגש את רבקה אקרמן ובשנת 1948 נשא אותה לאשה בחתונה שהתקיימה במחנה. בשנת 1949 עלה מקפריסין לישראל באוניה "גאולה". תחילה התיישב עם אשתו בחליסה ואחר-כך עברו לתל חנן, שם נולדה בתם הבכורה - אסתר. משם עברו לקריית אתא ושם נולדה בתם השנייה - שרה. הוא התגרש מאשתו ועבר להתגורר, יחד עם בתו שרה בקיבוץ גבעת חיים שם הוא היכה שורשים וחי עד סוף ימיו. שמעון היה סבא גאה לשישה נכדים. לאחרונה אף זכה להיות סבא-רבה לשני נינים.

יהיה זכרו ברוך.

ויסהוט אליעזר

28.10.1991 – 12.8.1907

אליעזר נולד בשנת 1907 בעיירה רונסברג שבחבל הסודטים. למשפחה היו עוד שני ילדים. המשפחה התפרנסה ממשק חקלאי ובו פרות וסוסים. היא החזיקה עד 100 סוסים. בחורף כשהכפריים לא עבדו בשדות האיכרים היו משלמים עבור

השימוש בסוסים בתוצרת חקלאית בזמן הקציר.

ב־1924 שירת אליעזר בצבא הצ'כי. במסגרת זו היה חבר בתזמורת צבאית. לאחר השיחרור מהצבא המשיך לנגן עם אביו ואחיו בתזמורת מכבי האש העירונית. המוסיקה והספורט היוו חלק חשוב לאורך כל חייו של אליעזר. בשנת 1930 נפצע במשחק כדורגל ומאז היפנה עצמו לתחום השיפוט, שימש כשופט בליגות שונות של אירופה.

עם כניסת הצבא הגרמני לצ'כיה בשנת 1939 נעצר ונלקח למחנה הריכוז "דכאו". לאחר חצי שנה הוא שוחרר מהמחנה תמורת כופר צבאי ששילם אחיו. משם הלך לאחיו שהיה פקיד בנק בפראג ובכל יומיים היה עליו להתייצב אצל הגסטאפו כדי להראות נוכחות.

באוקטובר 1939 הוסע יחד עם כמה מאות יהודים מפראג לברטיסלבה ושם נסגר במחנה מעצר. אחר שבועות העלו אותו עם היתר על מעין אוניה, גורת פחם וכך שטו על פני הדנובה לבודפשט, משם ליוגוסלביה ומשם לסולינה שברומניה. האוניה שטה באטיות, מדי פעם עמדו ואספו כסף בקהילות היהודים לשם קניית מזון. בסולינה העלו אותו אחרי חודשיים על אוניה טורקית יחד עם פליטים מארצות נוספות. היו 2800 איש באוניה. זה היה הטרנספורט האחרון שיצא מצ'כיה.

ואליעזר מספר "יצאנו מסולינה דרך הבוספורוס והנה בוקר אחד הופיעה אונית מלחמה בריטית. הבריטית עלו על אניתנו, לאחר 3 ימים הגענו לחיפה ולאחר מכן חילקו אותנו לסרפנד ולעתלית. אני ישבתי בסרפנד במשטרה. אחרי 6 חדשי מעצר שוחררתי"

באותה תקופה ישן אליעזר במקלטים בשדרות רוטשילד, אח"כ אצל משפחה יאקית זרה, שנתנה לו מקום לינה. הוא ביקש להתגייס לצבא הבריטי, כדי לנקום בנאצים ועוזריהם, בתחילה סרבו, אך לבסוף הסכימו לגיוסו. ב 1940 יצא למצרים והגיע למחנה צבאי ליד קהיר. משם נסעו ללוב, לטוברוק, ומשם ליוון. והנה החל כיבוש יוון בידי הנאצים, את הגדוד בו היה אליעזר העבירו בכל יום למקום אחר, עד קאלאמטה, שם נפלו בשבי הגרמנים.

את החיילים היהודיים העבירו הנאצים, אחר ימים של הליכות, באמצעות קרונות משא, עד פולניה. שם עבדו במכרות פחם. ב 1945 הותקף המחנה ע"י כוחות שיחרור רוסים. הגרמנים הנסוגים לקחו איתם למסע־ הרגלי את השבויים היהודים. בהגיעם לגרמניה שוחררו ע"י הצבא האמריקאי. תקופה קצרה לאחר שיחרור שהה באנגליה והמשיך לא"י.

בישראל נודע לאליעזר על גורל משפחתו שנכחדה במחנה המוות אושוויץ. אליעזר מצא מקומו בקיבוץ פגש את ליבה והחליטו להקים משפחה.

במשך שנים עבד בכרווזה ובמספר ענפים אחרים. עם הקמת הבוטניה ב"גת" היה אחד העובדים המסורים. בשנים האחרונות חלה הדרדרות במצב בריאותו עד גופו לא עמד לו יותר.

אליעזר החזיק במחלתו זמן רב בזכות טיפולה המסור ואוהב של ליבה. נזכור אותו כאיש אוהב חיים, מסור לעבודתו ופעיל נלהב בספורט.

ויסהוט ליבה

20.04.2003 – 22.12.1910

סיפור חייה של ליבה כפי שסיפרה למשפחתה:

נולדתי במולדבה שברומניה, בעיירה שטפנשט בשנת 1910. משפחתי, משפחת דומידיאנו, מנתה ששה ילדים. שטפנשט היתה עיירה עם קהילה יהודית גדולה, אליה הגיעו יהודים רבים, פליטים מהפוגרום באוקריינה. בעיר היה בית ספר וגן ילדים יהודי בהם דיברו ולימדו עברית. אבי היה סוחר בתוצרת חקלאית, ברשותו היו מחסנים גדולים לאיחסון סחורה וחנות מכולת. כל בני המשפחה עזרו בעבודה לפרנסת הבית. משפחתי היתה הראשונה שבביתה התאספו צעירים יהודים כדי לשמוע על הנעשה בהכשרות. הבית היה מארח את השליחים וממנו היו יוצאים לכל שכבות הנוער כדי לקרב אותם לרעיון הציוני ולהגשמתו. משפחה ברוכה זאת החלה לשגר את בניה לארץ. לקראת עלייתי ארצה ב 1939 הייתי בהכשרה בבוקרשט. תקופה קצרה לאחר עלייתי לארץ הגעתי לקיבוץ עין הגליל ביבניאל, מקום בו שהו חברי הקבוצה שלי מההכשרה ברומניה. בעין הגליל חיינו בצניעות רבה. היתה מעט מאד עבודה ונאלצנו לצאת לחפש עבודה מחוץ ליישוב. במסגרת זו עבדתי בכביש גניגר נהלל. הייתי הבחורה היחידה בין קבוצת בחורים. הקבוצה בעין הגליל התפרקה. עברתי להתגורר בפרדס חנה- כרכור, שם עבדתי בפרדס, במשק בית, בגן ילדים ובכל עבודה מזדמנת. בהמשך עברתי להתגורר בבית הספר החקלאי מקווה ישראל, שם עבדתי במטבח. בשנת 1943 עברתי לגבעת חיים, מקום בו התיישבו חלק גדול מבני משפחתי. בקיבוץ הכרתי את סבא אליעזר, שהגיע לקיבוץ לאחר תקופה ארוכה בשבי הצבא הגרמני. בניה מספרים: אמא עבדה בקיבוץ במקומות רבים. ברפת, חבתניה, חינוך, מטבח ומחסן. לאמא ואבא נולדו שלושה ילדים: משה, חנה ושמאי ובהמשך 11 נכדים ושני נינים. בשנת 1991 נפטר אבא לאחר מחלה ממושכת כאשר אמא תומכת וסועדת אותו במסירות ונאמנות רבה. התברכנו באם בעלת תכונות וסגולות יוצאות דופן. צניעות ויושר, לעיתים אפילו סגפנות, אצילות נפש, טוב לב, חוכמה ובקיאיות רבה בכל הנעשה בסביבה הקרובה, בארץ ובעולם. מעל הכל, הרבה אהבה וחום שהרעיפה על כולנו - בניה, נכדיה, ניניה וכל שאר בני המשפחה. תודה לך על כל שהענקת לנו.

נוחי בשלום.

המשפחה האוהבת.

ויסקופף אוטו (אייקו)

5.3.1981 – 3.8.1899

אייקו נולד בצ'כיה כבן הבכור למשפחת מתבוללת, ששפת דיבורה היתה גרמנית. אחרי סיימו את בית הספר העממי למד בגימנסיה שרוב תלמידיה היו גרמנים לאומיים. אייקו הצטרף לתנועת הנוער "מכבי הצעיר" ואת השעות הפנויות היה מבלה באולם ההתעמלות של "מכבי". בהשפעת שליחים מארץ ישראל החל להתעניין בארץ ועם התבגרותו החליט לעלות. לפני עלייתו עשה שנתיים בהכשרה חקלאית בחוות "החלוץ" בשלזיה, וזמן מסוים עבד בעיר פראג כעגלון על מנת להשתכר להוצאות העלייה. באוקטובר 1929 יצא ברכבת לנמל טריאסט, ומשם באניה לחיפה. את הימים הראשונים עשה בבית העולים בבת גלים ומשם הלך לתל-יוסף, למקום שבו שהו כבר אחדים מחבריו מ"מכבי הצעיר". אחרי שבועות אחדים חזר לחיפה והצטרף עם קבוצת "רצון" לקיבוץ ג' בבת גלים. כאן עבד בעבודות שונות ובעיקר בקבוצת הבניין הקבלנית של הקיבוץ. אחרי עבודה של תשע שעות ביום היה מתאמן בקביעות בהתעמלות בסניף "הפועל", ובכנס הארצי הראשון של "הפועל" זכה בפרס ראשון בהתעמלות על מכשירים.

בחיפה התקשר עם מרים פרוינד ז"ל, ויחד עברו עם הקיבוץ לחדרה. כאן התמיד בעבודה עם קבוצת הבניין, והיה בין האחרונים שעברו למקום הקבע בואדי חווארית, היא גבעת-חיים, בשנת 1933. בגבעת-חיים עבד שנים רבות בבניין, והעדיף את העבודות ה"שחורות" - הוצאת המסמרים מלוחות התבניות, עזרה ביציקה, בטיח ובריצוף. בגיל מאוחר עבר לעבודה שבה התמיד עד ימיו האחרונים - הובלות בחצר הקיבוץ.

שנים רבות חי בבדידות - מרים נפטרה ב-1949, והבן היחיד עבר לחיות בדרום הארץ - ועם זאת עטפה אותו אווירת חיבה ויחס מיוחד מצד חברים וילדים.

מדברי חברים

בשביל אייקו היתה העבודה הקשה והמפרכת כתואר אצולה ובשום אופן לא רצה ללמוד מקצוע שיקל עליו את העבודה. אהב את הקיבוץ והיה מעורה בנעשה בו. בשנים של "ראשית" היה עובד בשבתות על מנת להיות חופשי כדי להשתתף בישיבות המזכירות שהתקיימו גם אז בימי ו'.
זכור אותו כאיש פשוט ואציל. אף כי היה שונה מאיתנו, כולנו הערכנו ואהבנו אותו.

ויסקופף מרים

24.6.1949 – 15.8.1898

מרים פרוינד נולדה בפראג בשנת 1898, למשפחה אמידה ומתבוללת. בבית היו לה שלוש אחיות ואח צעירים ממנה. בנערותה למדה מלאכת מחשבת, עבדה בזה והשתתפה בקיום המשפחה. מלחמת העולם ומצב החברה שלאחריה, גם פירוד שחל בין ההורים, ערערו את הבית אליו היתה קשורה ביותר, הביאו אותה לשלילה גמורה של החיים האירופאים הבנויים

על הממון בלבד. שנות ה - 20 חלוצי העלייה השלישית זרמו דרך פראג בחותרם ארצה בדרכים שונות, מלאי להט המהפכה, האישי והכללי. מרים נדלקה לרעיון הציונות החלוצית. בשנת 1925 יצאה בפעם הראשונה להכשרה והמשיכה בה, בהפסקות קצרות עד לעלייתה ארצה ב - 1929. תנאי ההכשרה היו קשים, דרשו מכל חבר הכשרה בודדת וגם בקבוצה, ולאחר כל אלה ניתן לה לעלות רק בתור תיירת ללא רישיון עליה. עבדה - בעין טבעון, חיפה, חדרה, גבעת חיים לרוב במטבח, תקופה ארוכה בגן הירק. ניסתה את כוחה להיות המחנכת של הכיתה הראשונה בבית הספר בגבעת חיים. התחילה בלי הכשרה, בלי ניסיון ובלי השכלה בענייני חינוך, אבל היתה אישיות מחנכת, בעלת אמונה גדולה אמונה בחיים, באדם ובילד. אחר הניתוח, חזרה לעבודתה בכיתה, בלי להתחשב ביכולתה הפיזית, הצטערה רק שאסור לה להשתתף בטיולי הילדים ובמחנותיהם. היו לה דרישות גדולות לגבי החברה הקיבוצית ולגבי כל פרט, אבל דרישותיה לא הופנו כלפיהם בלבד. מחשבתה היתה במידה והיא עצמה תוכל לחיות בדרכי החברה החדשה, יוכל לעשות זאת כל פרט אחר, וע"י זה החברה כולה. בהגשמה בצורת חיים קיבוציים ראתה את הטוב והנעלה בתוך עצמה. היתה אדם בעל ביטוי רשמה הרבה, לפרסום ולהבהרת מחשבותיה עצמה, סגנונה היה ציורי ומדויק, דומה לדוגמאות שאהבה לצייר. אהבה לכתוב מכתבים, לקיים קשרים עם ידידים רחוקים, ובעיקר כתבה לאמה אשר אותה שיתפה בחייה שיתוף מלא.

חייה סמל הכוח שנרכש במאמץ, סמל ההגשמה העצמית. נפטרה ממחלה ממארת. הניחה אחריה את בעלה אייקו, בן עמוס. משפחה בארץ, בקיבוץ ובגולה. לא זכתה לראות בחייה את הנכדים.

מרים מספרת

מחנכי היו בית הורי, בראש כולם אמי. אני מכבדת אותה כאשה חכמה וישרה - פשוט כאם. תמיד הייתי מאושרת. בהיותי ילדה אהבתי לסדר ולהרכיב. מראיהם של שדות מאיזה רמה, כשהם נראים שטחים שטוחים בצבעיהם השונים, מילא את לבי גיל. השתייכתי לקבוצת הכשרה אשר בטוהר חייה, ביושר ובחברתיות, בחינוך עצמי ובסבלנות הדדית, היוותה שיא, קבוצת הכשרה מושלמת. עבדנו במסירות ובהתלהבות. החלטתי להישאר בעין-חרוד. שם הרגשתי את עצמי נפלא. רציתי לראות רק הגשמה ושלמות. שונים היו חיי בעין-טבעון. שם הרגשתי ניצול מצד החברה. ההסברה - אלו הם הוותיקים ועלי בתור "ירוקה" להיכנע לתנאים הנקבעים על ידיהם. הרי זה רק מקום מעבר. תקופה חיפה היתה המשפילה ביותר, אוירה של התחרות, ההיפך ממה ששאפנו כל שנות הכשרתנו. שמחתי שנשלחתי למשק-בית. עבדתי לשם עבודה ולא לשם רושם, שילוב בין הכרה פועלית, עבודה מסורה ואוירה של חברתיות בבי"ח "שמן". הוכרתי לפעול נגד הכרתי, זה היה בנהלי את המטבח. קנינו בשוק הערבי, הרגשתי את המעליב ביחסינו אליהם. בתור איש שהתרגל להתייחס לבני-אדם באמונה ובכבוד לא יכולתי בקלות לשנות את גישתי אפילו אם הם "רק ערבים". בואדי-חוארית באתי כבר להגשמה, למשקנו אנו, ליצירתנו - עבודה במלוא המרץ ובמלוא הכוח, בלי התחשבות במספר שעות העבודה. תקופה נהדרת! הרגשה של יצירה בכל עבודה, התמסרות, התלהבות, ללא שמץ של עייפות. מועיל יהיה לנו לחזור במחשבותינו לתקופה ההיא ולהגיע מחדש להכרה שגם היום חיינו חיי יצירה הם.

ויקר דוד

17.02.2013 – 29.01.1927

דוד ויקר הידוע לכולם כ"דיוויד" נולד בלונדון ב-29/1/1927. הוריו, פנחס וקוטלה ויקר הגרו לאנגליה מפולניה בהיותם צעירים. אחותו הגדולה של דיוויד, שרה, נולדה שנתיים לפניו, וחייה בלונדון עד היום הזה. לדיוויד שתי אחייניות שחיות עם משפחותיהן בלונדון.

דיוויד שירת בצבא הבריטי בזמן מלחמת עולם השנייה, בעיקר באפריקה. לאחר המלחמה חזר ללונדון, למד חשבונאות ועבד בעסק המשפחתי. הוא ביקר בישראל והתאהב בה, במיוחד בחיי הקיבוץ. הוריו חלו ודיוויד כבן מסור סעד אותם עד מותם בשנת 1967. אז הוא החליט לעזוב את אנגליה ולהגר לאוסטרליה אבל "בדרך" עצר בישראל לכמה חודשים שהפכו לכמה עשורים. בני משפחתו באנגליה התגעגעו לדוד "וויקלס" (כפי שכינו אותו) מאוד אבל הבינו את רצונו לחיים עצמאיים לאחר הטיפול המסור בהוריו משך שנים.

דיוויד התגאה בכך שהיה המתנדב הכי מבוגר בהיסטוריה של הקיבוץ. הוא סיפר שפדות, כאחראית על המתנדבים, לא רצתה לקבל אותו בגלל גילו המופלג של 42. הוא שכנע אותה לקבל אותו על תנאי לשבועיים – ואם לא יסתדר מבחינת עבודה או חברה – יקבל את הדין וילך. אבל דיוויד החביב והחרוץ הסתדר עם כולם ונשאר בגבעת חיים עד מותו ב-2013 בגיל 86.

דיוויד עבד משך 20 שנה בענף הפרדס. דיוויד נשאר רווק נצחי. החברים שפגש בעבודה ובקיבוץ, בעיקר יוצאי ארצות דוברי-אנגלית, הפכו למשפחה שלו. הוא התייחס לילדים של חבריו כנכדים אמיתיים – והם אהבו אותו כסב. כל יום שישי היה מארח את קבוצת החברים לארוחת ארבע בדירתו הצנועה.

דיוויד לא הגיע אי פעם לאוסטרליה אבל חזר ואמר שהשנים בקיבוץ היו השנים היפות ביותר בחייו.

יהיה זכרו ברוך.

ונזרול רחל

25.06.1998 – 08.09.1911

רחל נולדה בכפר קטן שבאוקראינה, בבית מסורתי. אביה התפרנס מטחנת קמח קטנה. היו לרחל ארבעה אחים.

אחרי מלחמת העולם הראשונה, עקרה המשפחה לעיירה קטנה בשם ביילוזודקה, הסמוכה לקרמניץ. רחל למדה בבית ספר פולני ודיברה רוסית ופולנית. היא סיימה בית ספר יסודי בלבד בגלל המצב הכלכלי הקשה בבית.

בגיל 16 שמעה לראשונה על הציונות ונכבשה לה, יחידה מכל משפחתה. בתחילה השתייכה לתנועת "ביתר". אך פרשה לקבוצה ציונית קטנה שנקראה – "צעירי ציון".

בשנת 1929 הצטרפה להכשרת "החלוץ" בדומברוביץ' שבגוש קלוסובה. בגלל הפסקת העלייה. חזרה למשפחתה למשך שנתיים. ב-1933 הגיעה להכשרה בקלוסובה. היא נבחרה כמועמדת לעלייה זמן קצר לאחר שהגיעה, היות ושליטתה בעברית – אותה רכשה בכוחות עצמה – הייתה מצוינת.

בשנת 1934 עלתה רחל לארץ. והגיעה יחד עם בלה קציר ז"ל ויואל לגבעת חיים. הפרידה ממשפחתה, אותה לא ראתה שוב לעולם, ליוותה אותה כטראומה כל חייה.

בקיבוץ עבדה רחל בגן הירק ומאוד אהבה את עבודת האדמה. לאחד מכן במאפייה. תקופה ארוכה ערכה את עלון הקיבוץ ובו נתנה ביטוי לאהבתה לשפה. במשך שנים לימדה רחל תושבים באליכין קרוא וכתוב.

בשנת 1946 נולדה בתה היחידה, נורית. בשנות ה-50 שמשה כמורה לעברית לעולים מקוצ'ין, והקדישה להם הרבה מזמנה. תקופה מסוימת עבדה אף במעבדת בית הספר.

רחל זכתה לשלושה נכדים: לירן, עלית ויאיר.

בשמונה השנים האחרונות הייתה בביתנו הסיעודי, בית שקמה, וזכתה בו לטיפול למופת. את עיניה עצמה לנצח. בשלווה, תוך שינה עמוקה.

יהי זכרה ברוך.

וניג חגי

15.11.1995 – 30.03.1953

בערב פסח תשי"ג, 1953, נולדו למשפחת וניג בנים תאומים – עומר וחגי, אחים לאפרא, הבכור ולדב. יחד עברו התאומים את שלבי החינוך הרגילים של ילדי הקיבוץ באותם שנים. בכתות היסוד של בית הספר הפרידו ביניהם, חגי המשיך את המסלול עם בני כתתו ועומר עבר לכתה אחרת. עוד בהיותו ילד ניכר חגי באופיו הצנוע, הביישן, המופנם, המתבודד. על אף שנולד עם אח ועל אף החינוך המשותף – חגי היה תמיד בודד. לבדידותו זו התרגלו בני גילו והתייחסו אלייה כאל חלק מובן באישיותו. אם הוא עצמו סבל ממנה – לא ידעו על כר האחרים. לאחר סיום בית הספר כאן, הלך לצבא כמו כל בני גילו. לאחר השרות הצבאי חזר לחיות כאן והשתלב בעבודה בהודייה. הוא יצא לתקופת חופש, כדי להתנסות בחיים שמחוץ לקיבוץ, אך חזר למשק ולאחר שנים ספורות יצא ללימודי מכשור ובקרה, באוניברסיטת תל אביב. את הלימודים סיים בהצלחה וחזר לעבודה בקיבוץ, בחשמליה. בתקופה הראשונה של עבודתו בחשמליה, כאיש צוות עם ניר, נהנה מאוד הן מהעבודה עצמה והן מהיחסים עם שותפו. פה ושם ניסה לקשור יחסים עם בנות זוג אך עקב ביישנותו לא התפתחה מערכת יחסים קרובה עם אף אחת וחוסר הקשרים התחיל להכביד עליו יותר ויותר. היו לו ידידים ספורים, אותם שיתף במצוקת בדידותו, אך קשה היה לעזור לו, כי את השלמות שחיפש בכל אדם ובכל מעשה לא ניתן היה להשיג. חגי נשאר בודד והבדידות היא שהכריעה אותו. בבוקרו של יום סתיו, בשנת 1995, נמצאו מכתבי הפרידה שלו...

דברים שחגי כתב:

ליהודה גלר שלום.

בדיבורנו האחרון בחדר אוכל הזכרתי-משהו ומשמעו: טעם, סיבה ולמי. הרצון שלי הוא להשתלב ולצאת ממעגל הלבד אבל יש בי חסימות שונות וחזקות. המניע שלי בעשור האחרון הוא הכמיהה והאיום שבמוות, ולכן הכל ארעי ומוגבל בזמן. היום ברור שאת הרצוי לא אשיג גם אם הוא דורש אנשים נוספים, ואת המניע שהפך למציאות בהתנתקות בהתחבאות והתלות שלי ואזי עדיף שיהיה כבר מושלם.

סליחה
חגי

יהי זכרו ברוך

וניג מאיר

20.11.1999 – 24.11.1909

אבא נולד בגליציה שבפולין. בהיותו בן 5, עם תחילת מלחמת העולם הראשונה, עברה משפחתו לווינה, שם עברו עליו ימי ילדותו ונעוריו.

אבא גדל במשפחה דתית אדוקה, אך הוא, כששת אחיו הנוספים, סטה אט, אט, מדרך זו. הוריו שעסקו במסחר, קיבלו בהבנה יחסית את דרכם החדשה של ילדיהם, והיחסים ביניהם נותרו טובים כשהיו. אבא ושאר אחיו פנו מגיל צעיר לתנועת נוער סוציאליסטית, אך למרות זאת, היה אבא היחידי שעלה לבסוף לארץ ישראל.

בשנים שלמד את מקצועו, שרברבות, היה אבא חבר ב"תנועת החלוץ". בשנת 1935 נשלח להכשרה חקלאית, שם הכיר את אימא.

בשנת 1938 התחתנו הורינו וחצי שנה לאחר מכן, עלו ארצה כחלק מקבוצה של 30 חברים. הקבוצה נשלחה תחילה לקיבוץ אפיקים, ומשם עברו ההורים לקיבוץ עין-גב שעל שפת הכינרת. בעין-גב היה אבא חבר בכמה ועדות במשק ועבד מספר שנים בבניית התשתית לקיבוץ, בניית בתיו הראשונים, בשרברבות, במסגרות וקצת בחקלאות.

המעבר לקיבוץ גבעת חיים היה לאחר מלחמת העצמאות, ומאז היה הקיבוץ הזה לבית לאבא, אימא וארבעת הבנים.

כאן עבד אבא שנים רבות במסגרייה, ובעקבות פציעה עבר לעבוד בהנהלת חשבונות, עבודה אותה עשה במסירות רבה ובהתייחסות רבה לכל פנייה ולכל חבר.

בהגיעו לגיל גבורות, פרש מהנהלת החשבונות ושב לעבודה חלקית במסגרייה ובעבודות שירות לחברים. בשנים האחרונות, ועד ימיו האחרונים, השקיע אבא את כל כולו במסירות ובנאמנות עד אין קץ בטיפול באימא.

נתגעגע אליך אבא, כולנו, בניך, כלותיך, נכדיך וכל המשפחה. נזכור אותך נותן ונותן ולרוב מסרב לקבל.

מסור ונאמן תמיד.

בני המשפחה

וניג מלכה

17.06.1999 – 09.02.1913

אימא, מלכה לבית קורץ, נולדה בבורגבלנד אוסטריה, למשפחה אדוקה. אביה שהיה שוחט וחזן, נקרא רבי. היא הייתה השלישית מבין שבעה ילדים. המשפחה הייתה אהובה מאוד ומקובלת, וכך היה גם כשעברה לעיר הגדולה בדן בלזן.

הבנים זכו לחינוך דתי וקפדני והבנות היו יותר חופשיות לנפשן והיו יכולות לעשות את שרצו. הבדל זה נשאר עד היום.

לאט, לאט, הגיעה כל המשפחה לארץ ישראל, ארבעה האחים נשאו חרדים, ושלוש האחיות חיו בקיבוצים חילוניים.

בהכשרה בוינה פגשה אימא את אבא. באפריל 1938 הם התחתנו ובאוגוסט עלו לארץ. הם הגיעו עם קבוצת חברים מההכשרה לאפיקים ובהמשך עברו לקיבוץ עין־גב, בו בנו את ביתם.

אימא עבדה בעיקר במטבח הילדים. בעין־גב נולדו אפרא ודוב. לאחר מלחמת השחרור החליטו אבא ואימא לעבור לגבעת חיים. כאן נקלטה המשפחה יפה מאוד. אימא עבדה גם כאן במטבח ולאחר לידת התאומים חגי ועומר, עברה אימא לעבוד במחסן הילדים, שם עבדה שנים רבות בתפירה, והביאה לידי ביטוי את כושר היצירה והאלתור שלה, בתיקונים. ליד העבודה טיפחה אימא את ביתה ומשפחתה, ליוותה אותנו הבנים לכל אורך הדרך בדרכה שלה, השקטה והצנועה, עד אשר המחלה השתלטה עליה והיא הפסיקה לתפקד. בשנים האחרונות הייתה אימא בבית הסיעוד וזכתה לטיפול הטוב ביותר שישנו. עכשיו בא המוות וגאל אותה מייסוריה.

אנחנו שנשארנו, נזכור אותך לתמיד כמו שהיית לפני שחלית, כאימא וסבתא דואגת ומסורה, שמוכנה לעשות הכל למען האחרים.

יהי זכרך ברוך.

דובי

ורד אלישבע

24.04.2005 – 14.11.1943

אמא נולדה בשנת 1943 בקיבוץ רמת הכובש, להוריה ארנסט והלגה כהן. במהלך מלחמת השחרור פונו ילדי הקיבוץ, שהיה יישוב ספר, לקיבוץ גבעת השלושה. את הליכתם כפופים בתעלות ואת העברתם למוסד בכפר סבא, עד חזרתם למשק זכרה כל חייה. בשנת 1950 נולד אחיה אורי.

בצבא שרתה אמא בהגמ"ר במצודת יואב בתור פקידת מילואים, ולאחר מכן יצאה לשנה שלישית בקיבוץ רעים. לאחר חזרתה לרמת הכובש החליטה להגשים את משאת נפשה והצטרפה לקיבוץ חדש – מרום גולן, והוא רק בן שנה, עדיין בעיר הסורית הנטושה קוניטרה. באותה תקופה הכירה את אבא והם החלו את חייהם המשותפים במרום גולן. באוקטובר 1970 התחתנו ויצאו לטיול בלתי נשכח באירופה, משם חזרו עם הריון, ונולדתי אני – אסנת, הבכורה.

החיים במרום גולן היו תחת אש סורית מתמשכת ובשגרת הקיבוץ הילדים ישנו דרך קבע במקלטים. ביולי 1973 נולד ערן ולאחר כחודשיים פרצה מלחמת יום כיפור ותוך כדי התנהלות פונתה שוב, ליישוב בעומק הארץ.

באפריל 1974 עברה המשפחה לגבעת חיים, בו אנו גרים היום. בפברואר 1977 נולדה גילי – בת הזקונים. בקיבוץ עבדה אמא במחסן הבגדים. לאחר מכן שרתה נאמנה את מערכת החינוך כמטפלת בגיל הרך למשך 10 שנים. לאחר שהתעייפה יצאה ללמוד הנהלת חשבונות ועבדה במקצוע זה במסירות 18 שנה ועד לימים אלה.

בשנים האחרונות התמודדה אמא עם כמה וכמה תחלואים ובעיות רפואיות שהחלישו אותה והתישו את גופה. על-אף זאת המשיכה להלחם ולנסות לשמור על שגרת חייה. עד ליום האחרון ערב פסח בו נדם לכה. אמא, במשך כל השנים טיפלת בנו – בי, בערן, בגילי ובאבא. ויתרת על רבות מהנאות החיים עלימנת לשמור עלינו ולטפח את התפתחותנו והפיכתנו לאנשים בוגרים. תמיד היית שם בשבילנו, גם כאשר היה לך כבר קשה והיית חלשה.

תמיד עם החוכמה שלך והידע הרחב עד בלי קץ, תמיד עם חשיבה, עם סבלנות לשומע והרבה אהבה. את חותמך השארת בי ואני מבטיחה לך אמא שאני אשמור אותו ואעביר לילדי, שכולם ידעו כמה נפלאה היית.

לפני שלושה חודשים נולד יהונתן נכדך הראשון – הבן שלנו. כמה התרגשת לקראתו, כמה שמחת כשנולד ונהנית בחברתו. הוא לא יזכור, אך תמיד נספר לו על סבתא אלישבע. יש עוד כליך הרבה דברים שלא אמרתי ורציתי להגיד, מצטערת שלא אמרתי כי היית רוצה ושמחה לשמוע. אני אוהבת אותך מאד מאד, עדיין לא מבינה אך כבר מתגעגעת.

לרגע מתקשרת לשאול מה שלומך אך נזכרת בריקנות שהשארת בחיי במשפחתנו שכליך אהבת. אני אזכור אותך אמא, אני לא יכולה להיפרד.

ורד דב

21.03.2012 – 31.05.1945

אבא נולד בקיבוץ עין-גב בשנת 1945. לאחר 3 שנים עבר עם הוריו מאיר ומלכה ואחיו אפרא לקיבוץ גבעת חיים. כשהיה בן 7 נולדו אחיו התאומים עומר וחגי. ביתם היה חדר בבית שלימים היה גן דקל. שם גרה המשפחה בצניעות האופיינית לה. בנעוריו אהב אבא להופיע, לשיר ולרקוד, היה פעיל חברתית בקיבוץ ובתנועה וכבר אז החל להתעניין ולהתאהב בתחום המטוסים. בשנת 1964 התגייס לצבא. הוא התקבל לקורס טיס, ועל אף שנשר מן הקורס, המשיכה אהבת הנצח למטוסים ללוות אותו כל חייו. בהמשך שירותו הצבאי מילא תפקיד של קשר בצנחנים.

במלחמת ששת הימים השתתף אבא עם חטיבת הצנחנים בשחרור ירושלים. בשנה זו חי בקיבוץ גדות שלמרגלות רמת הגולן אשר סבל קשות מהפצצות חוזרות ונשנות על בתי המשק. באחת מהפצצות אלו נפגע גם ביתו שלו ונהרס כליל. אירוע זה היה טראומטי ביותר עבורו, נחרט עמוק בנפשו והשפיע על חייו עד יומו האחרון. בשנת 1970 הכיר את אמא. הם התחתנו באוקטובר 1970 ועברו לגור ביחד בקיבוץ מרום גולן, שישב אז במיקומו הזמני בעיירה הסורית קוניטרה ובהמשך בנקודת הקבע בה נמצא הקיבוץ כיום. בשנת 1972 נולדה אסנת ולאחר שנה וחצי נולד ערן. לאחר מלחמת יום הכיפורים בה פונו תושבי הקיבוץ תחת אש למקום מקלט בעורף, החליטה המשפחה לעזוב את הגולן ולעבור לגבעת חיים - קרוב לשאר המשפחה והרחק מן הגבול הלא שקט, ומן המתח הבלתי נסבל.

בשנת 1977 נולדה גילי. אבא עסק בקיבוץ במגוון תחומים - עבד בלימת, במסגריה, בתברואה, בסדנת תיקון האופניים, וכן היה שנים רבות נהג הבריאות והתמיד בתפקיד הלא פשוט של אחריות על תחום הקבורה בקיבוץ. אבא נודע בידי הזהב שלו - ידיים שיודעות לעשות הכל! הוא אהב לעזור לכל מי שנזקק בכל אשר יכול היה, וידע תמיד להתנדב ולתת. במהלך השנים סבל אבא יותר ויותר ממחלתו ועקב כך התנתק חברתית מחבריו ומסביבתו בקיבוץ, אך נשאר תמיד מסור למשפחתו המצומצמת והמורחבת. לאחר מות אמא הוא מצא את דרכו במסגרות שיקומיות שונות, אותן אהב מאוד. הוא התמיד בהן, הצליח לבטא בהן את כישוריו השונים ומצא סיפוק רב בעשייתו ובתמיכה והאהבה שקיבל במסגרות אלו. לאבא 6 נכדים: יהונתן, עדי, עלמה, יעל, מיכאל ודריה אלישבע - אותם אהב, והיה גאה בהם מאוד. בתקופה האחרונה הסתגר יותר ויותר, נחלש מאוד עד אשר לא היה יכול יותר ונכנע למחלתו.

אבא, הקמת יחד עם אמא משפחה לתפארת – ילדים ונכדים אותם אהבתם ושהיו מקור גאווה ופארו. גידלתם אותנו יחד במסירות עד אין קץ, עם חום ואהבה למרות כל הקשיים.

אבא – נזכור אותך מסור וחם, אבא שתמיד רוצה ואוהב לתת, לבנות, לתקן, להסיע לאן ומתי שרק צריך. אבא שאף פעם לא אומר לא לבקשת עזרה, שתמיד נרתם במיידית לכל משימה ופותר כל תקלה. אבא שמבטא את אהבתו באמצעות עשייה.

נזכור אותך אבא שהעניק לנו עם אמא ילדות שופעת בחוויות של שמחה, של המון ים ובריכה, הרפתקאות וטיולים לאורכה ולרוחבה של הארץ – טיולי אופניים, טיולים רגליים ואהבה גדולה לארץ ולטבע. חוש הניווט שלך הביאנו כמעט לכל נקודה בארץ, ותמיד ללא טעויות. ותמיד תמיד תמיד – מוזיקה. תמיד מוזיקה ברקע. תחביבך הגדול – מטוסים העסיק אותך רבות: בבניית דגמים מקרטון ופולסטיק, בטיולי המשפחה שתמיד הגיעו גם לבסיסי חיל האוויר לצפייה במטוסים הממריאים ונוחתים, ובתמונות המטוסים שקישטו תמיד את הבית. את אהבתך זאת החדרת גם ליהונתן נכדך הגדול אשר אהב כל כך לבוא לבקרך, לשחק במטוסים, ולהביט בכל הדגמים המכסים את הסלון. גם הוא עסוק רבות בבניית מטוסים מלגו, בבנייה והטסת טיסנים, וכן – הוא רוצה להיות טייס כשיגדל.

נזכור אבא שנתן לנו דוגמה ושיעור בנתינה, התנדבות ובעשייה למען הזולת ולמען החלשים בחברה. נזכור אבא שמאוד אוהב לחבק, ללמד ולעזור.

אבא שתמיד מתמודד ושלמרות מחלת הנפש שכרסמה ונגסה בך לאורך השנים גילית תמיד דבקות בחיים, בתנועה, בעשייה וביצירה.

יהי זכרך ברוך.

המשפחה

ורדי אברהם

20.07.2001 – 07.04.1916

אברהם היה איש צדיק, ישר, איש משפחה. אהב אהבת נפש את אשתו, ילדיו, חתניו ונכדיו. למרות מגבלותיו שרד את מלחמת העולם השנייה ועם קום המדינה עלה עם משפחתו לארץ. המשפחה נקלטה בקיבוץ גבעת חיים, למרות המגבלה שלו, בשמיעה ובדיבור. אברהם השתלב היטב בקיבוץ. היה אהוב על כל החברים, עבד בחריצות רבה. בנה קן משפחתי לתפארת וביחד עם אשתו שושנה גידל את ילדיו. ביתו היה פתוח לכל קרובי המשפחה וידידיה, שאהבו לבוא לביתם והתקבלו בחום ובידידות.

אברהם היה בעל חוש הומור רב, ולמרות שלא שמע ודיברו היה כבד, היה איש שיחה נעים ומעניין. משפטיו היו מתובלים בהומור והוא התמצא בכל מה שמתרחש סביבו בארץ ובעולם. אהבנו לשוחח אתו, לספר לו על בעיותינו ולקבל ממנו עצות נבונות.

אברהם היה יועץ וחבר נאמן לילדיו. הוא תמך בהם ועודד אותם. ילדיו ידעו שתמיד יוכלו לפנות אליו בכל בעיה, למצוא אוזן קשבת ולקבל תמיכה.

אברהם אהב אהבת נפש את רעייתו, וכשחלתה סעד אותה במסירות ולא עזב אותה, עד לפטירתה. עם פטירתה, חשך עליו עולמו ולא מצא ניחומים.

מכה נוספת ניחתה עליו: בנו אהרון שעזב את ביתו בשדה בוקר ובא לגור לצד אביו בקיבוץ, נהרג בתאונת עבודה מחרידה. אברהם לא סלח לעצמו. הוא התייסר נוראות, האשים את עצמו שבגללו אהרון עזב את שדה בוקר, למרות שברור שיד הגורל היתה באסון המחריד הזה.

קשה היתה הזקנה לאברהם. מחלות וכאבים תקפו אותו. מצבו החמיר ולא היתה ברירה אלא להעבירו לבית שקמה.

בבית שקמה זכה אברהם לטיפול נפלא, חם ואוהב מכל הצוות. הוא קיבל חדר מרווח ומאוורר, טיפלו בו בצורה מדהימה ושמרו על כבודו. למרות המצב הקשה בקיבוץ, בעיות כלכלה, חובות וצמצומים, בבית שקמה היה שפע, ניקיון מדהים, צוות מסור שטיפל בו 24 שעות ביממה, דאג לרווחתו, ניקיונו, ארוחותיו, תרופותיו, תקשר אתו והעניק אהבה.

גם בימים הקשים, כשאברהם אושפז בבית חולים, כשהוא מיוסר מכאבים, לא עזבו אותו, סעדו אתו בלילות ודאגו לכל צרכיו.

שמים שמעו, הקשיבו, פתחו שערכם. אתם מקבלים אליכם צדיק גדול. יהי זכרו ברוך.

ורדי אהרון

26.1.1993 – 16.9.1948

אהר'לה, ילד שלישי להוריו, נולד בג'ורג'נוב, שבפולין, בשנת 1948. בהיותו בן שנתיים עלתה המשפחה לישראל והשתכנה במעברת אור עקיבא. בסוף שנת 1954 נקלטה המשפחה בגבעת חיים ואהר'לה שובץ בבית ספר בכתה אחת עם אחותו הבוגרת ממנו בשנה - פנינה. כבר בבית הספר התגלה כילד שתקן וצנוע, המעדיף להתבונן ולעשות בשקט את הנדרש. ילד אהוב על מורים ותלמידים.

את שירותו הצבאי עשה בגולני. במלחמת ששת הימים השתתף באחד הקרבות הקשים, המפורסמים, בתל פאחר, שברמת הגולן. מהצבא חזר לקיבוץ והצטרף לצוות הפרדס.

בשנת 1971 יצא לעבוד כמכונאי על אניית הקיבוץ, במשך שלוש שנים וכשחזר הצטרף לצוות עובדי הנוי. לאחר כשנה נשא את רותי לאשה. המשפחה הצעירה עברה לחיות במדרשת שדה בוקר, שם קיבל עליו אהר'לה את האחריות על הנוי וכדרכו, בכל מה שלקח על עצמו, השקיע את כל כולו בעבודה זו וטיפח במדרשה נוי שהתפרסם בקרב הגננים בארץ ואף מחוצה לה.

ב-1985 נפרדו אהר'לה ורותי ולאחר שנתיים, כאשר נפטרה אמו, הגיע אהר'לה עם בתו היחידה לירון, שהיתה אז בת עשר לחיות בגבעת חיים ולסעוד את אביו.

אהר'לה נכנס למיציה ב"גת" וכדרכו פיתח את המחלקה וטיפח אותה, עד שהביא אותה להיות המחלקה הריווחית ביותר במפעל. ההצלחה בעבודתו זו גרמה לו לסיפוק רב, אשר פיצה אותו על עצב העזיבה של הנוי והחברים בשדה בוקר ועל הקשיים של הטיפול באביו.

בסוף שנות בית הספר התחיל אהר'לה לצייר ובציור עסק לאורך כל שנות חייו, בתקופות שונות ובסגנונות שונים.

כשבוע לפני התאונה הוצגה תערוכת הציורים שעשה בתקופת מלחמת המפרץ. שבועיים לפני התאונה, בטיולו האחרון, הצטייד במצלמה, כדי לצלם את הנוף אשר אהב ולשמר את התרשמויותיו למען הציורים הבאים, אותם תכנן ולא זכה להגשים.

התאונה קטעה את חייו, את עבודתו ואת יצירתו כשהם בשיאם. אהר'לה השאיר אחריו בת יחידה, אב קשיש, שלוש אחיות והרבה חברים אוהבים. יהיה זכרו ברוך.

ורדי שושנה (רוזה)

21.2.1987 – 22.8.1922

שושנה נולדה בקרינקי ליד ביאליסטוק שבפולין. להוריה היו חמישה ילדים. כל בני המשפחה ניצלו בשואה. בתקופת המלחמה עבדה במכרה פחם במחנה בסיביר. שם היו החיים קשים ביותר. משם עברה אחרי המלחמה בחזרה לפולניה ולאחר נדודים הגיעה לעיר רייכנבאך שבגרמניה. במחנה בסיביר פגשה שושנה באברהם והחליטו להתחתן. נולדו להם 4 ילדים. שרה עוד ברוסיה, פנינה ואהרון בפולניה ועינת בגבעת חיים. בשנת 1950 עלו ארצה. בתחילה היו במעברה בפרדס חנה, לאחר מכן באור-עקיבא ומשם הגיעו לגבעת חיים.

שושנה עבדה שנים רבות במטבח ובמטבח דיאטה, בחבתניה ובשנים האחרונות ב"גת". שושנה אהבה את העבודה ב"גת".

בשבעת החדשים האחרונים לחייה חלתה שושנה וסבלה כאבים וייסורים עזים עד יום מותה.

זאבי יצחק (זאביק)

12.08.1951 – 1.09.2020

זאביק נולד בהרצליה בשם יצחק אך שם משפחתו - זאבי - הפך עם השנים לשמו הפרטי.

ילדות רגילה להורים יוצאי קיבוץ ניר עם. אבא שלו לחם בפלמ"ח והיה המפקד בקרב לשחרור משטרת עירק סואידן.

את התיכון למד זאביק בבית ספר חקלאי כדורי ומכאן החלה הזיקה שלו לקיבוץ.

בצבא שירת בחיל השריון ובתקופת שרות הקבע שלו לחם במלחמת יום כיפור. המראות נצרכו בנשמתו עד יומו האחרון.

אחרי הצבא הגיע לתעשייה האווירית והגשים חלום כשלקח חלק בהרכבת מטוס הכפיר. הוא היה מאד גאה בפרוייקט הזה.

אבל חיידיק הקיבוץ לא עזב אותו ודרך התק"ם הוא הגיע לקיבוץ פרוד, שם עבד ברפת והיה פעיל חברתית.

משם ירד לנערן ובשנת 1982 יצא במסגרת פנויים-פנויות של התנועה הקיבוצית לטיול פרידה מסיני. כאן נפגשנו ובחרנו בגבעת חיים להקים בה את ביתנו. פה נולדו לנו ילדינו המקסימים: שריאל, לוטן ובני הזקונים גונן ועתליה. הכל התנהל בשיתוף ובשותפות, החל מפרטים הקשורים בבית עצמו וכמובן בכל החלטה הקשורה בילדים. הכל עשינו יחד.

בקיבוץ זאביק עבד בפרדס, במטבח, בתברואה, בנוי, הוא היה נהג הסעות ועבד הרבה שנים בגת.

לאחר שיצא לגמלאות עבד בשנתיים האחרונות בלימת וגם שם התחבב על העובדים.

זאביק, קשה לראות את העולם בלעדיך אבל חייבים להמשיך.

תמיד נזכור אותך כאדם חרוץ וכאיש משפחה מסור ביותר. ותמיד חבר של כולם.

רבקה והילדים.

זגר אולגה

17.6.1965 – 8.6.1894

זגר ריכרד

29.4.1951 – 1886

ריכרד נולד ב-1886 בצ'כיה למשפחת חקלאים. לא המשיך בחקלאות בחוה, עם נישואיו עבר לשטח התעשייתי. השתלב בעבודה בבית החרושת לשימורי מזון. פיתח את הענף והגיע לביסוס. עם פלישת הנאצים לצ'כיה הצליח לברוח לסן - דומינגו. הקיום נעשה קשה לו באמריקה התיכונית והחיים התאכזרו לו. עם גמר המלחמה עברו לוונצואלה, תוך רצון לעלות לארץ ישראל ולהתאחד עם המשפחה. הגיע לארץ חולה כבר ב-1950. שנה אחת זכה לחיות עם משפחתו

בארץ. נפטר ב - 29.4.1951

אולגה לבית פרנקנבוש נולדה בצ'כיה בשנת 1894, מושרשת בעיר מולדתה ובשפה הצ'כית. זמן קצר לפני פלישת הנאצים לצ'כיה התחתנה עם ריכרד זגר ושניהם עזבו את צ'כיה. בשנות נדודיהם, בסן דומינגו וונצואלה, נשאה היא בעול הפרנסה.

בגבעת-חיים השתלבה מיד בחברת ההורים, בחיוניות האופיינית לה. עבדה במטבח בחריצות. בעליצותה הטבעית רכשה לה מהר ידידים. היתה מאושרת אצלנו, העריכו אותה ככח עבודה חשוב במטבח - התמידה שנים בעבודה זו.

ב-1964 פקדה אותה מחלה שגזלה ממנה את עצמאותה. עברה לבית חולים כרוניים, שם נפטרה אחרי סבל רב ב- 17.6.1965. הובאה למנוחת עולמים בגבעת-חיים.

זגר וולטר

29.09.1998 – 16.02.1913

וולטר נולד בצ'כיה ב־16 בפברואר בשנת 1913. למשפחה יהודית שומרת מסורת, חילונית. כמו רוב ילדי עירו היהודים, הצטרף בגיל צעיר "לתנועת 'תכלת לבן', וכבר כנער, ידע שדרכו היא לקיבוץ בארץ ישראל.

לאחר תקופת הכשרה ולימודי חקלאות. עלה בשנת 1935 לישראל, ועם אשתו אלוה, הצטרף לגבעת חיים. בשנים הראשונות עבד בחקלאות, כפי שאהב. בשנת 1938 נולדה בתו הבכורה – עפרה. וולטר השתתף בהקמת הדיר וברכישת עדר הצאן ועבד כרועה צאן עד גיוסו לצבא הבריטי בשנת 1942. כחייל בריטי, שרת במצרים עד שנשלח, במסגרת הבריגדה, להילחם בגרמנים בצפון איטליה. בתום מלחמת העולם השנייה נשלח לצרפת, בלגיה והולנד, שם עסק בנוסף לתפקידי בבריגדה, בעזרה לפליטים היהודים והעלאתם לישראל.

בשובו לקיבוץ בשנת 1946, נכנס לפעילות בענייני ביטחון ויצר קשרים גם עם הערבים בסביבה, וגם עם הבריטים.

כאן יצר קשר עם שושנה, אמה של יהודית. והקים אתה משפחה חדשה. בשנת 1950 נולדה בתם חנה. במשך מספר שנים היה וולטר אחראי על הקניות, עבד במחסן המשק ובתפקיד אקונום. בשנים האחרונות, עד למחלתו, עבד ב"גת". כשחלה, טיפלה בו שושנה במסירות בבית, עד אשר מצבו החמיר והוא עבר לטיפול ב"בית שקמה". גם שם התמידה שושנה בקשר היומיומי, ובדאגתה לו עד יומו האחרון. יהיה זכרו ברוך.

וולטר מספר: בשנת 1941 היתה פנייה של המוסדות להתגייס ליחידות היהודיות. מגבעת חיים התגייסו 17 בחורים ובחורות. ביניהם חברים שאינם עוד בחיים: חיים שטרנברג, נתן ארונדה, גידי לם, ישקה בוב ואשר מאיר. אני רציתי להתנדב, אך במשק לא רצו לתת לי ללכת כי הייתי אחראי על דיר הצאן. כל משפחתי נשארה בחוץ לארץ, והרצון שלי לתרום משהו למלחמה בנאצים הביא אותי להחלטה להתגייס. כשהתגייסתי הוחלט שאלך לשרת בצ"י. חיכיתי חודשיים, אך היחידה לא הוקמה, אז הופניתי לחיל הרגלים. תפקידנו היה לשמור בארץ על ישובים. אחר־כך נשלחה הפלוגה שלי למצרים. הייתי שם שנה בשמירה על בתי הזיקוק בסואץ. לחופש יצאתי כעבור חצי שנה ל־3 ימים: יום אחד הלך על הנסיעה הביתה, יום בבית, והיום השלישי בדרך חזרה. בינתיים הקימו את הבריגדה ואתה נשלחתי לאיטליה. הספקנו עוד להילחם נגד הגרמנים בשנה שהיינו שם. בסוף המלחמה עברנו להולנד לתפקידי שמירה. בגבול איטליה יגוסלביה ואוסטריה העברנו פליטים לאיטליה. ביולי 1946 השתחררתי ואז בדיוק היתה "השבת השחורה". החזיקו אותנו כחודשיים במצרים ולא נתנו לנו לחזור ארצה. כשחזרתי, היתה עפרה בתי בת 6 ואני ממש לא הכרתי אותה. שנים שירתתי במדים הבריטיים, מזה שנתיים וחצי בחוץ לארץ.

זגר שושנה

19.10.2009 – 05.08.1915

אמא – מילה כל-כך טעונה, איך אפשר להכיל את כולה בכמה משפטים?

כשנולדתי, ב-1942 קראו לי הורי יהודית. אז התחילו להגיע השמועות מאירופה על השמדת היהודים ואני נקראתי על שמם.

בתור ילדה גדלתי עם אמא, כי אבא יצא להצלת יהודים. גדלתי כילדה מפונקת, לאמא מפנקת. אפילו שהיו אז ימים של לינה משותפת וניתוק חלק גדול ממה שנקרא הורות, אני לא הרגשתי כלל שלא דואגים לי. אמא דאגה תמיד.

כדי לראות אותי, אמא נאלצה להציץ דרך חור המנעול לגן בו גדלתי. כל חיי עמדו בצל דאגתה של אמא. נראה היה שזו המשימה החשובה ביותר שלה, לדאוג לנו: שיהיה לנו טוב, שלא יקרה לנו כל רע, שכל חיינו יהיו על מי מנוחות. מבחינת אמא זה היה תמיד בראש מעייניה.

יחד עם זאת, אמא היתה אשה משכילה וחכמה מאוד. היה לה ידע מעמיק מאוד בתחומים רבים, במיוחד בנושאי הספרות והתנ"ך.

השמדת משפחתה באירופה השפיעה עליה מאוד, אבל בימים ההם אסור היה להראות רגשות. היה צריך להסתיר את הצער ולהמשיך הלאה, כאילו כלום לא קרה. כך גם בעניין הגירושים מאבא. אותי הרחיקו, ולא סיפרו, בעיקר כדי למנוע ממני צער.

כשהגענו לגבעת חיים ואמא קשרה את חייה עם ולטר, היו לה חיים טובים.

הקשר שלה עם אחיותיה בארץ היה קשר חזק ואוהב.

בהיותי בשנות העשרה, הוציאה אמא את ה"יומן" של הקיבוץ. אני זוכרת שהיתה מאוד מתעניינת, ויודעת הרבה על הנעשה בקיבוץ, והכל השתקף בהוצאת יומן שבועי, שבו נכתב כל מה שקרה בקיבוץ באותו שבוע. וכך מדי שבוע בשבוע.

כשהקמתי משפחה ונולדו לי ילדים אמא לא האמינה שתהיה שותפה. תמיד אמרה: "אם אזכה..." היה נדמה לה שזה כבר יותר מדי – אבל היא זכתה, ועוד איך! נולדו לה נכדים, ממני ומחנה, והיו לה 13 נינים.

היא זכתה לחוג את לידתם, ואפילו השתתפה לפני שנתיים בבת המצווה של הנינה הגדולה.

לאורך כל השנים אמא עסקה בתחביב שלה – קריאה.

היא קראה הרבה, ותמיד היתה מביעה את דעתה ומספרת לי על הספרים שקראה. היא היתה תמיד היועצת הטובה ביותר שלי לקריאה. חנה ואני מאוד אוהבות לקרוא. זה דבר שאמא הנחילה לנו.

בשנים האחרונות היה לה קשה עם הזקנה.

כל פעם אמרה לי: "מי צריך את זה..."

אז נכנסה לחייה רבקה זאבי.

כל פעם כשבאתי וראיתי את דאגתן אחת לשנייה, היתה אומרת לי: "אנחנו מפתחות יחסי אם-בת." לפני כשנה וחצי החליטה אמא לנסות לעבור לבית שקמה. המעבר היה כרוך בלבטים רבים. קשה היה לה לוותר על עצמאותה, אך היה לה קשה לשרת את עצמה לבד. התקופה הזו, בבית שקמה היתה בהחלט משמעותית בשבילה. דאגו לה, אהבו והעריכו אותה, והיא היתה מאוד אסירת תודה על כך.

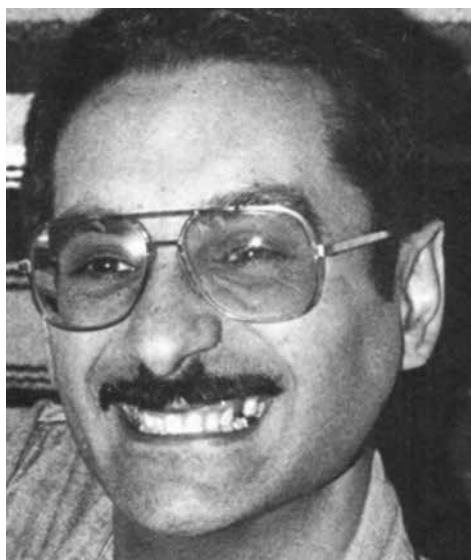
אמא חייתה חיים ארוכים ומשמעותיים.

בימים האחרונים לחייה דאגה להגיד לי כמה היא שמחה שאני באה לבקרה, כמה חיכתה לי וכמה היא אסירת תודה על ביקורי.

סוף סוף אמא זוכה למנוחה. שוב לא תצטרך לדאוג לאף אחד. נוחי בשלום על משכבך אמא,

אנחנו נדאג לעצמנו, והכל יהיה בסדר.

יהודית

זיתון משה (ז'ק)

26.11.1989 – 19.8.1958

ז'ק נולד בשנת 1958 בעיר ניס (ניצה) בצרפת. מוצא הוריו בטוניסיה, שם נולדה, אחותו. הוא ואחותו פרידה גדלו יחד והיו קשורים מאד זה לזה. הם הלכו לתנועת נוער, היתה להם זיקה ציונית וכבר בשנות העשרה החלו לחשוב על עליה לארץ ישראל. עוד לפני העלייה גמר ז'ק את הלימודים כטכנאי מכונות. בשנת 1976 עלתה אחותו לארץ ואחרי שנתיים עלה גם ז'ק.

ז'ק ואחותו פקדו את הארץ ושהו בין היתר כמתנדבים בגבעת חיים. בביקור בגבעת חיים התקשר עם עמליה. חודש לאחר החתונה התייצב בביה"ח בילינסון – והיה הפתעה לכולם. בחור נשוי טרי ונכנס לכיתה של 50 בנות צעירות... על סיבות הסבתו המקצועית הוא מספר: "הדבר קשור במחלת הסרטן. מחלה זו היא ממש משפחתית. אחרי ניתוח בגיל צעיר, שהצליח היתה לי ההרגשה שקיבלתי את החיים ממש במתנה. יצאתי מהניתוח כאדם שונה, עם השקפת עולם אחרת. נמשכתי לעבור למקצוע סיעודי". ז'ק סיים את הלימודים בביה"ח בהצלחה, חזר לגבעת חיים ועבד 4 שנים במרפאה וכשרטט במחלקה הטכנית ב"גת". בתקופה זו הכיר את הקיבוץ מקרוב והרגשת-בית שלו התחזקה.

לאחר מכן עבר ז'ק קורס לטיפול נמרץ בילדים ופגים ובאחרונה הוצע לו לעבוד כ"אח מדריך" בטיפול נמרץ בפגים בביה"ח בילינסון. אך בגלל המחלה, שתקפה אותו מחדש הכל היה צריך להמתין... ז'ק נעזר בתמיכה נהדרת של אישתו ובשאר בני המשפחה וחברים קרובים. קשר הדוק התפתח בינו והרופא המטפל. עד גיל 31 עברו החיים בחילופים בין קבלת טיפול, עבודה בבית חולים ועבודה במשק. את הראיון האחרון מסיים ז'ק: "הדבר החשוב ביותר שרוצים, זה לחזור לשיגרת החיים הפשוטה הרגילה, לעבודה, לצרות היומיומיות של הקיבוץ. חיי היום יום הם הסיפוק הגדול ביותר בשבילי... גם בתקופות הקשות ביותר לא רואה אני מולי עדיין את התהליך לקראת המוות. תמיד, גם במצב הדיכאוני ביותר נשארת לי משבצת של תקווה שמאד חשובה להמשך....". ז'ק נפטר שבוע אחרי הראיון.

יהי זכרו ברוך!

זייתון עמליה

18.08.1951–20.08.2020

עמליה נולדה במושב משמר איילון ב-18.08.51, בת לאסתר ויעקב (צ'יצו) טהל ואחות לאשר, שהיה מבוגר ממנה בכשנתיים. המשפחה הגיעה לקיבוץ בשנת 1953.

בגיל 3 עברה עמליה תאונה בקיבוץ, במהלכה נשפכה עליה חומצה. כתוצאה מאותה תאונה עברה עמליה במהלך השנים מספר רב של טיפולים וניתוחים בארץ ובחו"ל.

במהלך שירותה הצבאי שירתה עמליה בחיל רפואה בבסיס בבאר שבע, בתור פקידה. אחרי שירותה הצבאי נישאה עמליה לרפי מאליכין. לאחר כשנה וחצי נפרדו דרכיהם והיא חזרה לקיבוץ. בשנת 1978 ז'אק זיתון, עלה ארצה בעקבות אחותו פרידה. כשנה לאחר עלייתו, עמליה והוא נהפכו לזוג ומהר מאוד התחתנו. במהלך נישואיהם ניסו הזוג להפוך להורים אך ללא הצלחה. זוגיותם ארכה כעשר שנים טובות והסתיימה במותו של ז'אק, אשר נאבק מאבק ממושך במחלת הסרטן, בעודו בן 31. עמליה טיפלה בו וליוותה אותו עד יומו האחרון.

לאורך השנים בקיבוץ עבדה עמליה בגני ילדים, במספרה, במטבח ובטיפול באנשים בבתיים. בשנים האחרונות - עד ליציאתה לפנסיה - עבדה בבית שקמה.

בשנת 1996, חנן דניאל, בעלה של אסתר, נפטר אף הוא. חנן שימש כאב לעמליה וליווה אותה שנים רבות.

בשנת 2003 הגיע לארץ אשר אחיה עם אשתו גרסיאלה ובתם ג'ני, לאחר שנים רבות שחי במקסיקו, ועברו לגור בקיבוץ לצד אסתר ועמליה. בשנת 2004 נפטר אשר לאחר מחלת כליות קשה. בעקבות כך חזרו גרסיאלה וג'ני למקסיקו.

בשנת 2009, אסתר, אמה של עמליה הלכה אף היא לעולמה. לאסתר הייתה משפחה ענפה ומלוכדת, אותה עמליה מאוד אהבה ושמרה עימה על קשר הדוק עד יומה האחרון. המשפחה של עמליה שנשארה כעת בחייה באופן יומיומי הייתה משפחתה של פרידה. החיבור של עמליה עם ילדיהם של פרידה ואורי היה הדוק ואף התחזק עם הולדתם של נכדיהם.

מלבד משפחתה, עמליה הייתה מוקפת כל חייה בחברות ובחברים קרובים. החל מחברותיה מכיתת רימון ועד חברים וחברות שונים שהתווספו לחייה לאורך השנים. שמחת החיים, האמפתיה והאופטימיות שליוו את עמליה קרבו אליה הרבה אנשים יקרים, אהובים ואוהבים.

ב-2014 עמליה עברה את אירוע הלב הראשון ויצאה ממנו בעלת רצון וכוונה עזים לטרוף את החיים ולהמשיך ליהנות מהם. ביוני 2020 עברה עמליה אירוע נוסף במהלכו אושפזה. לאחר שבוע של אשפוז חזרה עמליה לביתה, למשפחה ולחברים. במהלך שמונת השבועות הבאים נהנתה עמליה מהחיים והמשיכה לחגוג אותם. יומיים לאחר יום הולדתה ה-69, נפטרה עמליה בפתאומיות.

יהי זכרה ברוך.

זלוצקי אריה

18.05.2006 – 04.05.1915

אריה זלוצקי נולד בפסח 1915 בעיירה אסטרי, באזור שבין פולין לליטא. העיירה היתה מעורבת, כמחצית יהודים ומחצית פולנים. במלחמת העולם הראשונה עברה העיר מידי הפולנים לגרמנים ואחר כך לבולשביקים ולבסוף חזרה לשליטת הפולנים שהצטיינו ביחסם הרע ליהודים.

הבית של משפחת זלוצקי היה בית יהודי חם ששמר על החגים והמועדים ושלח את ילדיו ללמוד ב"חדר" ואחר כך בביה"ס. אביו של אריה, נתן נוטקה, היה סוחר תבואות, סוכר וקמח. אמו, רבקה, עבדה בחנות מכולת. אריה היה הבכור בין חמישה ילדים, שתי אחיות ושלושה אחים.

את ביה"ס התיכון עשה בעיר גרודנה, הרחוקה מאסטריין כ- 50 ק"מ. עם סיום התיכון התלבט בין לימודי רבנות או מקצוע חופשי. הוא בחר בלימודי הנהלת חשבונות וכלכלה. בסיום לימודיו בוילנה, הצטרף להכשרה, עסק בגזברות והנהלת חשבונות והחל ללמוד נגרות.

לאחר שנתיים בהכשרה הגיעה שעת העליה לארץ. הפרידה מההורים היתה עצובה. כאילו הרגישו שזו פרידה לנצח. את העליה עשה באוניה מרומניה שהגיעה ב- 1934 לחוף חיפה ומשם הצטרף לקבוצה בגבעת חיים. בשנת 1937 מצטרפת אליו חנה - אמנו. ההכרות והאהבה ביניהם תחילתה בעיר הולדתם אסטריין והמשכה בקשר מכתבים. לאחר חתונתם, נולדו להם שלושה ילדים, מיכל, צביה ויונתן.

בין יתר תפקידיו בקיבוץ, היה המא"ז של הקיבוץ, מדריך בהגנה עצמית, ובמבצע פיצוץ הרדאר באולגה היה אריה אחראי על מחסן הנשק. בתום המבצע, העקבות הובילו את "הכלניות" לחיפוש במשק, ואריה נלקח למחנה האסירים בלטרון. במחנה בלטרון ישב אריה שלושה חודשים כאשר חנה הפכה לאיש הקשר שלהם עם העולם החיצון באמצעות שדרים שהחביאה באוכל שהביאה.

בהמשך שימש אריה גם כמרכז הבניין במשק והיה אחראי על בניית בית שרת. לאחר מכן עבר לנגריה, עבודה שאהב והפכה לתמצית חייו, בה עסק עד גיל 85.

בשנת 1970 חנה חלתה בסרטן ואריה ליווה אותה בנאמנות רבה בכל הטיפולים והאישפוזים. כעבור שנה היא נפטרה והיא בת 56. אחרי לכתה של חנה, סבא המשיך את המסורת המשפחתית, ובמשך כל השנים, בימי שישי-שבת, הוא ערך ארוחות ארבע, עם העוגות והבלינצ'ס מעשה ידיו, מה שהפך למושג - הולכים לסבא.

לאחר כמה שנים לבד, הוא התקשר עם לאה, עימה חי כ- 22 שנה וכך גם התרחבה משפחתנו. בינתיים התחילו להתחתן הנכדים ולהיוולד נינים, ואריה עקב אחרי התפתחותם בדאגה ואהבה, והם החזירו לו את אהבתם.

מאז פטירתה של לאה, חלה התדרדרות במצבו ובליית ברירה, על אף התנגדותו, הכנסנו אותו לבית שקמה. השנים הראשונות שם היו קשות בשבילו ובשבילנו, ורק בשנתיים האחרונות הוא נרגע ועבר לעולם טוב יותר, שבו יש כמעט רק עבר. בשבועיים האחרונים חלה התדרדרות בבריאותו ולאט לאט נגמר. אריה נפטר בגיל 91, השאיר אחריו - 3 ילדים, 8 נכדים ו 8 נינים.

זלוצקי חנה

10.2.1972 – 15.10.1915

חנה גדלה בבית יהודי מסורתי. האווירה במשפחה היתה עממית שורשית של אנשי עמל ותמימי דרך, וחנה הצעירה ספגה מסביבתה את כל הסגולות היקרות של יהדות פולין; היתה גאה על מוצאה התנועתי, מקן השומר הצעיר עלתה ישר לקבוץ גבעת-חיים, לידיד הנעורים אריה. דמות מופלאה, נאה, תמירה, מלאת חן והדורה בלבושה תמיד; אישיות שנתברכה בתכונות ובדאגה לזולת, היתה טובה לפי אופייה ומסיבה עם כולם. במיוחד דאגה ליחידים "הנשכחים" לפעמים. כל אחד שהיתה נחוצה לו עזרה, ידע לפנות אליה. לא ידעה לסרב, הלכה לקראת כל אחד בסבר פנים יפות-תיקון בתפירה, יעוץ בכל מיני שטחים, סתם "נצרך". הזכירה "סומך נופלים" מהדור הקודם שידע להגיש עזרה לכל. במקום שהיה צורך להתנדב-מצאת אותה-לא חיכתה שיפנו אליה - "מהמתנדבים בעם".

פעילה בכל התחומים, "פעלתנית" בלי מנוחה, דוגמא מחנכת בפשטות הליכותיה וביחסיה עם אנשים. הערכנו בה יושר, כנות וגילוי לב, מצפון מפותח, תמיד לבבית, עם בת צחוק על השפתיים, הקדימה כמעט כל אחד באמירת "שלום" ובשיחה קלה ושוטפת. רגילה היתה לעבוד ובארץ "כבשה" את העבודה, בהתחלה בעבודות חוץ, בחקלאות ולאחר מכן במשק בענפים ובשירותים, היתה גם פעילה בשורות "ההגנה". קשרי משפחה היו אצלה הדוקים מאד, ידעה לשמור על "קשרים" בארץ וגם על שארית הפליטה שנשארה לה באמריקה, והצליחה גם לבקרהם והתרשמה מאד מהנוף האנושי והכללי במדינה רחבת ידיים - קנטקי. בחברה לא ניתנה לה שעת כושר להוכיח את כל יכולתה. היתה רעיה נהדרת, אם מסורה, מאושרת ושופעת נחת מגידול ילדים ונכדים. חלתה במחלה ממארת. למרות הסבל והעינויים שהיו מנת חלקה קרוב לשנה, ידעה להסתיר את הכאבים ובזמן "בקור חולים" להראות בריאה. ללא אנחה הוציאה את נשמתה הטהורה. הניחה אחריה את בעלה אריה, בנות: מיכל וצביה, בן: יונתן, נכדים ומשפחה בקבוץ, בארץ ובגולה.

מדבריה

"הבדיקות, התרופות והתוצאות זה כבר למען המדע, עבורי שום דבר, זה חוב שמחויבת אני לרופאים עבור הריפוי שקבלתי, התחייבות משפחתית מעל הכל. לקרוא שירים זקוקים להשראה מיוחדת ומוכרחים להתרכז, קל לי בלילות בדרך כלל התרשמה משירי המשוררת זלדה התפעמות הנפש שלה, גישה נבונה, התמצאות עמוקה בנושא בעיות החיים, העולם והחידלון, תיאור נשמת האדם, שירה פנימית נפשית, רגש עמוק-ספר שווה לכל אחד.

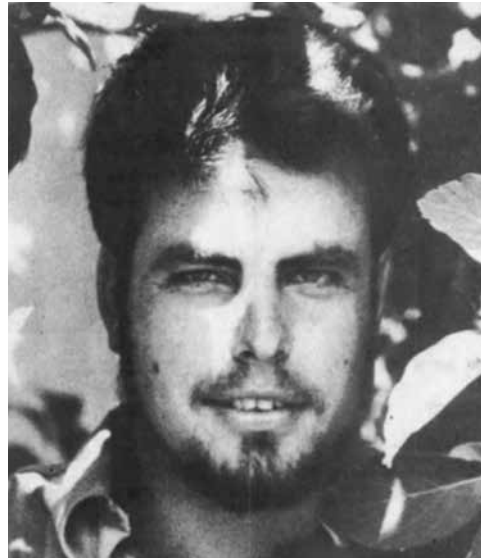
מדברי חברים

מאד נעימה בשיחות רעים, בשעת כושר היתה מתבלת דבריה בכמה מילים באידיש. יסוד העקרונות אצלה: כל אדם והשעה שלו בחיים, לפי זה כיבדה את כל אחד שנברא בצלם ולא זלזה בזולת, פרט לאלו שזלזלו בכבודה, להם לא סלחה ושמרה על עלבון עד לקיצוניות. את הספר הראשון במדעי הרפואה קיבלתי מחנה. התענינה מאד בלימודי ובתור אדם מן השורה היתה בקיאה וידעה פרק ברפואה. כשחלתה נקשרתי אליה יותר, מקרוב עקבתי אחרי המחלה, בלטה בתור אישיות. שכבה באינפוזיה, ידעה לסבול. ברגע של חולשה ליטפתי אותה, הסתובבה, הסתכלה בי, הבינה את רחשי ליבי אליה. התקציב נגמר - אמרה - הרהרתי, כמה אמת בדבריה, הרגישה שלגביה מסתיים הכל. בט"ו בשבט השתתפה עוד במסיבה. ישבה בין הצעירים "הם קלטו אותי, הרגשתי טוב בחברתם". חנה נעקרה מתוכנו-מלאת חיים, שופעת כח חיוני והדרת חן.

זמיר אהרון

19.10.1973 – 13.10.1946

אהרון זמיר (הנדורקר) נולד בקבוץ גבעת-חיים מאוחד, ב-13 באוקטובר 1946, כבן הצעיר מבין שלושת הילדים, לפועה ופישל ז"ל. הוא התייתם מאביו בגיל 7. היה ילד נאה, חזק ושתלטן ובעל יוזמה. על דעתו עמד מן היום הראשון דרך כל שנות בגרותו. לא תמיד הקל עליו אופיו המרדני, שאפתני, וככל שבגר ונתקל יותר בתופעות החיים, ובמיוחד לאחר מות אביו – הלך ונעשה יותר מופנם ויותר מתלבט.

היו בו חום וצורך ברוך – לעומת הופעה מרדנית בלתי מתפשרת.

רצון עז לעשות ולפעול מיד – מול חיפוש מתמיד ומתמשך אחר דרך פעולה ואחר שלמות בהשגה וביצוע. בקורת תמידית במטרה לשנות – מול התלבטות מתמדת ובדיקת עצמו וערכיו כל פעם מחדש, בבחינת – מה אני יכול לעשות?

אמא מספרת: ב-1965 התגייס לצה"ל לשריון, ושירת בשנים 1965 – 1968. בהיותו רק כחודש ימים בקורס קצינים – פרצה מלחמת ששת הימים. עם השכלה של חודש – חזר לא כנהג טנק אלא במפקדו. לקח חלק פעיל בקרבות ומהם חזר שונה, רציני ובוגר יותר. עם גמר המלחמה חזר וגמר קורס קצינים. אני זוכרת שסיפר לי כיצד לאחר שנותח בברכו, רצה הרופא להוריד את כושרו. אהרון שכנעו בכמה מילים, אתה הרי רופא צבאי, אתה בוודאי יכול להבין אותי. והרופא הבין. לאחר גמר השרות חזר למשק. מלא את מכסת שרותיו ככל בן שחזר אז מהצבא. החיים נראו לו שלווים מדי. היה חסר מנוחה. לא מצא את עצמו. "אחרי כל מה שעבר עלי, אחרי כל מה שעשיתי במלחמה, הישיבה במעוזים, ההתנסות החדשה להיות אחראי על אנשים פשוט, אני לא יכול לשבת במשק גדול, בבית הנותן הכל ודואג לכל. אני מוכרח לעשות משהו!" וכך, נענה לתביעת הקבוץ המאוחד ללכת ולהתגייס לשנת שרות שלישית בקבוץ חדש ברמת הגולן – קבוץ עין זיון.

היה זה צעד אופייני לאהרון – הרצון לצאת מהמסגרת הרגילה ולנסות עצמו במצבים חדשים ושונים. הוא התקשר למקום והקדיש הרבה מחשבה ומרץ. כשנגמרה שנת השרות, התלבט שוב, לחזור הביתה או לבנות בעין זיון את ביתו. החליט להתקבל לחברות במשק הצעיר.

בעין-זיון עבד בגן הירק וכשבא לביקור אצלנו, התעניין ביבולים ובשיטות העבודה במטרה' לשפר ולייעל במשקו הצעיר. נבחר כמקשר הגרעין והירבה בנסיעות לביקורי הגרעין וכל הקשור בשמירת הקשר והדאגה להם. דאג למתנדבים הבאים למשק לעזרה ועזר להם להיקלט ולהרגיש הרגשת בית. הביא משפחות ממשקים ותיקים וטיפל גם בהם. תקופה מסויימת היה מא"ז של הקבוץ ומלא זאת ברצינות ואחריות. עבודתו האחרונה היתה כרכז הבניין, שוב ענף חדש לגמרי שדרש סוג אחר של מאמץ וקשרים, מחשבה ותיכנון. היה מרוצה מעבודתו החדשה וחשב אף להשתלם בה. היצירה והבניה התאימו לו. תמיד חלם על טיול לחו"ל, לראות וללמוד ודיבר על כך הרבה. לקח חופשה מהמשק ועבד כאיש בטחון זמן מה, אך חזר כשהמשק דרש ממנו לדחות את טיולו לחו"ל, ולקבל על עצמו תפקידים חדשים. הביתה היה קופץ מדי פעם, אם למאורעות משפחתיים או לביקור חטוף, בדרך מעבודתו או לפני מילואים. היה קשור לבני אחיו הקטנים ובתרועות ושאגות היה מניפם גבוה גבוה. באותו יום שבת, 6.10.1973 ב-01:00 בלילה דפק אהרון על דלתו. אצלי היה שמור כל ציוד המילואים שלו. במילים מעטות הסביר לי שמקומו ביחידת הדרום, למרות שקיבוצו הוא בספר ולמרות שחש ממש את תחילת המלחמה עוד באותו יום בצהריים. ארזנו הכל. את הקפה הגשתי לו בחדרת לב, לא גמר. מיהר. נפרד מהמשפחה והוסע לבית – ליד. ילדי אהרון הרכין את ראשו כדי שאוכל להגיע ולנשקו – כך תמיד היה נפרד ממני ומחייך את חיוכו הטוב המרחף לנגד עיני.

בני הצעיר, החזק, היפה והמסור יצא אל צינת הלילה...

חיים אליהו

25.09.2013 – 20.07.1924

אבא יקר שלנו

נולדת בקוצ'ין אשר בהודו, בשנת 1924, בן שני למשפחה עם עוד 6 אחים. אביך נפטר בעודכם צעירים וכל נטל המשפחה נפל על כתפיו. כבר בגיל צעיר התחלת לעבוד בעסקי תבלינים ומאוחר יותר עסקת בהוראת התנ"ך בבית הספר. הייתם קהילה גדולה מאוד עם בית כנסת מפואר וערכים מאוד שורשיים עם זיקה לעלות לארץ ישראל.

שני צמתים חשובים ומשמעותיים חווית בחיך:

האחד – כשהגעתם לגבעת חיים, עם עוד 64 משפחות, בשנת 1954. נתקלתם בחברה חילונית ואתם שהייתם שומרי מסורת התקשיתם מאוד להשתלב במקום החדש. רוב המשפחות עזבו לאחר שנה, מתוכם גם משפחתך, ונשארתי רק שתי משפחות.

אמא סירבה בתוקף לעזוב כי רצתה לגדל אותי באווירה אחרת, ומיד החלה לעבוד בבית התינוקות. אתה שובצת לעבוד בגידול הברווזים וכיוון שהיית בחור חרוץ וחזק הסתדרת עם כולם – אך אף פעם לא השלמת עם העובדה שלא תוכל להיות שותף בקהילה איתה הגעת ארצה.

שמרתם בבית באדיקות את המסורת ומנהגי היהדות, שבת עם קידוש ואוכל של בית שכל השכנים היו מקיאים, אך תמיד קיבלו משהו טעים. אנחנו ממשיכים את דרככם, בכל שבת מתכנסת כל המשפחה, עורכים קידוש ואוכלים ביחד.

המשבר הכי גדול שקרע אותך מבפנים היה כשהכנסתם אותי לבית הילדים ואני רק בת שנתיים וחצי. עד היום אני זוכרת את הטראומה. כדי להגן עלי ולתת לי הרגשת ביטחון ישנת לידי על הרצפה במשך שנה שלמה. כבר אז ידעתי שלא אעזוב אתכם לעולם ואטפל בכם עד הסוף.

אבא, היית בחור מאוד שתקן ומופנם, הכל שמרת בלב, אך היית עם המון חוכמת חיים. את התורה ידעת בעל פה והמשפחה בשבילך היתה ערך עליון.

לפני 25 שנה חלית במחלה קשה שבה הוציאו לך כליה, ואחרי שנתיים גם את שלפוחית השתן. התמודדת בגבורה עם כל המצב למרות שזה הגביל אותך מאוד.

הבית שלנו היה תמיד מלא בנערים שאימצתם, בחברים מהקיבוץ וממשפחה מאוד גדולה שתמיד מילאה את הבית.

הצומת השנייה היתה כשאמא הלכה לעולמה לפני 11 שנה. מאז חשך עולמך. היא, שכל הזמן טיפלה בך וסעדה אותך – עכשיו מה, מה יהיה? ואז הגיעה הבדידות הנוראית, הבית התרוקן והיה לך מאוד קשה. אני חנו, שלושת הילדים, הכלות והחתן טיפלו בך ולא עזבנו אותך, שלא תרגיש בודד. בשנה האחרונה נפרדת מאח ואחות, וזה השפיע עליך קשה מאוד ואז למעשה החלה ההידרדרות, המנטלית והנפשית. האור היחידי שהחזיק אותך היה לעמוד תחת החופה ולחתן 3 נכדים ולזכות ב-6 נינים.

כל פעם שהגיעו לבקר אותך היית עם אור בעיניים ושמחה בלב.
היית איש חזק – וגם כשכל המערכות כבר קרסו לבך המשיך לפעום וחיכית להיפרד מכולם.
רק אחרי שאחרון הנכדים הגיע הרשית לעצמך להגיע לעולם שכולו טוב.
רק צדיקים מתים בשמחת תורה – וכזה היית.

נוח על משכבך בשלום
אבא וסבא יקר

חנה

חיים אסתר

18.03.2002 – 17.08.1931

אמא נולדה בשנת 1931 בקוצ'ין אשר בהודו. בת יחידה ושלושה אחים, משפחה גדולה ותומכת.

אמא מספרת:

"המצב הכלכלי היה טוב מאוד. גדלתי בבית גדול, עם משרתים והייתי מוקפת בחום ואהבה. אמי היתה עקרת בית ולאבא שלי היה בית חרושת לעורות, שאת סחורתו שיווקו לארצות בחו"ל ולשוק המקומי. בקהילה שלנו היה בית כנסת מפואר מאוד, והוא עומד שם עד היום. רוב הבתים שגרנו בהם נהרסו, אך בית הכנסת נשאר כמות שהיה. היות שהאוכלוסייה היתה מגוונת מאוד, ברובם מוסלמים, חיתנו אותנו בגיל צעיר, כדי שלא נתבולל בין המוסלמים. אני התחתנתי בגיל 16. את אליהו היכרתי כשהיה המורה שלי לתנ"ך וההורים שידכו בינינו.

לישראל היגענו בשנת 1954. היתה עלייה גדולה מקוצ'ין. לגבעת חיים מאוחד הגיעו 64 משפחות, כולם שומרי מסורת. הקימו לנו בית כנסת והיינו מבשלים את כל הארוחות בעצמנו וחוגגים את כל החגים ביחד. היה לנו קשה מאוד להתרגל לחינוך המשותף, היו קשיי קליטה רבים, החיים כאן היו שונים מאלו שהורגלנו להם בהודו.

כשהגענו לקיבוץ, חנה היתה בת שנתיים ומיד הכניסו אותה ללינה משותפת! אליהו לא עזב אותה. במשך שנה שלמה הוא ישן לידה על הרצפה, עד שהיא התרגלה לבית הילדים. היו לה קשיי קליטה, הן בגלל השפה והן בגלל הפירוד מאתנו. היו אנשים טובים שעזרו לנו בקליטתנו; נתן ארונדה ורחל ונזרול, שלימדו אותנו את השפה העברית."

למערכת החינוך נכנסה אמא כמחליפה. לפני 40 שנה היא קיבלה את הקבוצה הראשונה שלה, ומאז, במשך הרבה שנים ליוותה אימהות אחרי לידה – עד לפני שנה. דורות רבים עברו תחת ידיה האוהבות והדואגות.

היה זכרה ברוך

המשפחה

לאסתר היקרה שלי

מורה, אמא, חברה – העולם כולו היית בשבילי.

תמיד חשבתי שתהיי אתי הרבה שנים, כי את היית החזקה. אבל היום את הלכת לדרכך ונצטרך להמשיך עם כל הטוב שהענקת תמיד לכולם, ולי.

קשה, קשה לי מאוד להיפרד ממך, אבל הסבל שלך בזמן האחרון היה כבר כבד מדי. היום השתחררת ממנו.

היית סבתא לילדים שלי, סבתא מקסימה. לא הפסקת לחשוב עליהם ולדבר עליהם, גם כשאמרתי לך לא לדאוג אלא רק לעצמך. אני מרגישה שנתת ליילדי כל כך הרבה. אין לי מילים להגיד לך תודה. את אשה מבורכת, אשה חזקה ואהובה על כולנו.

הכל היה לצדך: זכית ב־3 ילדים נפלאים, ב־12 נכדים מקסימים ובעוד 2 נכדים, הילדים שלי. בעצם, רבים מבני המקום, כאן ומחוץ לקיבוץ זכו להיות "ילדייך ונכדייך", כי בהם טיפלת כל-כך ברגישות, במסירות ובאהבה. אף פעם לא היתה בעיה להורים לקרוא לך, גם בלילות. היית בן אדם חד־פעמי, שקשה למצוא כמותו. היית אגדה בשבילי, כמו סנדקית גדולה. עם משפחתך הלכת בדרך שלך, וזכית גם שכולם יאהבו ויכבדו אותך. היופי והצניעות שבה חיית, גידלת וטיפחת את משפחתך ואת כל ילדי הקיבוץ, היו בשבילי "החוויה ההודית", משהו שירשת מהמורשת שנולדת וגדלת בה. תמיד דיברו בשבחך ולך היה קצת קשה לקבל שבחים... כל מה שלמדתי ממך נתן לי אפשרות להתפתח הלאה, כי את בנית בי את היסודות. אני אומרת לך תודה על הכל, ומבטיחה להמשיך בדרכך יחד עם המשפחה הרחבה שלך, ועם כל החברים האוהבים.

אני בטוחה שתמשיכי לשמור עלינו מלמעלה.

שנטי קומר

חיים לוטה

16.07.2007 – 15.06.1913

לוטה נולדה בעיירה הולימבורג בגרמניה.

אביה התגייס לצבא הגרמני במלחמת העולם הראשונה. בזמן המלחמה חלה ונפטר בלא שלווה זכתה להכירו מלבד ביקור קצר בבית חולים טרם מותו. אימה של לוטה, אמי, ניהלה ביחד עם אחותה ברטה ובעלה חנות גדולה של בדים שהייתה בבעלותה וממנה התפרנסה המשפחה ברווחה. לוטה למדה בבית ספר יהודי ואחר כך בתיכון "ליצאום" לבנות בקלן, השלימה בגרות ורצתה ללמוד רפואה, אך בשל עליית הנאצים לשלטון נמנעו לימודיה. רק מאוחר יותר, למדה לימודי אחיות אך לא זכתה להשלימם. היא החליטה לעלות לארץ ישראל בהשפעת בעלה לעתיד, פרץ, עברה הכשרה חקלאית ועלתה לארץ בסוף 1934.

לוטה הייתה קנאית לחיים ולא לתיקון העולם בנוסח הקומוניסטי, כאמונתו הלוהטת של פרץ שותפה לחיים. פעילותו של פרץ גרמה לא פעם להכרח לשנות פרקי חיים, הן בגרמניה והן בישראל בתחנותיהם השונות. לוטה ופרץ היו ב"קבוצת החוגים" מייסדי בית השיטה בתקופת מעיין חרוד. לאחר עזיבת "קבוצת החוגים" נישאו בפברואר 1936 והיו בקבוצה מייסדת של קיבוץ עברון. נאלצו לעזוב את הקבוצה בשל קנאותו הקיצונית של פרץ ונדדו אחר הפרנסה לנהריה, ירושלים ותל אביב. ב-1938 נולד בכורם מיקי אשר נפטר בגיל שלוש בשל תאונה מחרידה שבתנאי התקופה לא היה ניתן להצילו. ב-1942 התגייסו לוטה ופרץ לצבא הבריטי, לוטה ל-ATS. בשל הריונה שוחררה מהצבא אך הבן שנולד נפטר לאחר שלושה ימים. עם שחרורו של פרץ מהצבא עברו לרמות השבים שם נולדה אילנה בינואר 1946, ולוטה התחילה לעבוד בבית פיינסטון ברמות השבים, שמאוחר יותר עבר לבית לווינסטין שם עבדה בתור אחות כ-30 שנה עד יציאתה לפנסיה. ב-1986 נפטר פרץ. ב-1993 עברה לוטה לגבעת חיים לחיות בחברת אילנה בתה ומשפחתה. בגבעת חיים נקלטה והשתלבה במהירות בחברת בני גילה ושמרה על קשר הדוק וחברי איתם עד יום מותה.

אהבה את החיים בכל כוחה ותושייתה ולא ויתרה על דבר ממנעמי החיים שרק יכלה לממש. נהנתה כמעט מכל דבר: אוכל, סרטים, טלוויזיה, ספרים, חברת ידידים ויותר מכל ממשפחתה, אך תמיד הייתה מוכנה לעוד והרבה, מהכול! גם פגעי הבריאות שפקדו אותה והפכו אותה נכה חלקית לא מנעו ממנה מלמצות את שיש לחיים להציע. היא חיה חיים מלאי עניין וסיפוק עד שעותיה האחרונות ממש. ביומה האחרון עוד זכתה לראות סרט עם אילנה ולסעוד במסעדה עם משפחתה. בגמר הנאתה החלה לחוש שלא בטוב, כשלידה אילנה, טס ובני משפחתה דעכה אל מותה כמעט בלא ייסורים מיותרים.

החי, ברגע לידתו מתחיל מותו ואשרי הזוכה לטעום ולממש כה הרבה ממה שיש לחיים להציע בימי חייו.

יהי זכרה שמור לטוב אצל כל מכריה מוקיריה ואוהביה.

חפר אריה

27.08.1996 – 05.12.1914

אריה הגיע לגבעת חיים בשנת 1933 מוינה, שם נולד והתחנך. בנעוריו היה חבר בתנועת "תכלת לבן" עד עליתו ארצה עם עליית היטלר והאנטישמיות.

במסגרת לימודיו בבית ספר מקצועי למד להיות אינסטלטור, ובעתיד היה זה מקצועו הראשון. עם הצטרפותו לגבעת חיים, בהיותה בת שנה, הצטרף לקבוצת הבניה שעסקה בבניית בתי הקיבוץ וכן בעבודות חוץ, בעיקר בכפר חיים בעמק חפר. אריה תכנן וביצע את תשתיות משק המים בקיבוץ ופיתח במשך השנים את כל מערכת הצינורות.

בשנת 1941, עם הקמת הפלמ"ח גויס למטה הפלמ"ח בו שירת עד פירוקו ב-1948. לאחר מכן נשלח ע"י המדינה לקפריסין, למחנות הפליטים בהם נעצרו פליטי השואה שלא הורשו להיכנס לארץ. עם שובו לגבעת חיים ב-1949 המשיך לעבוד במקצועו - אחזקת ופיתוח משק המים. נבחר למרכז עבודה ואף למזכיר הקיבוץ.

בתקופת כהונתו כמזכיר חוותה התנועה הקיבוצית וגבעת חיים את הפילוג. פילוג קשה ולעיתים אף אלים שהוביל חצי מאוכלוסיית הקיבוץ לפרוש ולהקים את גבעת חיים איחוד. האספות אותן הינחה וניהל היו קשות עליו במיוחד מאחר והיו עימותים קשים עם חברים שרק אתמול היו חבריו הטובים ביותר. לאחר הפילוג וסיום תפקידו כמזכיר גויס ע"י "הקיבוץ המאוחד" לתפקיד במחלקה הכלכלית. במסגרת עבודתו עסק בעיקר בהקמת מפעלים בקיבוצים ברחבי הארץ, וביצוא למדינות העולם, בעיקר לאפריקה. בשנות ה-50 וה-60 היה חבר במזכירות מרכז "הפועל" והתמחה במיוחד בעקרונות ספורט הפועלים בעולם. כך יצר קשרים בין "הפועל" למרכזי ספורט בעולם. אריה היה חבר גבעת חיים במשך 40 שנה בהם מילא שליחויות ותפקידים שונים שהיוו תרומה למדינה, לתנועה ולקיבוץ גבעת חיים.

יהי זכרו ברוך.

איתן חפר

חפר הילה

1972 – 1984

הילה שלנו נולדה בקיבוץ "גבעת חיים מאוחד" כבת שלישית אחותם של ענת ורותם. לאחר כחצי שנה בהם עמדו הרופאים חסרי אונים ולא ידעו מה היא מחלתה של הילה, הגענו איתה לתל השומר לפגישה עם פרופסור יעקב רותם ז"ל, שהיה מנהל מחלקת ילדים והוא קבע, ללא היסוס שהילה חולה בדיסאטונומיה משפחתית, במשך 12 שנה נאבקה הילה במחלה הקשה ונכנעה לה ב- 21.2.1984. הילה היתה ילדה בלונדינית. קטנה ושברירית מבחוץ אך מבפנים חזקה עם הרבה שמחת חיים ואומץ ענק. ילדה רגישה, לא מוותרת על אף שניה של חיוך או משחק ומוכנה לספר על עצמה ועל מחלתה הקשה. ערנית ובעלת רסן אדיר ליהנות מכל כאשר מצבה אפשר לה זאת. האופי החזק והרצון הנחוש להתגבר ולתפקד רגיל, היכולת הענקית לשמחת חיים והבנה שלחיות ולהרגיש טוב זה משמעותי ובעל ערך חזק. שלהרגיש טוב זה לא מובן מאליו, היה צורך להיאבק על כך יום יום. מה שעזר לנו לעזור לה היו תכונות האופי שלה – התבונה, חוש ההומור, אישיותה המשובבת החיונית והמרץ שנחנה בהם. כל זמן שהילה חוותה רגשות כמו ייאוש או אוזלת יד הם היו נדחקים החוצה למרות שהיו קיימים ובאו לידי ביטוי במצבים של לחץ גדול, אז היו גם שמחת חיים כאילו אסירות תודה על – כל יום שניתן לה במתנה, על כל רגע של פעילות שכה אהבה ובמיוחד לשחק כדורסל. המחלה הלוקחת ממנה את הכבוד והשליטה בחייה שהכניסה אותה לתהומות הסבל האנושי, מחלה המטרפת את הדעת ומעלה אצלה שאלות ללא תשובות. הילה חיפשה משמעות לסבל – כמו איוב, וכמו גדולי הפילוסופים בכל הדורות. הסבל שלה עזר לאחרים אולי להיות יותר אנושיים, יותר מתחשבים, יותר עוזרים וגם יותר אדישים לפעמים – למענה, והיא החזירה בחיבוק, בצחוק, בחיוך, במילה קצרה, בשיר, בריקוד ובאהבה גדולה.

הילה נטמנה בבית העלמין בקיבוץ – גבעת חיים מאוחד ב- 21.2.1984. אין יום שהיא לא נמצאת איתנו ובמיוחד הציורים המדהימים שהשאירה לנו לפני מותה ותלויים בחדר השינה שלנו.

יהי זכרה ברוך

חרש יוכבד

05.08.2003 – 09.10.1920

אמא נולדה בגרמניה.

בגיל 14 עלתה לארץ במסגרת עליית הנוער והתחנכה בקבוצת שילר.

בשנת 1941 התגייסה לפלמ"ח ועסקה בתחומים שונים: הברחת עולים מסוריה לארץ, הברחת נשק בזמן העברת העולים - שבעקבותיה ישבה חצי שנה בכלא, סיורי הכנה עם מחלקת הסיירים של הפלמ"ח שחקרה וסרקה את כל הארץ, והייתה מד"סית ואלחוטנית של גבעת ברנר השכנה.

אמא היתה ספורטאית מצטיינת וצלחה את הכנרת כמה פעמים כאשר היתה צעירה, ובפעם האחרונה עשתה זאת בגיל 65 לאחר שעברה בהצלחה את ניתוח המעקפים הראשון ושלחה את התעודה לרופא שניתח אותה.

בשנת 1947 התחתנה עם אבא, אותו הכירה במסגרת שירותה בפלמ"ח ולאחר תקופה קצרה הם עברו לגבעת חיים, אותה הכירו משרותם בפלמ"ח, מכיוון שחיפשו קיבוץ קטן יותר מגבעת ברנר שנראה להם קיבוץ גדול מדי. כאן הקימו את ביתם.

אמא היתה אשת מעשים, לא אהבה דיבורים והעדיפה את העשייה: היא עבדה ברפת, בשלחין - שם כמעט ילדה אותי, בגת, במחסן הבגדים, ב"סלון של שרה", במרכזיית הטלפון, ובשנים האחרונות הייתה אחראית על רישום העבודה. העבודה הייתה בעיניה ערך עליון בחייה והיא השתדלה להתמיד בה עד גיל מאוחר.

אמא אף פעם לא ביקשה לעצמה דבר. צנועה וענווה, הלכה בשוליים, שלא להפריע ולא להכביד. כשגדלנו, אנחנו הילדים, והקמנו משפחות משלנו, אמא הפכה להיות סבתא גאה לנכדים, שהלכו ורבו, ובשנים האחרונות שמחה עוד יותר כאשר הפכה להיות סבתא-רבה לניניה.

אמא זכרה יותר טוב מאיתנו את תאריכי הלידה של כל אחד מהילדים, הנכדים והנינים ודאגה תמיד להזכיר לנו שלא נשכח.

אמא הלכה מבלי שהספקנו להיפרד. בזמן האחרון חששנו שיגיע היום, רצינו לעזור, אך אמא כדרכה סירבה לכל עזרה. היה לה חשוב לשמור על עצמאותה-כבודה.

מדי ערב שוחחנו בטלפון, כדי לשמוע מה נשמע האחת אצל השנייה, דיברנו על כל הנושאים שבעולם - פוליטיקה, מלחמות, בחירות וכדומה, בעיקר דיברנו עלינו - על חיי היומיום שהלכו ונעשו לה קשים, אף שסירבה להודות בכך.

ידענו שיגיע היום ונצטרך להיפרד. אך לא כך רצינו שיהיה.

אני מבקשת את סליחתך אמא שלא היינו לידך ברגעים הקשים האחרונים, מקווה ומייחלת שעכשיו תנוחי על משכבך בשלום, ללא כאבים וסחרחורות, ללא הצורך להעמיד פנים שהכל בסדר.

תחסרי לי בעיקר בשיחות הערב היומיומיות, בעצות ובהיותך אמא שלי.

חרש צבי

24.01.2000 – 19.03.1923

אבא נולד בעיירה לובן שבגרמניה.

בשנת 1939 עלה ארצה במסגרת עליית הנוער והצטרף לחברת הנוער בגבעת ברנר. משפחתו שנשארה בגרמניה, נספתה כולה בשואה.

בשנת 1941 התגייס לפלמ"ח ושירת בפלוגה ה' שפעלה בעיקר באזור המרכז והדרום. בפלוגה ה' היה שייך לכיתת הסיירים שתפקידם היה להכין תיקי־שטח של מקומות נבחרים, כהכנה להקמת התיישבויות, וכן כהכנה לפעולות קרביות. בהמשך נקרא אבא לעלות צפונה וגויס להברחת עולים ארצה מסוריה ולבנון. אבא סחב על גבו ובידיו עולים רבים שיכולים לומר שהחלו את דרכם בארץ על גבו של יהודי אחר.

פעילות הברחת העולים תועדה גם בשירו של חיים חפר "בין גבולות בין הרים ללא דרך, בלילות חשוכי כוכבים, שיירות של עולים לבלי הרף, למולדת אנו מלווים".

בשנת 1945 סיים אבא את שירותו במסגרת הפלמ"ח וחזר לגבעת ברנר, שם השתלב בעבודת המסגרייה, מקצוע אותו הספיק לרכוש חלקית בגרמניה.

במסגרת שירותו בפלמ"ח, הכיר את אימא שגרה בקבוצת שילר השכנה, ובשנת 1947, לאחר שהצליח להשיג אזרחות פלסטינאית, הם נשאו.

כעבור חודשיים אבא ואימא עברו לגבעת חיים כיוון שחיפשו קיבוץ טוב שלא יהיה גדול מדיי כמו גבעת ברנר. את גבעת חיים הכירו במסגרת שירותם בפלמ"ח.

גם פה החל אבא לעבוד במסגרייה, לאחר מכן בזמן הפילוג, קיבל אבא על עצמו את האחריות על ענף המים.

בשנת 1954 התחיל את עבודתו כנהג בקואופרטיב, עבודה שאותה אהב והמשיך בה שנים רבות עד שנאלץ להיפרד ממנה עקב בעיות בגב. אבא לא נפרד מהקואופרטיב אלא המשיך לעבוד בו כאחראי על מחסן החלפים, תפקיד בו שירת בנאמנות ומסירות רבה עד הגיעו לגיל 70.

בגיל 70 חזר הביתה כשהוא מודאג האם יצליח למצוא לו עבודה בגילו המתקדם, אבל גם פה הצליח להשתלב בעבודת המוסך, תפקיד שהיה חשוב לו מאוד.

אבא הלך מאתנו מבלי להיפרד ומבלי לומר שלום.

ואנחנו כאן, באנו לומר לך שלום, במסע האחרון.

אבא, נוח על מקומך בשלום, והלוואי שתמצא סוף סוף את שלוותך.

קטעים מסיפורו של צבי על חייו

על בית ההורים

"נולדתי בגרמניה בעיירה קטנה שנקראת לובן, במשפחה יהודית בורגנית ומתבוללת, כבן יחיד. הייתה לי אחות שנפטרה בגיל שנתיים מדלקת ריאות. לאבא היה מוסך גדול לאוטומובילים ומגרש לפירוק מכונות. כל הקרובים מצד הוריי חיו בכפרים השכנים. בחגים המשפחה התאספה אצלנו אך לפעמים לא היו מספיק אנשים למניין. לידנו היה מחנה הכשרה שהיינו מזמינים לחגים ומארחים אותם בבית, וככה יכולנו לקיים את החגים.

אני זוכר מפסח את הצלחת הענקית שעליה היו חרותים פרפרים עם כל מיני קישוטים ועל זה שמנו את כל מה שהיה נחוץ לליל הסדר.

כשהגעתי לגיל בר מצווה, ההורים רצו לקיים את המצווה אבל לא היה לנו רב. אבי, כראש הקהילה, פנה לקהילה בברלין, והם שלחו לנו יהודי אדוק שידע לנהל את כל הטקסים, אך לא ידע לתקוע בשופר. הביאו הביתה את השופר עטוף במטפחת משי וכולם ניסו אבל לא הצליחו. אני, שהייתי שובב גדול, הייתי מתאמן עם פח כזה שהיינו מפרקים. את השופר שמו בחדר האורחים ולא ידעו מה לעשות. נכנסתי כשהחדר היה ריק, נתתי תקיעה עד שהשמשות רעדו! דבר ראשון קיבלתי מכות, כי איך העזתי לנגוע בשופר בלי כיפה. אחרי התייעצות החליטו גדולי התורה שזאת מצווה לתת לי לתקוע בשופר בבר המצווה שלי.

על הוריו

...כשעליתי ארצה קיבלתי עוד כמה מכתבים מהם דרך הצלב האדום. אחרי המלחמה שמעתי מקרובים שפגשו את אימי, שלקחו אותה למכבסה של ה-O.S.O. בברלין לעבודת כפייה ואחרי חודש, היא פשוט לא חזרה מהעבודה. את אבי הכריחו לעבוד בפינוי רחובות אחרי הפצצות. הוא עבד מאוד קשה בעבודות כפייה והביאו אותו למחנה בדכאו. הוא חי עד חודש לפני גמר המלחמה. גם הוא יום אחד פשוט לא חזר מהעבודה. איש לא ראה איך ולמה, אבל זה היה ברור, הם חיסלו אותו שם. את אימא חיסלו בתחילת המלחמה ואת אבא חודש לפני שהסתיימה.

תקופת שהותו בפלמ"ח

...במחלקת הסיירים הטילו עלינו משימה לתקוע יתדות כדי לסמן את הדרך על המצדה, ולהפוך את טיולי הנוער העובד לנכס. בגמר העבודה עשינו עלייה ראשונה למצדה אחרי 2000 שנה. ערכנו מפקד לפידים חגיגי ואז תקעתי בשופר ממרומי מצדה, אז באמת התרגשתי. בכל יתר הפעמים השופר לא סימל לי משהו מיוחד. הפעם היה לזה חוסן שאני הרגשתי בו.

...יצחק רבין היה המ"פ שלי. עברנו כל מיני קורסים בכל מיני מקומות בארץ, והגענו גם למשמר העמק שם הלבישו אותנו במדים והיינו יחידה של הקומנדוס הבריטים. קיבלנו מהם נשק, חומרי חבלה והלכנו עם מדים.

...אחרי שהייתי שנה בפלמ"ח גם יוכבד התגייסה ויחד הגענו לגבעת חיים כמחלקת הסיירים, גרנו באוהלים לאורך הכביש במקום שהיום נמצא אולם הפועל. יוכבד הייתה האלחוטאית של המחלקה.

לאחר ששירתנו כ-5 שנים בפלמ"ח ומכון שהדבר היה מתיש, רצינו מאוד להשתחרר. הוזמנו לשיחה עם יצחק שדה. יצחק אמר: חברה, אתם צודקים, אבל אנחנו זקוקים לכם. והסימן היה - הוא הושיט את היד, ואמר: זהו, אתם ממשיכים.

מי שלא היתה לו דודה כמו דודה אסתר, לא זכה בדודה - איזו דודה !
דודה שרק מפנקת ומפנקת. כשחזרה עם עמליה מאמריקה, זכינו לקבל את בית הברבי הראשון: כוננית,
מיטה, שירותים ועוד.

דודה שכל שבת וחופשה היינו כולנו נפגשים ומתנחלים אצלה לחגיגה, איזו חגיגה זו היתה !
ברכה, קפיצות ממקפצות, השתוללויות, סיורים ברפת ובלול, ארוחות בחדר האוכל, גלידה עצמית וכמוכן
ארוחת הארבע הבלתי נשכחת, שעמליה זוכרת בזכות ההליכה החוזרת לחדר האוכל להביא עוד ועוד לחם.
דודה שכשבגרנו והתחתנו היינו מגיעים אליה לבלות וליהנות עם הילדים שלנו, שהיו לה כמו נכדים. תמיד
יצאנו ממנה עם מתנות, בגדים משאריות הבדים שתפרה וממתקים - כמה שהילדים שלנו נהנו לבקר אותה.
דודה שגם כשהילדים שלנו בגרו נהנו לבוא אליה ולנסוע איתה בקלנועית.
דודה שבכל פעם שבאנו אליה ליוותה אותנו למכונית, לראות שהכל בסדר.
דודה שבשבוע שעבר אמרה לי, תתקשרי לאבא שיבוא לקחת אותי, תגידי לסבא שאני עוד מעט באה.
אז הנה הגעת לסבא. עכשיו אתם שלושתכם, רחל אבא ואת ביחד, כמו שהייתם פה למטה, ואנחנו פה
הפסדנו אתכם.
עכשיו כשנצא מפה מי ילווה אותנו למכונית?

דודה

אנחנו אוהבים אותך